STEPHANI ALEXANDRI WÜRDTWEIN

EMINENTISS. AC CELSISS. ARCHIEP. ET ELECTORIS MOGUNT. CONSILIARII ECCLES. ET OFFICIALIS, INSIGNIS ECCLESIAE COLLEG. B. M. V. AD CRADUS DECANI, ACADEMIAE THEODORO - PALATINAE SOCII,

DIOECESIS MOGUNTINA IN ARCHIDIACONATUS DISTINCTA ET COMMENTATIONIBUS DIPLOMATICIS ILLUSTRATA

TOMUS II.

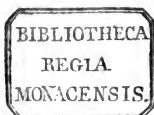
QUI CONTINET DIPLOMATA

CCLXXVI.

SIVE

COMMENTATIONES V. VI. & VII.

MANNHEMII,
TYPIS ACADEMICIS,
MDCCLXXII.

DIOECESIS MOGUNTINA
IN
ARCHIDIACONATUS
DISTINCTA
COMMENTATIONIBUS DIPLOMATICIS
ILLUSTRATA.

COMMENTATIO
QUINTA
DE
ARCHIDIACONATU
ECCLESIAE COLLEGIATAE
S. PETRI
EXTRA MUROS MOGUNT.
È
DOCUMENTIS ORIGINALIBUS ET AUTHENTICIS
ERUTA
A
STEPHANO ALEXANDRO WÜRDTWEIN.

MANNHEMII,
TYPIS ACADEMICIS,
MDCCLXX.

DIOECESIS MOGUNTINA
IN
ARCHIDI-ACONATUS
DISTINCTA.

COMMENTATIO
QUINTA.

DE
ARHCHIDIACONATU
ECCLESIAE COLLEGIATAE S. PETRI
EXTRA MUROS MOGUNT.

Cœptum proſequimur iter: Præpoſiti eccleſiæ collegiatæ *S. Petri* extra muros Mogunt. (a) archidiaconatum mox inviſuri. Is autem ab oriente præpoſituræ *Aſchaffenburgenſis* (b), à ſeptentrione *beatae Mariae Virginis* ad *Gradus* (c), ab occidente *S. Mauritii* (d) eccleſias, à meridie *Moeni Rhenique* ripas attingit; partem cæteroquin pagoram à *Mogano Niddaque* dictorum & utriusque fluminis oſtia cum tractu *Kunigeſundrae* (e) complectitur. Singulare eſt, quod kathedraticam (f) quolibet anno biſextili (g) per terminos hujus archidiaconatûs pendi ſolitum ex indulto *Conradi I.* Archipræſulis Moguntini eccleſiæ S. Petri *ad ruinas ejus & Officinarum ipſius reſarciendas* adſignatum fuerit An. MCXCV III. nonas Januarii. (h).

Jus iſtud in dubium ſubinde vocatum (i) ne ullo unquam tempore interturbaretur, Sanctarum Romanæ (k) & Moguntinæ (l) ſedium confirmationibus cautum fuit (m).

 (a) In

(a) In ſuburbio ad plagam Aquilonarem. vid. Diploma *Sifridi I.* Arch. Mog. de An. MLXIX. apud *Joann. T. II. p.* 460.

(b) Conf. *Commentatio IV. Dioeceſis Mogunt. in Archidiaconatus diſtinctae* §°· ult.

(c) Id demonſtratum ibimus é regiſtris originalibus in *Commentatione VIII.* exhibendis.

(d) Vid. infr. *Commentatio VI.*

(e) *Kunigeſundra.* Occurrit in præcepto *Ludovici Pii* Imp. quo Villam *Maſſenheim* Fuldenſi eccleſiæ donat. An. DCCCXX. Nos Divina inſpiratione conpuncti & cæleſtis patriæ amore ſuccenſi ad monaſterium *S. Bonifacii* martyris in *Fulda*, ubi ipſe pretioſus Chriſti martyr corporaliter requieſcit quasdam res proprietatis noſtræ ſolenni donatione contulimus, id eſt, Villam, quæ eſt in Pago *Kunigeſundre* quæ dicitur *Maſſenheim. Schannat. Corp. tradition. Fuldenſ.* Nro. CCCXIV. pag. 131.

In alia modò fati Imperatoris donatione anno DCCCXXXIV facta refertur: conceſſimus eidem fideli noſtro *Adelberto* nomine ad proprium quasdam res, quas idem ipſe noſtro munere in pago *Wormacienſe* & *Cunigeſſunteri* hactenus jure beneficiario poſſedit id eſt in villa, quæ dicitur *Horagaheim* .... & in villa *Waldorſa* .... *Joann. Spicileg.* pag. 439. Traditio *Adelberti* monaſterio *Fuldenſi* An. DCCCXL. facta hunc pagum ſic memorat: Dono atque trado ad Monaſterium *S. Bonifacii M.* .... Ubi venerabilis *Rabanus* Abbas venerandæ congregationi fratrum præeſſe videtur, videlicet in pago qui dicitur *Kunigeshundra* in villa nuncupata *Waldaſſa* aream unam,

in ipsa area est habundanter via publica supra & ipsa area habundanter intrat in aquam, ubi ipsa villa *Waldassa* plurimum valet, in tertio latere ejusdem areæ habet Dominus Imperator, quod reliquum est villæ. *Schann. Trad. Fuld.* pag. 179.

In diplomate *Ottonis I.* Imperat. de anno DCCCCLXX. recensentur: *Wikkera* & *Norenstede* in pago & comitatu *Kunigesundra*, cui *Numat* præesse videtur. *Sagitarii Antiquit. Magdeburg.* § 126 & *Lunig. Spicileg. Eccles.* T. I. Contin. p. 20.

An. DCCCCXCII *Otto III.* prædium suum *Biburc. (Biberich)* & *Mosseback (Mossbach)* nuncupatum cum omnibus pertinentiis suis in pago *Cunagissunderun* in comitatu *Aruduinti* Comitis situm *Salsensi* cœnobio in honore Apostolorum constructo donavit.

Kuningesundra, Kunigeshundra, Regis centenam, Königshundert significat. Medii ævi scripturæ *Kuning*, *Kunic*, *Chunic*, *Chuning*, & *Kunig* loco *König* ponunt. *Hundra*, *Hundret*, *Hundreda* priscam comitatuum denominationem refert. Sic enim *Joan. Stiernhookus lib.* 1. *de jure Suenonum vetusto* pag. 30. districtus seu comitatus apud *Uplandos* & *Suedos* Cil silvanos *Hundari* appellatos, quod centum ut plurimum villas vel potius colonos continerent. *Hundredorum* autem in *Anglia* institutum ab *Aluredo* Rege profluxit, nam is indigenarum rapinas & eorum excessus cupiens compescere, ut auctor est *Ingulphus*, totius Angliæ pagos & provincias in comitatus primus omnium commutavit, comitatus in centurias id est *hundredas* & in decimas, id est trithingas divisit, ut omnis indigena legalis in aliqua centuria & decima

exi-

exifteret, & fi quis fufpectus de aliquo latrocinio per fuam centuriam vel decuriam vel condemnatus vel inwadiatus (*pro pignore traditus*) pœnam demeritam vel incurreret vel vitaret. Eadem notat *Willelmus Malmesbur* lib. 2. *de geftis Regum Angl.* cap. 4.

Invexit equidem *Aluredus* in *Angliam* hundras, hundredas vel centenas, fed non inftituit, utpote jam prius apud *Francos* ufu receptas, ubi finguli comitatus, pagi feu territoria & regiones dividebantur in centenas, quibus præerant minores judices fub comitis difpofitione. Decretio *Chlotarii* regis cap. 1. fic: Decretum eft, ut, quia in vigilias conftitutas nocturnas fures non caperent, eo quod per diverfas intercedente conludio, fcelera prætermiffa cuftodias exercerent, *centenas* fieri, in qua centena fi aliquid deperierit, capitale qui perdiderat, recipiat & latro infequatur. Centena à centum familiis, quibus conftabat, dicta. Capitula Caroli M. lib. 3. tit. 23.

In hac *Centena* Teutonum Reges fixiffe fedem innuere videntur fontes regii, curia & caftra regia hinc inde obvia, videlicet *Altkün*, *Altkünig*, *Königftein*, *Königshof* propè *Idftein*, *Königftul* in marchâ *Wisbaden*, *Königsflos* in loco amæniffimo haud procul à *Coftheim*, Et à fede regia centenam hanc nuncupatam effe *centenam Regis* haud immerito exiftimem. De pago *Nitenfi* vid. *Beffelii Chron. Gottwic.* pag 707. & *Paullini Commentar. de pagis* pag. 246.

(f) Vid. *Comment. II.* pag. 149. not. e.

(g) Annus bifextilis intuitu Cathedratici, quod ab Archidiaconis pro Archiepifcopo colligebatur, in diplo-

diplomatibus audit: *Exitus Archiepiscopi.* Confer. not h. & i.

I.

(h) In nomine sancte & individue Trinitatis. *Conradus* Dei gracia Moguntine sedis Archiepiscopus *Sabinensis* Episcopus. Ut ea que nostris finem debitum sortita sunt temporibus, sine questionis scrupulo, perhenniter permaneant, notum esse cupimus tam presentis etatis, quam future posteritatis Christi fidelibus, quod cum Prepositus *Burchardus* preposituram ecclesie *beati Petri* in Maguncia sponte resignasset, nos eam, illud nobis licere putantes, quia temporibus nostris illam vacare non contigerat, Preposito *Sifrido* attemptavimus conferre; fratres vero antefate ecclesie in hoc nobis usque resistentes, libera eleccione se debere gaudere & hoc se posse probare asseverabant & ut succincte dicamus, sufficienter hoc ab ipsis est probatum; Collacionem itaque nostram robur authorizabile non habentem, jam dictum Prepositum, quidquid à nobis receperat, oportuit resignare & ecclesia eleccionis sue libertatem obtinuit illibatam. Postmodum tamen eisdem fratribus ad eleccionem considentibus per nostre peticionis interventum eundem *Sifridum* unanimi consensu, voce concordi in eandem preposituram elegerunt. Illud innotescere quoque volumus, quod sepedicti fratres sufficienti coram nobis obtinuerunt probacione, quod per universum pretaxate prepositure archidiaconatum *Kathedraticum*, anno qui vulgariter *exitus noster* vocatur, ecclesie ipsorum ad ipsius & officinarum ejus ruinas resarciendas debeat attinere. Nos igitur tum propter eorum

Collegiatæ S. Petri confirmatur facultas colligendi cathedratici ad usum. Fabricæ

habundantem probacionem tum propter ecclesie & officinarum ejus manifestas necessitates, quas vidimus, ob beati *Petri* reverenciam & honorem jus tale ipsis & ecclesie recognovimus, nostro assensu robur perhenne adhibentes; Et ne in futuro vel de libere eleccionis titulo vel beneficio predicti Kathedratici a quoquam successore nostro turbari possint, nos ipsis scriptum presens ad sui juris perhennem noticiam & cautelam sigillo nostro insignitum tradidimus. Testium nomina, sub quorum oculis hec facta sunt, subsequentibus scriptis continentur. De Majore Ecclesia: *Heinricus* Decanus & Prepositus Pingwensis. *Rugerus* Custos & Archidiaconus. *Prepositinus* Scolasticus. *Gotfridus* Cantor. *Waltherus* de *Scharfenstein*. *Eberhardus* de *Dorenburch*. *Heinricus* Rufus— De S. Stephano — *Heinricus* Decanus. *Wernherus* Scolasticus. *Waltherus* Cantor. de S. Vitore — *Amilius* Decanus. *Michael* Scolasticus. *Ulricus* Cantor — De S. Maria ad Gradus. *Arlewanus* Decanus Capellani nostri. *Cunemannus*. *Henricus*. Laici: *Hartmannus* de *Budingen*. *Dudo* Camerarius. *Embrico* Vicedominus. *Diterus* villicus & alii quam plures. Acta sunt hec Anno Dominice incarnacionis MCXCV. III. non. Januar. regnante serenissimo Romanorum Imperatore *Heinrico* & Rege Sicilie.

Litteras *Mathiae* Arch. Mog. de An. MCCCXXIII priorum confirmatorias vid. apud *apud Joann. Tom. II.* p. 482.

II.

Cathedraticum non ad Praepositum

(i) *Gotfridus* de *Eppenstein* Canonicus *majoris* & Prepositus sancti *Petri* ecclesiarum Magunt. Noverint uni-

universi presencium inspectores, quod cum nos Decanum & capitulum ecclesie nostre sancti *Petri* Magunt. predicte impecierimus super juribus & proventibus Synodalibus exercendis & percipiendis per universum predictum nostrum archidiaconatum & percipiendis in anno bisextili, qui annus vulgariter *exitus Domini Archiepiscopi* Magunt. vocatur, credentes ea ad nos racione Archidiaconatus nostri predicti pertinere, verum, quia per reverendum patrem nostrum Dominum *Gerhardum* Archiepiscopum Maguntinum patruum nostrum sumus informati & per prefatos Decanum & capitulum sumus plenius instructi ac per eosdem plena nobis sit facta fides, quod kathedratici & synodalium prefatorum jura & proventus exercendi & percipiendi anno supradicto ad nos non pertinet, sed ad memoratos Decanum & capitulum pertinent percipienda & exercenda & pertinuerunt ab eo tempore cujus memoria non existit, unde nos prefatam ecclesiam nolentes in suis juribus & proventibus impedire, ab hujusmodi nostra impeticione duximus desistendum, & ne inposterum inter nos & predictos Decanum & capitulum scrupulus questionis suscitari valeat super istis, promittimus & bona fide presentibus nos obligamus, quod amodo sepedictos Decanum & capitulum in exercendis & percipiendis juribus & proventibus supradictis anno prenotato impedire non attemptabimus quovis modo, sed ipsos & ecclesiam nostram sepedictam in his & aliis suis juribus pro nostro posse defensabimus ut tenemur. In cujus rei testimonium presentes litteras sigilli nostri munimine fecimus roborari. Datum anno Dni MCC nonagesimo sexto. VIII Idus Januarii.

sed Decanum & cap. S. Petri pertinet.

Dedit equidem *Joannis Rer. Mog Tom. II.* pag. 489. hanc chartam, ſed non accuratam ſatis; defectus idcirco ex originali ſupplevimus.

III.

Kathedratici levandi facultas à S. Pontifice confirmatur.

(k) *Martinus* Epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilecto filio Cuſtodi eccleſie Maguntin. ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Ad hoc prout ex debito paſtoralis nobis incumbit officii libenter adhibemus diligentie noſtre partes, ut eccleſie ſingule noſtre cure commiſſe à nobis preſerventur & in ſuis juribus tueantur illeſe; cum itaque ſicut exhibita nobis nuper pro parte dilectorum filiorum capituli eccleſie *ſancti Petri* extra muros Magunt. petitio continebat, ipſe à tempore, cujus contrarii memoria non exiſtit, ſanctam ſynodum infra limites & terminos prepoſiture dicte eccleſie ſingulis annis biſextilibus celebrare conſueverint & etiam celebraverint ac commiſſarios qui prout in talibus in illis partibus moris eſt, eandem ſynodum pro tempore convocarent illique preeſſent ac de criminibus & exceſſibus perſonarum infra dictos limites conſtitutarum inquirerent & cognoſcerent illaque punirent & corrigerent, deputaverint, nec non majus cathedraticum pro illis annis exegerint, perceperint & levaverint ac in ſuos & fabrice alioſque ipſius eccleſie uſus & utilitatem converterint, idque etiam eis per plures Archiepiſcopos Magunt. qui fuerunt pro tempore, auctoritate ordinaria ſucceſſive confirmatum ac conceſſum & permiſſum nec non inconcuſſe obſervatum fuerit, tamen quia bone memorie Johannes Archiepiſcopus Magunt. ultimo defunctus hujusmodi

modi confuetudinem & obfervantiam invitis dictis capitulo tribus duntaxat vicibus interrupit, pro parte eorundem capituli nobis fuit humiliter fupplicatum, ut hujusmodi confuetudini & obfervantie pro earum fubfiftentia firmiori robur apoftolice confirmacionis adjicere & alias ipfis capitulo fuper his oportune providere de benignitate apoftolica dignaremur; Nos igitur de premiffis certam noticiam non habentes hujusmodi fupplicacionibus inclinati difcretioni tue per apoftolica fcripta mandamus, quatinus, fi vocatis qui fuerint evocandi, ita effe inveneris, confuetudinem & obfervantiam predictas auctoritate noftra confirmes, ipfasque facias eadem auctoritate firmiter obfervari, contradictores auctoritate noftra appellatione poftpofita compefcendo; non obftantibus interruptione predicta & aliis contrariis quibuscunque feu fi aliquibus communiter vel divifim ab apoftolica fit fede indultum, quod interdici fufpendi vel excommunicari non poffint per litteras apoftolicas non facientes plenam & expreffam ac de verbo ad verbum de indulto hujusmodi mentionem. Datum Florentie kal. Febr. pontificatus noftri anno tertio.

IV.

(1) *Adolphus* Dei gracia fancte Maguntine fedis Archiepifcopus facri Romani Imperii per Germaniam Archicancellarius ac princeps Elector ad perpetuam rei memoriam. Decens reputamus & congruum ut predeceflorum noftrorum ad pia opera conceffionibus paternum & benivolum favorem impertiamur & affenfum. Cum itaque dudum bone memorie finguli Conceffio cathedratici ab Archiepifcopo Mog. approbatur.

noſtre eccleſie Maguntinenſis Archiepiſcopi predeceſſores noſtri ſufficienti & veridica per ipſos informacione recepta ſuper eo quod dilecti nobis in Criſto Decanus & capitulum eccleſie *ſancti Petri* extra muros Maguntin. ſingulis biſextilibus annis ſinodum infra terminos & limites prepoſiture dicte eccleſie per ſe vel ſuos celebrare, cathedraticum & ſinodalia aliaque jura & debita conſueta petere & levare ac in fabricam aliosque uſus & utilitatem dicte eccleſie convertere, denunciatorum exceſſus ſub penis & cenſuris eccleſiaſticis ac alios emendare, corrigere ac cetera circa illa & in eis requiſita facere & exercere conſueverant, nec non in illorum pacifica poſſeſſione vel quaſi per multos annos fuerant, quodque idem predeceſſores noſtri pia affectione moti premiſſa dictis Decano & capitulo confirmaverant & approbaverant eorundem predeceſſorum veſtigiis inherendo omnia & ſingula per eosdem ad ſingulare commodum & uſum fabrice dicte eccleſie, quam ſatis tenuem & exilem agnoverunt, conceſſa, dictis Decano & capitulo eciam conceſſerunt, conceſſionis quoque hujusmodi ac donaciones & confirmaciones per eosdem predeceſſores factas ex certa ſciencia ratificaverunt, approbaverunt, collaudaverunt & confirmaverunt prout in eorundem predeceſſorum litteris plenius continetur. Nos pii patris more predeceſſorum noſtrorum piam & devotam affectionem, quam ad dictam habuiſſe dinoſcuntur eccleſiam non minuere ſed eos imitando potius augere intendentes ſufficienti eciam per nos ſuper premiſſorum veritate ac eciam confirmacione apoſtolica per eosdem Decanum & capitulum deſuper poſt-

mo-

modum obtenta informacione recepta concessiones, donaciones & confirmaciones, observancias, consuetudines predictas ex certa nostra sciencia ratificamus, approbamus, collaudamus, recognoscimus & confirmamus per presentes mandantes ex nunc universis & singulis utriusque sexus personis ecclesiasticis & secularibus per terminos & limites supradictos constitutis in virtute sancte obediencie & sub excommunicacionis pena trina tamen canonica monicione premissa quatenus ipsis Decano & capitulo eorumque commissariis quos ad hoc duxerint deputandos in omnibus & singulis premissis & ea concernentibus parere, assistere & favere studeant & procurent eosque benigne & benivole recipiant & pertractent & nichilominus declaramus, quod cathedraticum & jura hujusmodi ad ecclesiam *sancti Petri* & usum predictum ut premittitur duntaxat & nullum alium predictis annis spectent & debeant pertinere; volumus quoque quod de cetero in his per successores nostros aut quoscumque alios Decanus & capitulum ac ecclesia *sancti Petri* predicta nullatenus debeant perturbari, impediri seu molestari. In quorum testimonium sigillum nostrum presentibus est appensum. Datum in civitate nostra *Maguntinâ* die tercia mensis Marcii Anno Domini Millesimo quadringentesimo sexagesimo septimo.

Ejusdem tenoris est confirmatio cathedratici capitulo *S. Petri* data à *Diethero Arch. Mog.* Dat. in civitate nostra *Magunt.* die mensis tredecima Novembris Anno MCCCCLIX & confirmatio à *Theoderico* Arch. Mog. Dat. *Dieburg* tertia die mensis Septembris Anno MCCCCXXXV. (m)

V.

Commissorium pro levandoCathedratico.

(m) *Wigandus Stalberg* Scolasticus, *Heinricus Erenfels*, *Johannes Bensheim*, *Dudo* de *Igstaid*, *Conradus Hoppener*, *Georgius* de *Igstaid*, *Petrus* de *Lyns* & *Ludovicus* de *Etstein* capitulares capitulum ecclesie *sancti Petri* extra muros Magunt. representantes ad infra scripta capitulariter congregati discretis viris Archipresbyteris & Camerariis sedium *Escheborn* & *Castel* nec non pastoribus, plebanis, vice plebanis ecclesiarum & divinorum rectoribus ac clericis quibuscunque per prepositiuram ecclesie *sancti Petri* antedicte & ejusdem prepositure terminos constitutis ceterisque personis quibuscunque tam ecclesiasticis quam secularibus quarum interest vel interesse poterit quomodolibet in futurum communiter vel divisim salutem in Domino sempiternam & indubiam infrascriptis fidem adhibere. Sane Reverendissimus in Christo Pater & Dominus noster gratiosissimus Dominus *Conradus* (*) sancte sedis Magunt. Archiepiscopus sacri Imperii per Germaniam Archicancellarius ea que à suis predecessoribus pro utilitate ecclesiarum salubriter sunt ordinata devotione pia ductus debitum ad effectum deducere desiderans attendensque quod dudum recolende memorie *Conradus* suus predecessor tunc etiam Sabinensis Episcopus cathedraticum quod ad presbiteris clericis & laicis infra terminos prepositure predicte ecclesie constitutis ad honorem cathedre ecclesie sue Magunt. quod anno bisextili pro tempore debebatur, Decano & capitulo ecclesie *sancti Petri* predicte ex certis causis animum suum moventibus, de assensu capituli sue Ecclesie majoris, nec non cleri

colle-

collegiatarum ecclesiarum civitatis sue Magunt. concessit, dedit atque donavit, recepta etiam informatione per prius per eundem pie memorie Dominum Conradum predecessorem suum, quod cathedraticum predictum spectavit & pertinuit ab antiquo ad Decanum & capitulum ecclesie *sancti Petri* predicte, que omnia approbavit & collaudavit, voluitque de cetero per successores suos aut quoscunque alios minime in permissis eosdem debere turbari; & deinde bone memorie Mathias etiam predecessor suus recepta simili informatione donationem, confirmationem & approbationem hujusmodi ratas & gratas habens eas ratificavit, approbavit & confirmavit ac etiam declaravit cathedraticum hujusmodi ad Decanum & capitulum ecclesie *sancti Petri* prelibate & ad nullum alium pertinere. Post hoc etiam *Gerlacus* (**) predecessor suus volens Decanum & capitulum ejusdem ecclesie *sancti Petri* majoribus prosequi favoribus omnia predicta per predictos suos predecessores facto approbavit & confirmavit & ultra premissa concessit eisdem quod ipsum capitulum ecclesie *sancti Petri* de sancta synodo quolibet anno bisextili in terminis predicte prepositure celebranda ordinare & disponere possit pro capituli ecclesie *sancti Petri* commodo & usu & certos commissarios deputare, qui hujusmodi synodo presint, personas quascunque oportunas & necessarias ad hoc convocare ac de criminibus & excessibus omnium delictorum infra terminos dicte prepositure inquirere ac excessus & crimina hujusmodi corrigere penis debitis & condignis ac etiam cathedraticum majus petere exigere & recipere & quanquam

Decanum & capitulum predicti fuissent in possessione pacifica vel quasi premissa omnia faciendi & exercendi, hujusmodi tamen sua possessione vel quasi absque culpa ac desidia seu negligentia eorum per aliquos annos fuerunt destituti in non modicum prejudicium dampnum & gravamen ecclesie predicte. Volens igitur supradictus Reverendissimus in Cristo pater & Dominus noster gratiosissimus Dominus *Conradus* Archiepiscopus Moguntinus modernus vestigiis predecessorum suorum in hac parte inherere, prefato capitulo ac ipsi ecclesie *sancti Petri* pro usibus fabrice & conservatione nec non reparatione architectorum & utilitate eorundem, recepta etiam per prius per ipsum informatione sufficienti de veritate omnium premissorum, concessiones, donationes & confirmationes per supradictos suos predecessores tam pia tamque devota largitione factas ex certa sua scientia ratificavit, approbavit, collaudavit & confirmavit per patentes suas litteras & ut hujusmodi sue & predecessorum suorum predictorum littere super premissis Decano & capitulo predicte ecclesie *sancti Petri* date & concesse debitum suum sortirentur effectum, universis & singulis, quorum interest vel interesse poterit, mandavit & precipit in virtute sancte obedientie mandatque ac precepit, quatenus commissarios quos dictum capitulum ecclesie *sancti Petri* pro quolibet anno bisextili pro hujusmodi sancta synodo per prepositurам predicte ecclesie *sancti Petri* & ejusdem sancte synodi consummatione ac celebratione cum suis litteris destinare decreverint benigne recipiant eisque assistant in omnibus realiter & cum effectu & sententias qua-

les-

lescunque quas contra personas delatas & denunciatas pro suis excessibus & criminibus protulerint, executioni debite demandent, commissariisque per ipsum capitulum ad hoc deputatis vel deputandis plenam concedens facultatem ut contra tales personas per excommunicationis, cessacionis divinorum & interdicti sentencias procedere valeant prout earundem delicti qualitas & protervia exigit & requirit ipsosque à talibus sentenciis absolvere & hujusmodi sentencias tollere atque relaxare, prout eis visum fuerit expedire. Nos igitur *Heinricus Erenfels*, *Dudo* de *Igstad*, *Conradus Hoppener*, *Georgius* de *Igstad*, *Petrus* de *Lyns* & *Ludevicus* de *Etsteyn* Canonici capitulares supradicti venerabiles & circumspectos viros Dominos *Wigandum Stalberg*, Scolasticum & Magistrum *Johannem* de *Bensheim* Custodem ac Canonicos predicte ecclesie *sancti Petri* nobiscum capitulariter congregatos & in hujusmodi nostram commissionem consencientes nec non honestos & discretos viros Dominum *Johannem Fulappel* Vicarium memorate ecclesie *sancti Petri* ac Dominum *Heinricum* plebanum in *superiori Eschebach* Maguntine Dyocesis communiter & divisim ac quemlibet ipsorum in solidum melioribus modo, forma & jure quibus melius & efficacius potuimus, fecimus & ordinavimus commissarios nostros nomine capituli nostri & ecclesie nostre *sancti Petri* predicte & per presentes facimus & ordinamus dantesque & committentes predictis Dominis *Wigando* Scolastico & Magistro *Johanni Bensheim* Custodi nec non *Johanni Fulappel* vicario & *Henrico* plebano supradictis conjunctim ac divisim & cuilibet ipsorum in solidum vi-

ces & auctoritatem capituli nostri pro hoc jam proximo instante anno bisextili sanctam synodum per prepostituram ecclesie nostre *sancti Petri* & terminos ejusdem prepositure nomine nostri capituli predicti celebrandi & jura synodalia exercendi, personas quascunque oportunas & ad hoc necessarias convocandi atque super criminibus & excessibus synodalibus personarum quarumcunque procedendi, inquirendi & excessus hujusmodi penis debitis & condignis puniendi & corrigendi, nec non cathedraticum majus, procuraciones & jura decimalia, aliaque quecunque servicia & jura synodalia petendi, exigendi & recipiendi, censuras eciam quascunque ecclesiasticas contra contumaces, rebelles & inobedientes ferendi & fulminandi easque debite executioni demandandi & demandari faciendi, ab hujusmodi eciam censuris ecclesiasticis absolvendi easque relaxandi & tollendi omniaque alia & singula in premissis vel circa ea quomodolibet necessaria vel opportuna faciendi & exercendi. Preterea tamen volumus quod Dominus *Johannes Fulappel* & Dominus *Heinricus* plebanus supradicti conjunctim vel divisim non possint aliquas ferre vel fulminare sentencias censure ecclesiastice vel eciam ab eisdem vel aliqua earundem occasione commissionis predicte absolvere sine speciali consensu scitu ac mandato venerabilium virorum Dominorum *Wigandi* Scolastici & Magistri *Johannis* Custodis supradictorum communiter vel divisim. Unde nos *Wigandus* Scolasticus, *Heinricus Erensels*, *Johannes* de *Bensheim*, *Dudo* de *Igstad*, *Conradus Loppener*, *Georgius* de *Igstad*, *Petrus* de *Lyns* & *Ludevicus* de *Etstein* Canonici

ca-

capitulares & capitulum ecclesie *sancti Petri* predicte ad presens representantes vobis honestis & discretis viris Archipresbyteris & Camerariis sedium *Escheborn* & *Castel* nec non pastoribus plebanis, viceplebanis ecclesiarum & divinorum rectoribus ac clericis quibuscunque per prepostituram ecclesie *sancti Petri* sepedicte & ejusdem prepositure terminos aliisque personis quibuscunque quarum interest vel interesse poterit quomodolibet in futurum communiter & divisim & cuilibet vestrum presentem capituli supradicte ecclesie *sancti Petri* commissionem ac omnia & singula in hujusmodi commissionis literis contenta nomine capituli memorati intimamus, insinuamus & notificamus vobisque & cuilibet vestrum in virtute sancte obediencie & sub excommunicacionis pena canonica tamen monicione premissa pro parte prefati capituli districte precipiendo mandamus, quatenus supradictos capituli *sancti Petri* sepesati commissarios cum ad vos venerint communiter vel divisim cum litteris commissionis ipsius capituli pro sancta synodo per prepostituram ecclesie *sancti Petri* & ejusdem prepositure terminos pro anno bisextili nunc proxime instante celebranda benigne recipiatis eisque in omnibus que pro predicta sancta synodo consummanda ac perficienda fuerint quomodolibet necessaria & oportuna prout ad vos & quemlibet vestrum spectat & pertinet fideliter assistatis; Presentes insuper commissionis litteras cum & prout per sepesatos capituli commissarios communiter vel divisim requisiti fueritis, ubi, quando quibus & quotiens publice intimare & insinuare cu-

retis. In cujus rei teſtimonium ſigillum noſtri capituli preſentibus eſt appenſum. Actum & datum *Maguncie* in curia noſtra capitulari *zum Ringrafen* vulgariter nuncupata ſub anno Dni Milleſimo quadringenteſimo vigeſimo tercio in vigilia *beati Laurencii* Martyris.

An. MCCCCXXV die decima ſeptima menſis Maji *Philippus Flache* de *Schwartzinberg* Cuſtos eccleſie Maguntinæ executioni dedit confirmationem privilegii de levando annis biſextilibus cathedratico collegiatæ *S. Petri à Martino V.* Pontifice conceſſam.

An. MCCCCLXXIX. in die *Tiburcy Martiris Jacobus Welder* Decanus, *Adolffus* de *Breythart* Scolaſticus, *Syfridus Liedbecher* Cantor, *Johannes Wiſsbecker*, *Johannes Kirchperg*, *Hermannus Strohut*, *Hermannus Erckel*, *Adolffus Ruwe*, *Heinricus Konig*, *Nicolaus Danſsbach*, *Philippus Hanauwe*, *Heinricus Wiſsbeker*, *Conradus Konckel*, *Bertholdus Lorch*, *Conradus Sommer* & *Petrus Schurgual* Canonici capitulares *S. Petri* mandatum dedere *Johanni Kirchperg* Canonico dictæ eccleſiæ & *Bernhardo Frank* plebano in *Caſtel* celebrandi ſynodum in Archidiaconatu præpoſituræ *S. Petri* vid. mandatum ſimile ad an. 1423.

(*) Privilegium *Conradi Arch. Mog.* inſertum eſt litteris capituli *S. Petri* An. MCCCCXXIII commiſſariis ſynodalibus ejusdem eccleſiæ datis *incip. Conradus* Dei gratia ſancte Maguntine ſedis Archiepiſcopus ſacri imperii per Germaniam Archicancellarius ad perpetuam rei memoriam. Exhibita nobis nuper pro parte honorabilium virorum Decani & capituli eccleſie *ſancti Petri* extra muros

Ma-

Magunt. devotorum nobis in Christo dilectorum peticio continebat, quod dudum recolende memorie *Conradus* predecessor noster tunc etiam *Sabinensis Episcopus &c. &c.* desinit. Datum *Bopardie* undecima die mensis Maji Anno Dni MCCCCXXIII.

Privilegium hoc munitum est sigillo majori archiepiscopali. Exemplari alteri eodem anno, loco & die scripto appendet sigillum minus.

(**) Privilegium *Gerlaci A. M.* confirmatorium cathedratici narrativè saltem extat in predictis litteris capituli de An. MCCCCXXIII. Datum est *Eltvil* quarta die mensis Maji anno incarnacionis Dominice Millesimo trecentesimo sexagesimo tercio.

VI.

Aliud commissorium à collegio S. Petri datum.

Conradus Kunkel, Decanus totumque capitulum ecclesie *sancti Petri* extra muros Maguntin. honorabilibus Dominis Magisto *Cunoni Winter*, prefate ecclesie Canonico & *Paulo Carnificis* in villa *Castel* plebano in Cristo nobis dilectis salutem in Domino. Cum cathedraticum majus juraque synodalia per universos prepositure ecclesie *sancti Petri* supradicte terminos tam ex privilegiis concessionibus & confirmacionibus sedis Apostolice nobis & ecclesie predicte Apostolica & ordinaria auctoritatibus nobis factis atque concessis eciam ex antiqua & legitime introducta usque modo observata consuetudine singulis bisextilibus annis ad nos pertineat, jamque annus bisextilis prefatam synodum sanctam in prefatis prepositure ecclesie *sancti Petri* terminis convocandi, cathedraticum ac hujusmodi jura sublevandi, aliaque ad hoc tam de jure

quam

quam consuetudine requisita faciendi, instare presenti anno noscatur, nostra de vestra prudentia & legalitate plurimum confisi, vos & vestrum quemlibet in solidum in nostros & capituli nostri dicteque ecclesie commissarios auctoritate prefatis omnibus melioribus modo, via, jure, causa & forma quibus possumus & debemus ac presencium tenore facimus, constituimus & deputamus, dantesque & concedentes vobis & vestrum cuilibet plenam & omnimodam potestatem synodum sanctam pro hoc jam instante anno bisextili proût consuetum est per terminos prepositure supradicte nostro & dicte ecclesie nominibus auctoritatibusque prefatis celebrandi & jura synodalia exercendi, illique presidendi ac ad eandem quascunque personas quarum inter est, convocandi, ac super criminibus & excessibus vobis in eadem synodo delatis & accusatis quarumcunque personarum procedendi & inquirendi, easque occasione criminum & excessuum hujusmodi penis & multis debitis & condignis emendandi, puniendi & corrigendi nec non cathedraticum majus, procuraciones, decimalia & synodalia quecunque eciam alia jura, emendas & servicia in quibuscunque consistant, petendi, exigendi, & recipiendi, dictasque personas ad illa solvendi per censuras ecclesiasticas ac alia juris remedia compellendi & coërcendi, eciam si opus fuerit litteras & processus per vos fulminandos aggravandi & reaggravandi, illasque litteras & processus ac omnia & singula in eis contenta exequendi in & contra easdem personas nec non contradictores contumaces & in hac parte rebelles quoscunque, vos aut aliquem vestrum, quo minus pre-

missa

missa omnia & singula libere & pacifice exequi possitis impedientes aut illis dantes consilium, auxilium vel favorem ferendi & promulgandi litteras quoque & processus quoscunque vobis ut premittitur & ecclesie vestre desuper concessos personis quibuscunque intimandi & publicandi & eos juxta ipsorum continenciam & tenorem atque formam pareant ac ab inobediencia & impedimentis cessent requirendi nec non censuras & sentencias quascunque debite execucioni demandandi & demandari omniaque & singula faciendi, protestandi, disponendi, exercendi, que in premissis & circa ea necessaria & consueta fuerint seu quomodolibet oportuna, mandantes ex tunc auctoritatibus prefatis omnibus & singulis Archipresbyteris, camerariis, pastoribus, plebanis, vice plebanis, altaristis & divinorum Rectoribus clericis & aliis utriusque sexus hominibus jurisdictioni prepositure ecclesie *sancti Petri* predicte subjectis ac omnibus aliis quorum interest seu interesse poterit communiter & divisim in virtute sancte obediencie ac excommunicacionis pena canonica tamen monicione premissa, quatenus vobis & cuilibet vestrum in premissis & omnibus aliis que ad dictum vestrum commissariatus officium de jure vel consuetudine pertineant, plene pareant & intendant, ac fideliter assistant vosque & capituli nostri nominibus benigne recipiant & pertractent ac processusque vestros ac alias litteras debite execucioni demandare, insinuare & publicare studeant faciant atque procurent, absolucionem vero omnium & singulorum qui prefatas & per illas in premissis & illorum occasione ferendas sentencias & pe-

nas quomodolibet incurrerint, nobis ſeu ad hoc per nos deputatis tantummodo reſervamus. In quorum omnium & ſingulorum fidem & teſtimonium preſentes litteras ſigillo noſtro, quo ad cauſas utimur, duximus roborandas. Datum *Maguncie* in loco noſtro capitulari die lune tredecima menſis Auguſti, anno Dni milleſimo quadringenteſimo octogeſimo ſeptimo.

§. I.

Iſte eſt modus celebrandi ſanctam ſynodum laicalem in anno bisſextili per prepoſituram ſancti Petri *extra muros Maguntinos.*

Primo incipit in Peterweil *in craſtino* Aſſumpcionis beatæ Mariæ Virginis, *ubi intimata eſt prius tribus diebus Dominicis & per tres quindenas ſucceſſive & ita intimatur in omnibus eccleſiis prepoſiture; & commiſſarii veniunt in* die Aſſumpcionis *hora veſperarum ad* Peterwil, *quos ſuſcipiunt incole ibidem in valvis ſepium, habentes ſemellum panem in manutergio mundo & medium quartale vini exhibentes ipſis commiſſariis reverenciam & ducunt eos ad domum, in qua facient eis debitam & ſolennem procuracionem, inſuper & honeſtum ſtratum dormiendi. Nocte illa transacta in* craſtino Aſſumpcionis *valde mane pulſatur ad ſynodum ter ternis vicibus, hoc eſt, nonies, & ex tunc ſedebunt commiſſarii pro tribunali & unus commiſſariorum & ſpecialiter presbyter indutus ſuper pellicio & ornatus ſtola facit unam brevem collationem aſſumendo thema de Evangelio vel Epiſtola vel de aliquo, ſuper quo poſſit applicare effectum ſynodi.*

Con-

Conclusa collacione idem inquirit: Cui fateantur pro illo tempore jus synodi sancte scilicet in anno bisextili? *ad hoc respondent, uti moris est.*

Deinde inquirit: utrum sit denunciata synodus per cancellos per plebanum vel suos tribus quindenis successivis uti moris est?

Item. Utrum sit pulsata ter tribus vicibus, *id est*, nonies ut moris est?

Item. Utrum sit tempus sedendi & celebrandi synodum?

Item. Cujus auctoritate debeat defensio fieri & proponi vulgariter beheget werden &c. *Respondent scabini ut moris est. Et tunc commissarius proponit uti sequitur*, unde behegend den send *& dicit*: In nomine Patris & Filii & Spiritus sancti. Ego nomine Dominorum meorum Decani & capituli ecclesie sancti Petri extra muros Magunt: & auctoritatibus sancte sedis Apostolice & gratiosissimi Domini nostri Dni Maguntini ipsis Dominis meis de sancto Petro concessis impono silencium omnibus hic existentibus, ne quis aliquas faciat insolencias verbo vel facto sub pena excommunicacionis & inobediencie, ne quis pro aliquo loquatur vel respondeat sine licencia, ne quis ad sanctam synodum pertinens recedat nisi racionabili causa, donec officium compleatur, *& sic inquirat ab uno de scabinis assedentibus:* utrum bene proposuit & defensavit vel vulgariter: beheget habe den send? *qui respondent ut moris est.*

Tunc inquirit à predictis scabinis: utrum omnes sint jurati sancte synodi?

Tunc primo incipit & inquirit à plebano, ficut fynodus fancta fit inftituta propter confervacionem religionis Chriftiane, quare merito debeat incipi à confervationibus & domefticis fidei; & fic incipiens à plebano, qui primus eft illius loci confervator morum & dat fibi fuper juramento & ad obedientiam, quam fecit fuperioribus fuis: Utrum conftet fibi aliquid in regimine ecclefie, per quod defraudetur vel imminuatur religio Chriftiana, quorum articuli funt quam plures.

Primo: Utrum corpus Dominicum & facramentum baptismatis fint honorifice cuftodita & claufa?

Item: Utrum idem facramentum euchariftie lumine perpetuo, ut decet, die noctuque fit illuminatum.

It. Utrum aliquis fit defectus ad cultum divinum fpectans, fcilicet in calicibus, in ornamentis, in libris miffalibus feu aliis neceffariis, in tectis, feneftris?

It. Utrum altarifta & campanator fint ibi obedientes in licitis ad cultum divinum miniftrando?

It. Utrum magiftri fabrice fint ibi obedientes reddendo racionem de cenfibus, redditibus & eleemofynis ecclefie, quid & qualiter expendant?

It. Utrum fcabini fynodi fint fibi obedientes, per quindenam vel menfem accufantes, quando opportunum fuerit, perpetrata vel negligencias factas vel pretermiffas?

It. Utrum habeat aliquem parochianum, qui utatur nominis Chriftiani, non chriftianè vivens, quorum articuli quam plures funt; quorum primus eft, in fide dubitans.

It.

It. annuatim non confitens & corpus Dominicum non ſumens?

It. Per annum in excommunicacione permanens?

It. Utrum ſint aliqui, qui non dederunt ſibi cenſus vel decimas & offertoria.

It. Utrum ſint aliqui, qui impediviſſent eum in officio divino verbis vel factis?

It. Utrum aliquis moleſtaſſet ſeu impediviſſet eum ſeu ſuum campanatorem, magiſtros fabrice, ſcabinum ſynodi, decimatores, quando fuiſſent in ſervicio Dei ſive negociis eccleſie.

It. Utrum aliqui cohabitent matrimonialiter ſine proclamacione & inthroniſacione eccleſie? *Primo inquiratur ſub juramento quod fecit plebano, eccleſie & parochialibus*, utrum magiſtri fabrice porrigant ſibi coram cereos, oleum ad lampades & alia neceſſaria ad cultum divinum pertinencia, ne ex defectu pretactorum cultus divinus minuatur.

It. utrum omnia ad hoc officium & ſervicium pertinencia cedant ſibi, utputa in manipulis, campanalibus panibus nec non omnibus aliis juribus huc usque introductis?

It. Utrum ſint omnes ibi preſentes ad illam ſynodum ſpectantes?

Primo: Utrum contentantur in cera, oleo & in proventibus: redditibus ſeu cenſibus per que poſſit ſuſtentari eccleſia in cultu divino & conſervacione edificii in eſſe?

It. utrum ſit aliquis qui eecleſie cenſus, redditus, proventus, agros, prata vel hujusmodi depredando uſurpans vel ſurripiens violenter, manifeſte vel occulte?

It. inquiratur sub juramento, utrum aliquis non decimaverit, ut debuit, vel eos in congregacione ejusdem verbo vel facto molestavit? Jr geschworn! ich geben uch off den eyt, den ir mynn herrn von Mentze getan hant, unde myme herrn dem probst, myme herrn dem pferrer und des heiligen stuls wegen, daz ir hute vorbrengent alles daz da rubar ist, eyne warheit vor eyne warheit, eyn leymut vor eynen leymut usgenomen drier hande sache und articuln die ir nit rugen sollent: uwern eigen perrer uwern eigen herrn und uwer iglicher sin eigen elige frauwe, darnach ob ymans hievorn &c. *Item continuando ut sequitur*:

Primo utrum sint aliqui, qui utantur nomine Christiano, cui contradicunt verbo vel facto, quorum articuli sunt quam plures.

Primo: si sint aliqui, qui Deum perjuriis, juramentis vel aliis blasphemiis blasphemârunt?

It. qui usuram commiserunt, vel empcionis vini, seminis, bladi, avene?

*It.*utrum sint, qui sunt heretici, incantatores, arioli, aruspices seu quovis modo contra fidem facientes?

It. utrum sint aliqui falsarii in modis frugum vel vini vel imminucione monete, ponderis vel libre?

Item aliqui cohabitantes in matrimonio sine proclamacione & inthronisacione?

It. Legitimati non cohabitantes?

It. Utrum sint aliqui adulteri?

It. Fornicarie cohabitantes seu occulte se visitantes?

It. Utrum sint aliqui qui per se vel parentes seu

alios

alios conjunctos in vicem matrimonium promiserint & nunc una pars aliis renuntiat sine decreto judicis?

It. Utrum aliquis legitimam suam vel aliam mulierem in puerperio molestaverit verbo vel facto de quo possit oriri periculum corporis & anime & sensuum?

It. Utrum emisset aliquis mala acquisita scilicet per furtum, per rapinam vel per publicam usuram? *Hec & alia hoc speciale & sanctum judicium concernencia assumant sibi scabini super juramenta sua exequentes, convocent parochiales & inquirant diligenter, utrum aliquis sit culpabilis in aliquo propositorum articulorum? & illa admonicio predicti exitus super scabinum fiat tribus vicibus, ut eo melius salvare possint conscientias suas. It. post tertium reditum inquirat diligenter de juribus Dominorum Maguntinorum seu Domini Prepositi. It. Inquirat de foralibus, quilibet mechanicus dat tres hallenses, faber vero quatuor babatha cum gumphis, quilibet molitor turonum suum & de rota duos capones, quilibet caupo turonum suum, qui tamen dicunt, quod noviter sit inventum, ergo per me non sunt ardue coarctati.*

Hoc facto commissarius concludit judicium ad quindenam, committens plebeno in quindena revocacionem secunde synodi. Et si paratas universitas non habuerit pecunias jurium synodalium, habebunt inducias ad quindenam & surgens commissarius legat psalmum: Deus misereatur nostri, *cum collecta de Dominica vel:* Protector in te sperantium, *vel:* Prætendo Domine,

quot

quos &c. *& intimat indulgencias ex gracia Domini Maguntinensis vel Domini Prepositi quadraginta dierum & ex parte cujuslibet sacerdotis ibidem presentis totidem, ultimatim finiendo & concludendo cum aspersione aque benedicte, sui & universi populi.*

In Peterweil *in crastino* Assumpcionis b. M. V. *circa horam octavam vel quasi pulsatur, ut moris est, & procedatur. Commissarii habebunt duas procuraciones scilicet vespere & mane valde solenniter, ut notum est. Item universitas ibidem dat tres libras, duo quartalia vini, duos grossos scriptori & octo octalia avene. Item quindecim solidos pro cathedratico dant idem. It. ibidem sunt duo molendina habentes quatuor rotas. Item* Acarben *est filia de* Peterweil *& venient ibidem; & universitas ibidem dat unam marcam, unum quartale vini, unum grossum scriptori & tria octalia avene. Item eadem die in vesperis in* Grünau *commissarii habebunt solemnem procuracionem alias consuetam ibid. Item universitas ibidem dat tria octalia avene. It. pro more ibidem dant duos florenos. Item quindecim soll. pro cathedratico dant idem.*

Sequenti die hora Misse in Vilwil. *& commissarii habebunt duas procuraciones alias dari solitas scilicet mane & vespere solemniter. Item universitas ibidem dat tres florenos, duo quartalia vini, duos grossos scriptori. Item pro more ibidem dant tres florenos, duo quartalia vini, duos grossos scriptori. Item quindecim soll. pro cathedratico dant idem. It. tres soll. dat molitor in* Massenheim. *It. duos Cappones dat idem molitor. It. unam myn avene dat campanator. It. una mola.*

In

In vesperis eadem die in Dorchwiler, *ibi pernoctabunt habentes duas procuraciones alias dari solitas scilicet in cena & sequenti die in prandio valde solemniter. Item universitas ibidem dat duas libras, unum quartale vini & unum grossum scriptori. Item pro more ibidem dant duos florenos, unum quartale vini, & unum grossum scriptori. Item quindecim soll. pro cathedratico dant idem.*

Sequenti die hora misse in Sulburg *& habebunt duas procuraciones scilicet vespere & mane & non datur cathedraticum, quia est filia. Item universitas ibidem dat alterum medium florenum, unum quartale vini, unum grossum scriptori & tria octalia avene. Item pro more ibidem dant tres florenos, unum quartale vini & unum grossum scriptori. Item quatuor mole sunt ibidem.*

Item eadem die in vesperis in Kirchdorff. *ibi dat universitas octo hll. pro cathedratico & opponunt ad servandam synodum de septennio in septennium. Ibi nulla est procuracio, nec cathedraticum.*

Sequenti die hora misse in Erlebach superiori, *& habebunt procuracionem alias consuetam ibidem. Item quatuor soll. dat universitas ibidem. Item quindecim soll. pro cathedratico dant pro more ibidem. Item quindecim soll. pro cathedratico dant pro more ibidem. Item duos cappones dat molitor ibidem. Item duodecim hll. dat idem molitor. It. una mola est ibid.*

Eadem die in vesperis in Erlebach inferiori *commissarii habebunt solemnem procuracionem alias consuetam ibidem. Item universitas ibidem dat duos florenos, duo quartalia vini, duos grossos scriptori & scabini rehabebunt unum quartale vini pro juribus eorum. Item pro more ibidem dant quatuor florenos, duo quar-*

talia vini, duos grossos scriptori. Item quindecim soll. pro cathedratico dant idem.

Sequenti die hora misse in Eschbach superiori. *Commissarii ibi habebunt duas procuraciones. Item universitas ibidem cum universitate in* Ganzenhein *dat triginta soll. medium quartale vini & unum grossum scriptori, sex octalia avene. Item pro more ibidem dant tres florenos cum dimidio, duo quartalia vini, duos grossos scriptori. It. quindecim soll. pro cathedratico dant idem. Item quatuor mole sunt ibidem, quarum una vacat.*

Anno MCCXIX. pridie idus Julii controversia Dnum *Ulricum* de *Minzinberc* inter & D. *Eberhardum Waren* super patronatu ecclesiæ in *superiori Askebach* * exorta ab arbitris cum consensu *Gerbodonis* Prepositi *sancti Petri* constitutis sic decisa est: quod predicti nobiles *D. Ulricus* & *D. E. Waro* eandem ecclesiam *Burchardo* sacerdoti, cui & ipsam *D. Ulricus* in antea contulerat, communicata manu ambo conferrent. Si autem postmodum, ambobus eis superstitibus, *Burchardo* verò sacerdote moriente, eandem ecclesiam contingeret vacare, Dno *Ulrico* de jure patronatus ejusdem ecclesie competat collatio, ita tamen, quod si Dnus *E. Waro* hoc contradicat, juramentum, sicut prius debuit & voluit D. *Ulricus*, pro sui juris conservatione, prestabit. Ceterum, si *Ulrico* moriente, Dno autem *E. Waren* superstite, contingat, eandem ecclesiam vacare, heredes Dni *Ulrici* eodem jure & condicione, quibus pater gaudebat in ipsa ecclesia, debent gaudere. Si autem D. *Ulricus* Dno

* Eschbach.

E.

E. Waren ſupervixerit, eo jure, quod apud filiam ſuam *Adelheidim* primogenitam emit, libere & ſine conſorte in eadem eccleſia gaudere debet *D. Ulricus* cum ſuis heredibus. *vide de Gudenus ſylloge pag.* 585.

§. II.

Item eadem die in veſperis in Esbach inferiori *commiſſarii. Item Univerſitas ibidem dat decem ſoll. medium quartale vini & unum groſſum ſcriptori. Item pro more ibidem dant quindecim ſoll & unum groſſum ſcriptori. It.quindecim ſoll. pro cathedratico dant idem.*

Sequenti die hora miſſe in Crutzen. *Commiſſarii vivunt de burſa Dominorum ſuorum. Ibidem eſt una mola. Item univerſitas in* Wiſſenkirchen *pertinens in* Crutzen *dat duo octalia avene & unum groſſum ſcriptori. Item pro more in* Wiſskirchen *dant unam libr. Item univerſitas in* Kaltenbach *dat tres ſoll. pertinens in* Crutzen. *Item pro more in* Kaltenbach *dant duos florenos. It. univerſitas in* Niederſteeten *pertinens in* Crutzen *dat duo octalia avene. Item una mola eſt ibidem & he ville ſunt omnes filie pertinentes in* Crutzen.

An. MCCLVII. lis ſuper jure præſentandi ad eccleſiam in *Crutzen* inter *G. de Eppinſtein* & *Wintherum* de *Brunisheim* orta à *Wernhero S. Petri* Præpoſito determinata fuit pro *G.* de *Eppinſtein* VII. Idus Februarii vid. *Joan. Spicileg. p.* 283.

An. MCCCXI. *Godefridus* de *Eppinſtein* Præpoſitus *S. Petri* mandat Archipresbytero ſedis *Eſchborne*, ut *Gottfridum* de *Eppinſtein* Germanum ſuum

à *Sifrido* fratre præſentatum ad eccleſiam parochialem in *Crutzen* in ejusdem eccleſiæ poſſeſſionem corporalem inducat & inveſtiat *Joan. Spicil. p.* 347. Præſentationem ad præfatam eccleſiam à *Godefrido* de *Eppinſtein* an. MCCCLI. die Dominica poſt feſtum diviſionis Apoſtolorum factam vid. *l. c. pag.* 370.

Item eadem die in veſperis in Bonemeſſe. *Ibi nulla eſt procuratio, ſed vivunt de burſa Dominorum ſuorum. Item univerſitas in* Bonomeſſe *&* *in* Kalten, *que eſt filia, dat unam libr. hll. Item triginta ſoll. medium quartale vini & unum groſſum ſcriptori. Item quindecim ſoll. pro cathedratico dant pro more in* Harheim *que eſt filia in* Bonemeſſe. *It. ibidem eſt una mola habens tres rotas. Item una mola eſt etiam in* Harphem.

An. MCCCCLXXVII. *Dietherus Archiep. Mog.* litteris Aſchaffenburgi die ſabbathi poſt *Johannis Baptiſtae* datis conſulatui Francfordienſi & incolis oppidi *Bonemeſe* conceſſit poteſtatem eccleſiam parrochialem hactenus extra oppidum ſitam intra muros transferendi. Plura continet hac de re ipſum diploma:

VI.

Facultas extruendi Eccleſiam parochialem in oppido Bonemeſe

Dietherus Dei gratia ſancte Maguntin. ſedis Archiepiſcopus ſacri Romani Imperii per Germaniam Archicancellarius ac Princeps Elector. Cum eccleſiaſtici paſtoris ſit officium juxta temporum qualitates gregem ſuum celeſti pabulo, hoc eſt divini cultus frequentacione fideliter inſtruere, aciemque cogitacionis ad hoc extendere, ut nunc nova inſtruant, nunc inſtau-

rata salubrius disponant & ordinent, quo rectiori ordine cuncta dirigantur; videmus etenim frigescente ubilibet devocionis zelo, temporumque causante malicia in noxam vergere, occasionem mali prebere que veteres tam salubriter tamque pie statuerunt, habent sacra patrum decreta ut matrix ecclesia à subditis suis crebrius visitetur; cum autem nonnunquam in minime munitis locis matrices consistant ecclesie illas absque periculo visitare, ibidem sacramenta percipere & divinis interesse, ut, proch dolor, dietim conspicimus, incursus prohibent hostiles, verum quia matrix ecclesia opidi *Bonemese* nostre Diocesis non in ipso opido ubi locus munitus est, sed extra muros ejusdem opidi & in loco minime munito consistit & populus opidi sine multis periculis hujusmodi matrem ecclesiam visitare nequit ipsique opido ex eadem ecclesia in futurum dampna & pericula per insultus hostiles iusurgere possent, ut autem tam incole opidi predicti quam alii parrochiani ad hujusmodi ecclesiam pertinentes divinis tucius interesse sacramenta percipere & oraciones suas, quas Deus liberas esse amat, intrepide possunt persolvere, ideoque consulatui Frankfordensi & inhabitatoribus dicti opidi *Bonemese* auctoritate nostra ordinaria tenore presencium indulgemus atque concedimus potestatem & auctoritatem ut ipsi in eodem opido *Bonemese* in loco decenti & honesto parrochialem ecclesiam & altaria inibi necessaria edificare & construere de novo possint & valeant, quam eciam ex nunc omnibus melioribus modo via causa & formis quibus efficacius possumus in matricem & parrochialem ecclesiam erigendam duximus ac erigimus

 per

per presentes, volentes ut omnia & singula sacramenta ecclesiastica, que in parrochiali ecclesia extra muros ipsius opidi *Bonemese* hactenus solita sunt ministrari, nunc in antea in prefata ecclesia in opido *Bonemese* de novo construenda sepultura duntaxat ecclesiastica excepta de cetero ministrentur, sitque deinceps in opido *Bonemese* parrochialis ecclesia & eciam extra muros ejusdem opidi capella eidem subjecta hoc adjecto moderamine, ut in hujusmodi capella & in ejus cimiterio extra muros ipsius opidi singulis diebus Dominicis per presbyterum aliquem hora sibi convenienti fiat aspersio aque benedicte & ad minus in ebdomada una missa de tempore vel pro defunctis celebretur, insuper indulgemus prefatis consulatui Frankfordensi & inhabitatoribus opidi *Bonemese* ut predictam ecclesiam extra muros *Bonemese* sitam una cum muris & tecto destruere ac lapides ejusdem in usum nove parrochialis ecclesie intra muros ibidem de novo construende vertere possint & valeant, ita tamen, quod super altari minori ejusdem destruende ecclesie capella erigatur vel aliqua pars prefate ecclesie stare permittatur; volumus tamen ut consensus collatorum sive patronorum prefate ecclesie extra muros *Bonomese* ad premissa accedat, alias volumus concessionem hujusmodi nullius esse roboris vel momenti, pro reparacione quoque & conservacione ipsius ecclesie de novo construende magistri fabrice per consules Frankfordenses in futurum eligantur & ordinentur, qui de edificiis & aliis ecclesie necessariis juxta ecclesie utilitatem & ipsorum consulum arbitrium provideant. In cujus rei testimonium sigillum nostrum presenti-

bus

bus eſt appenſum. Datum *Aſchaffenburgi* die ſabati poſt *Johannis Baptiſtae* anno Domini Milleſimo quadringenteſimo ſeptuageſimo ſeptimo.

Item in octava Aſſumptionis B. Marie V. hora miſſe in Brungesheim. *Commiſſarii habebunt ibi ſolemnem procurationem. Item univerſitas ibidem dat duos florenos, duo quartalia vini & duos groſſos ſcriptori. Item ulterius ibidem dantur duo floreni, duo quartalia vini & duo groſſi ſcriptori. Item quindecim ſoll pro cathedratico dantur ibidem.*

An. MCCLXXV commendator & fratres domus Teutonicæ in Frankfort jus patronatus capellæ in *Redelnheim* tranſtulerunt in nobilem virum *Wernherum* de *Falkenſtein* & hic memoratis fratribus jus patronatus eccleſiæ parrochialis in *Bruningesheim* verſa vice tradidit. Permutationem hanc *Wernherus Arch. Mog.* litteris apud *Seligenſtat* II nonas Januarii datis confirmavit. vid. *Gud. T. IV. pag.* 928 *& ſeq.*

It. eadem die in veſperis in Eſchersheim. *Ibi nulla eſt procuratio. Ibi eſt una mola duas habens rotas. It. Univerſitas ibidem dat quindecim ſoll. & medium quartale vini & unum ſoll. ſcriptori. It. porrigunt & ibidem dant unam marcam, unum quurtale vini & unum groſſum ſcriptori. It. quindecim ſoll. pro cathedratico dant & porrigunt ibidem & in* Ginheim. *Item in vigilia* b. Bartholomæi *Apoſtoli in* Prumheim. *Commiſſarii ibi habebunt duas procurationes hucusque conſuetas & valde ſolemnes ſcil. veſperè & mane, & quilibet molitor dat tres ſoll. It. univerſitas ibidem dat*

tres

tres florenos, duo quartalia vini & duos grossos scriptori. Item pro more ibidem dabunt mediam marcam. It. quindecim soll. pro cathedratico dant idem. It. una mola in inferiori Ursel *que est filia & una in* Prumheim *habet tres rotas pertinens ad dominum ibidem. It. una mola est in* Husen *que est filia. It. universitas in* inferiori Ursel *dat unum octale avene & est filia in* Prumheim. *Item ulterius ibidem dant unum florenum & unum quartale vini & unum grossum scriptori. It. pro more in* Rettelheim *dant unum florenum & est filia in* Prumheim.

An. MCXXXII *Adelbertus Arch. Mog.* ordinavit, ut Præpositus de domo præsit investituræ ecclesiæ in *Prumheim. Gud. T.* 1. *p.* 105.

Item eadem die in vesperis in superiore Ursel. *Commissarii habebunt procurationem. It. universitas ibidem dat quatuor florenos, duo quartalia vini & duos grossos scriptori & sex octalia avene. It. quindecim soll. pro cathedratico dant idem. It. ibidem est una mola Martini sacerdotis, dat duos capones. Item die Hohemühl dat quatuor cappones. Item mola Sigfridi dat duos cappones. Item una mola est in* Gozenhan *dat duos cappones.*

VII.

Jus patron. in superiore Ursel conceditur colleg. S. Bar-

Emericho Dei gracia Prepositus & Canonicus ecclesie Frankenvordiensis viris providis & honestis Decano totique ejusdem ecclesie capitulo salutem in Domino. Ut vobis nostre subvencionis auxilium & beato

Bar-

Bartholomaeo ecclefie veftre patrono honorem & reverenciam impendamus & ut ob hoc eciam apud vos perpetuo noftri memoria habeatur. jus patronatus ecclefie in monte *Urfele*, quod ad nos & prepofitos Frankenvordenfes pertinere dinofcitur pleno jure, vobis & per vos ecclefie veftre conferimus cum univerfis fuis pertinenciis & appendiciis in perpetuum obtinendum, ita ut, cum primum parochiam ipfam vacare contigerit ex morte vel refignacione ejus, qui nunc tenet eandem, proventus ipfius ecclefie veftris communibus ufibus libere & perpetuo applicetis, eamque officiari faciatis per idoneum facerdotem, affignantes ei de proventibus ipfius parochie congruam porcionem, per quam honefte valeat fuftentari, diocefani & loci Archidyaconi per omnia jure falvo. In cujus rei memoriam & perpetuam firmitatem damus vobis prefentes litteras figilli noftri munime roboratas.

tholomæi in Francofurt.

Nos eciam Decanus totumque capitulum ecclefie Frankenvordenfis in recompenfam hujusmodi gracie nobis facte, prefato domino noftro Prepofito & omnibus fucceſſoribus fuis conferendi prebendam in ecclefia noftra Frankenvordenfi perpetuis temporibus damus liberam poteftatem de omnium noftrorum beneplacito & confenfu cum primum ad id obtulerit fe facultas. In perpetuam igitur memoriam premiſſorum & ftabilem firmitatem figillum ecclefie noftre prefentibus de omnium noftrorum certa fciencia duximus appendendum. Datum & actum anno Dni MCC nongentefimo feptimo XIII kalendas Aprilis.

VIII.

Dicti juris patronatus confirmatio archiepiscopalis.

Gebhardus Dei gracia sancte Maguntine sedis Archiepiscopus sacri Imperii per Germaniam Archicancellarius dilectis in Christo Decano totique capitulo ecclesie Frankenfordensis salutem in Domino sempiternam. Ponentes coram oculis mentis nostre, quod ecclesia corporalis, quemadmodum sanctorum Patrum verenda testatur auctoritas sine rebus corporalibus in modico immo pocius in nullo proficit, sicut nec anima sine corpore corporaliter vivit & quod servi Dei, quanto eis habundancius in temporalibus est provisum, tanto ardentiori studio celestia sicientes, vacare possint debitis officiis divinorum, illam quoque graciam specialem, qua vos & ecclesiam vestram prosequimur, intuentes, parochialem ecclesiam in monte *Ursele*, cujus jus patronatus ad Prepositum ecclesie vestre hactenus pertinebat, de expresso consensu honorabilis viri *Emerchonis* Scolastici Maguntine nunc Prepositi vestri cum omnibus proventibus, redditibus, censibus, decimis, obvencionibus & aliis suis juribus & pertinenciis universis ecclesie vestre Frankenfordensi perdicte unimus, incorporamus, unitam & incorporatam esse volumus perpetuis temporibus in futurum, ita tamen quod de redditibus supradictis perpetuo vicario, quem loci Archidiacono, cum vacaverit ipsa ecclesia, presentabitis prebenda sive porcio competens relinquatur, unde possit jura episcopalia persolvere, hospitalitatem congruam facere & competentem vite sustentacionem habere, residuo in augmentum prebendarum vestrarum per divisionem canonicam convertendo sine juris prejudicio alieni,

alteri, dantes vobis has literas in teſtimonium ſuper eo ſigilli noſtri robore communitas. Datum *Maguncie* anno Dni milleſimo ducenteſimo nonogenteſimo ſeptimo, tercio kalendas Maji.

Hanc incorporationem *Otto* Decanus totumque capitulum majoris eccleſiae Moguntinæ confirmavit eod. an. xvi kal. Maji.

IX.

Godefridus de *Eppenſtein* Dei gracia Archidiaconus in eccleſia Treverenſi nec non Cuſtos majoris & Prepoſitus *ſancti Petri* eccleſiarum Magunt. viris diſcretis & honeſtis Decano totique capitulo eccleſie Frankenfordenſis Mag. Dioc. ſalutem in Domino ſempiternam. Cum honorabilis vir Dnus Emmericho de *Schoneke* veſter Prepoſitus eccleſiam parochialem in monte *Urſele* dicte Dioc. Mag cujus collacio ſeu preſentacio ad ipſum pertinebat, vobis in aucmentum prebendarum veſtrarum donaverit & tradiderit pleno jure, vosque obtinuiſtis per reverendum patrem ac Dnum *Gerkardum* Dei gracia Arch. Mog. dictam eccleſiam parochialem vobis & eccleſie veſtre uniri favorabiliter & incorporari, ſecundum quod in literis prefatorum Dominorum plenius vidimus contineri, nec non conſenſum noſtrum & ratihabicionem ad hujusmodi donacionem & tradicionem petiveritis adhiberi, nos devotis precibus veſtris annuentes donacionem & tradicionem prefatam ſecundum tenorem litterarum venerabilis patris & Dni noſtri *Gerhardi* Arch. Mog. prefati & Domini Prepoſiti ſupradicti ratam habemus & gratam & eam preſenti litterarum

Conſenſus Archidiaconi.

teſtimonio approbamus. In cujus rei teſtimonium litteras ſigillo noſtri Archidiaconatus Treverenſis, quia ſigillo prepoſiture *ſancti Petri* caremus, duximus ſigillandas. Datum & actum anno Dni millesimo trecenteſimo ſeptimo in vigilia converſionis *ſancti Pauli* Apoſtoli.

X.

Preſentatio ad eccleſ. paroch. in ſuperiore Urſel.

Honorando Domino ſuo Dno *Gotfrido* de *Eppinſtein* Cuſtodi majoris & Prepoſito *ſancti Petri* eccleſiarum Moguntin. ſeu vices ejus gerenti *Philippus* Decanus totumque capitulum eccleſie Frankenfordenſis ſervicium ſuum cum omni reverencia & honore. Cum eccleſia parochialis in villa *Urſule* de conſenſu quondam venerabilis Dni ac patris Dni *Gerhardi* Archiepiſcopi Mogunt. Dni *Emichonis* olim Prepoſiti eccleſie Frankenfordenſis, ad quem preſentacio rectoris ad eccleſiam predictam in *Urſule* pertinuit, eccleſie noſtre Frankenfordenſi prelibate dudum incorporata fuerit & unita, prout in litteris ſub ſigillis dictorum Dominorum ſuper hoc confectis plenius continetur, ac Cuno olim rector eccleſie in *Urſele* prenotate ipſam eccleſiam reſignaverit & eidem renunciaverit pure & ſimpliciter propter Deum, reſignacionem hujusmodi nobis benevole transmittendo, honeſtatem veſtram rogamus humiliter & devote, quatenus Wernherum Vicarium dicte eccleſie in *Urſule* preſencium exhibitorem noſtro & eccleſie noſtre predicte nomine, de ipſa eccleſia in *Urſel*, prout ad veſtrum ſpectat officium, dignemini inveſtire, ipſumque nomine quo ſupra in poſſeſſionem dicte eccleſie inducentes corporalem ſeu indu-

induci mandantes, adhibitis ad hoc sollemnitatibus debitis & consuetis. Sigillo causarum ecclesie nostre prefate utimur in hac parte. Datum anno Dni MCCCXV. xvii kalend. Aprilis.

XI.

Gotfried de *Eppenstein* Dei gracia Custos majoris & Prepositus *sancti Petri* ecclesiarum Mogunt. dilecto nostro archipresbitero sedis in *Escheburg* salutem in Domino. Cum ecclesia parochialis in monte *Ursule* vacans ex libera resignacione *Cunonis* de *Houe Wyssele* canonici ecclesie *sancti Petri* Moguntine rectoris quondam ejusdem jam longe tempore transacto per honorabilem virum Prepositum ecclesie Frankinvordensis quondam ipsius ecclesie verum patronum cum consensu quondam reverendi patris ac Dni nostri *Gerhardi* Archiepiscopi Moguntini honorabilibus viris Decano & capitulo ecclesie Frankinvordensis incorporata sit & unita, prout in ipsorum literis super hoc confectis vidimus plenius contineri, ipsosque Decanum & capitulum predictos instituimus de eadem, mandantes vobis, quatenus ipsos in prefate ecclesie possessionem ducatis corporalem, facientes nihilominus à parocho ibidem eisdem obedienciam debitam in omnibus exhiberi, adhibitis circa hoc solemnitatibus debitis & consuetis. Datum anno Domini MCCCXV feria secunda proxima post festum *Palmarum*.

Decanus & cap. possessionem ecclesie in Ursel accipit.

XII.

P. Dei gratia sancte Maguntine sedis Archiepiscopus sacri Imperii per Germaniam Archicancellarius devoto suo Cantori sancte Marie ad gradus Mogunt. salutem

Injungitur ecclesie Francof. ut ecclesie in

Urfel de pastore provideat.

tem in Domino. Ad aures noftras de novo pervenit, quod *Kuno* qui fe gerit pro rectore ecclefie in *Urfele* Mogunt. dioc. ipfam ecclefiam in fue falutis periculum & plurimorum fcandalum occupet & jam tanto tempore occupaverit ad facerdotii ordinis, quos idem requirit beneficium, ftatutis temporibus non promotus, quod ejus ad nos fit provifio devoluta & nichilominus quod idem *Kuno* pro eo quod in dicta non refedit ecclefia pluribus fit fententiis innodatus, verum quia audivimus, quod eadem ecclefia ecclefie Frankfordenfi, quando vacaret, incorporata exiftat, in cujus Frankfordenfis ecclefie prejudicium circa provifionem dicte ecclefie in *Urfele* aliquid prepropere innovare & exceffum predictum fine debita correccione tranfire nolentes, difcrecioni tue committimus & mandamus, quatenus predicto Cunone nec non Decano & capitulo ecclefie Frankfordenfis ad tui prefenciam evocatis inquiras de predicta incorporacione & aliis premiffis diligencius veritatem, & fi de ipfis tibi conftiterit, Decano & capitulo ecclefie Frankfordenfis predicte denuncies, ut de predicta ecclefia in *Urfele* juxta incorporacionis fue indultum infra menfem à denunciacione eis facta computandum provideant, ordinent & difponant; alioquin ex tunc alicui perfone ydonee nos de ipfa curabimus providere, contradictores quoslibet & rebelles per cenfuram ecclefiafticam racione previa compefcendo, teftes eciam qui nominati fuerint, fi fe gratia, odio vel timore fubtraxerint, cenfura fimili cogas veritati teftimonium perhibere. Datum *Wormacie* anno Dni MCCCXV quarto idus Januarii.

XIII.

XIII.

Cantor ecclesie sancte *Marie ad gradus* Magunt. judex seu executor in hac parte à reverendo in Christo patre & Domino Dno *P.* sancte Magunt. sedis archiepiscopo specialiter deputatus discretis viris plebano in *Frankinfurt* & Custodi ecclesie *sancti Petri* Magunt. vel eorum vicesgerentibus salutem in domino. Noveritis nos literas prefati Dni Archiepiscopi recepisse & continencie in hec verba: *Petrus* Dei gatria &c. (vide litteras immediate præcedentes). Harum igitur auctoritate literarum vobis plebano in *Frankinfurt* mandamus, quatenus Dominos Decanum & capitulum, vobis vero custodi, quatenus *Cunonem* canonicum ecclesie *sancti Petri* prefatos citetis peremptorie, quos & nos citamus peremptorie per presentes, ut feria quinta proxima post octavam beate *Agnetis* virginis compareant coram nobis ipsi Decanus & capitulum de incorporatione predicta & ejus tenore in presencia dicti *Cunonis* nos legitime instructuri & alias super premissis processuri, quantum de jure fuerit procedendum cum intimacione eis facta quod prefato Dno nostro archiepiscopo insinuare volumus, quidquid in premissis fecimus & in posterum faciemus. Restituite literas sigillatas vestris sigillis in signum executionis. Datum anno Dni MCCCXV, III idus Januarii. Executio modo dicti mandati.

XIV.

Cantori ecclesie sancte *Mariae ad gradus* Mogunt. judex seu executor in hac parte à reverendo in Christo patre & Dno Dno *P.* Archiepiscopi Mog. speciali- Executor terminum citationis prorogat.

liter deputatus caufam incorporacionis feu inquifitionis negocii fuper ecclefia *de Urfule* nobis à predicto Dno commiffam de confenfu procurationis Decani & capituli ecclefie Frankinfurt. & Dni *Cunonis* paftoris predicte ecclefie de *Urfule* usque in feriam tertiam proximam poft Dominicam *Letare* ad faciendum omnia & fingula, que proximus terminus requirebat, prefentibus prorogamus. Actum anno Dni MCCCXV, 11 kal. Febr.

XV.

Refignatio parochiæ in Urfel.

In nomine Dni Amen. Ego *Cuno* de *Houe Wizfele* Canonicus *fancti Petri* Mag. & paftor parochialis in *Urfule* ecclefiarum univerfis prefencium infpectoribus cupio fore notum quod confiderans ex inftinctu divino falutem anime mee, quia ecclefiam meam predictam in *Urfule* non potui nec poffum congruis & debitis officiis officiare, ipfam ecclefiam in *Urfele* honorabilibus viris Decano & capitulo Frankf. ecclefie, cui ecclefie Frankf. prelibata ecclefia in *Urfule* dudum eft incorporata & unita prout in inftrumento fuper eo confecto lucidius continetur, refigno liberaliter propter Deum renuncians nichilominus omni juri quod mihi in prefata ecclefia *Urfele* competebat fimpliciter & precife literas per prefentes, transmittens prelibatis Decano & capitulo in fignum refignacionis & renunciationis hujusmodi literas has meo figillo figillatas in teftimonium fuper eo. Actum & datum anno Dni M°CCC°XV, VI idus Marcii.

XVI.

XVI.

Hi ſunt reditus perpetui vicarie in Urſule, qui anno Domini MCCCLI per Sifridum plebanum ibidem ſunt conſcripti. Primo reditus bladi notantur: Redditus parochiæ in Urſel, in ſiligine.

Primo tercia pars decime majoris ville Bomersheim inferioris & terminis ejusdem ſine omni ſervicio ſinodi & olei ad lampades & prevalet aliis partibus in uno maldro ſiliginis annuatim. Item i octale tritici & i octale ſiliginis de univerſitate ville Bomersheim ſuperioris die beati Michaelis. It. i octale ſiliginis & iii ſolid. hll. de curia dicta Crebuz & bonis dictis Abengut in feſto natalis beati Martini Epiſcopi in Bomirsheim ſuperiori prenotato. It. i octal. ſiliginis primo anno i ſecundo anno ſex ſomern avene gehufet, tercio anno nichil dat Wernherus de Caldebach de quibusdam agris ibidem & totidem plebano in Bonemeſe. It. i octal. ſiliginis primo anno ſecundo anno unum octal. havene tercio anno nichil plebano & fabrice ſimul ville Urſele predicte de agris Hartmudi dicti rode ſitis in terminis Caldebach jam notatis. Item vi octal. ſiliginis de ʝ manſo in Horheym dat Heinricus Karbin ibidem, cujus hi ſunt agri primo V. quartal an den bygen wegen. It. iii quartal. in den erlen de hys dat Metza Heilbochern i octal. ſiliginis. It. v quartal. ein anwender an dem anreyne. It. iii. quartal. apud viam Frankfordenſem by der alden Smyden i de his dat Conrad Holzheimer de Rodeheim unum octale ſiliginis. Item ii jugera tendencia ad ortum dicti Velwiler de quibus Heilmann frater Kerbers i octal. ſiliginis. It. iʝ juger an dem bygen wegen. It. ʝ juger uff der holen verſus Kaldebach.

Item iii quartal. an dem anwege. It. v quart. an dem Anreyne. It. iii jugera juxta viam Moguntinam tendencia ultra viam dictam Meneweg, de hys dant heredes Herburdi & Metze dictorum by der beche iii. octalia siliginis. Item v octalia siliginis. dat dictis schone Culman de Dorveldem superiori de j manso sito in terminis ejusdem ville nunc dant heredes Wentzonis sculteti ibidem. It. xxv jugera in campo superiori Bomersheym versus Steden. Item v jugera versus Eschebach. It. xviii jugera versus Ursele inferiori. It. xviii jugera in campis Ursule superioris. It. xi jugera uff dem blatzenberge. It. iii jugera pratorum ibidem. It. ii jugera pratorum by der Oleymolen. It. ii jugera pratorum by dem Nossbaume in Bathenhoven.

In pecunia. Hi sunt redditus pecuniarum dicte Vicarie cecedentes in festo natali beati Martini Episcopi. Primo ij marca Den. levium Decanus & capitulum ecclesie sancti Bartholomæi Frankfordensis racione incorporacionis ecclesie in Ursule & idem plebanus videlicet ibidem solvet de suo subsidia. It. i marc. iiii den. dat Johannes Welker & i pullum de molendino ortis & pratis suis molendino videlicet Walgmole sito in Gattinhoff legavit Hartmudus miles de Heidersheim. It. vi den. levium de pratis mansi dotis & sunt iii jugera & decimant plebano, legavit Antzelo Drewer. It. vi hll. de duobus jugeribus dotis. It. Vij sol hll. Kuntzela dicta herpen de manso monasterii in Throno sito in tarminis ville Stierstad. It. xiiii. sol. hll. fogil de Gattinhofen, legavit idem plebano de orto Wintheri militis. It. v solid. den. heredes

redes

redes Conradi dicti Wegeheubit. It XIII sol. cum II hll. Kulinus Rese, It. xiiii col. duas aucas, duos pullos herburdus Wener. It. in Bomirsheym superiori primo v solid. hll. cum tribus pullis heredes Bertoldi textoris. It. VI sol. den. cum III pullis dicta die Stumpen. It. x sol. hll. Heilman sartor ibid. It. ii sol. hll. Johannes Huppe Schuch. It. iii metretas vulgariter Meften filiginis cum xv Col. faber ibid. It. v sol. den. cum ii. aucis textris de Sulburg. It. v sol. den. lev. Dnus Jacobus Flemyng miles de Steden de bonis suis ibidem sitis videlicet uno manso. It. iii sol. den. lev. Dnus Rudolfus miles de Prumheim de j manso Schelmonis in inferiori Ursele sito. It. xv Col. den. de domo quondam Isengardis Begine sita in Ursele apud Cymitherium. It. xiiii Col. de domo dicti Gewinner. It. v sol. hal. die Slyfhutten magistri Hertlini de Maguncia. It. VI sol. hll. Bender von der Slyffhutten die Assumpcionis Marie. It. III sol. hll. domus Hantzonis Dabegker. It. VIj sol. hll. dictus Oberndorfer de agris, pratis & areis suis. It. v sol. den. lev. mansus dotis & decimat plebano, dat Johannes Blassinberger Walkun molendinarius & dictus Huruz. It. v sol. den. lev. Waltherius magnus. It. IX den. lev. idem de bonis suis in inferiori Bomirsheym videlicet j jugere prati sito ibidem Nydewendig des Steynes, legavit Wentzel Rode plebano. It. xv Col. den. Sibrach Drewer. It. VII den. lev. Idem de domo sua quam inhabitat. It. I sol. den. lev. Gumpe Dabegker. It. I sol. den. lev. Hantzo Fleucheman. It. III sol. den. lev. de III jugeribus dat Reinhardus scultetus in Ur-

ſele legavit Guntramus ſcultetus plebano i horum jugerum unum ſitum apud viam dictam Grunestraze, aliud juxta curiam Heinrici dicti zu der Weſen, tercium in campo Urſule apud viam que ducit Steden. It. I ſol. hll. de area Domini Petri plebani in Viſchebach. It. III ſol. hll. Irmengardis Welkener. It. VI den. lev. eadem. It. V ſol. hll. minus den. lev. Alheidis Roden. de inferiori Bomersheym de iij jugeribus arabilibus ſitis apud ortum crucis, legavit Wentzel Rode plebano. It. xv den. lev. eadem. It. ii ſol. hll. Ludewicus opilio de Stierſtad. It. ii. ſol. hll. de orto ibidem quem poſſidet die Gryenen. It. ii ſoll. hll. Gumplo molendinarius. It. I ſol. den. lev. Drudela de Gattinhof. It. ſol. den. lev. Helwicus textor de Frankinford. It. iii ſol. hll. Kuntzela filia Ludowici Opilonis de Stierſtad de agro dicto der Molenmorge.

In vino. Hi ſunt redditus vini vicarie memorate cedentes & ſunt xv quartalia in univerſo. Martini datur primo xv dualia Drudela de Gattinhof dicta Blaſſinbergern. It. IX quartalia cum I. dual. Reinhardus Gryſo de Gattinhof. It. II quartal. Kuntzela Hirppen nunc Happo der Fulczen de Stierſtad & cedunt hec xv quartalia vini die natali beati Martini Epiſcopi de uno manſo terre arabilis ſito in terminis ville Gattinhofen dicto der Greppen.

Hi cenſus omnes ſunt inſcripti libro mortuorum in Urſule & legancium anniverſaria peraguntur prout occurrunt & ibidem agri, prata, aree, orti & domus pro ſub pignoribus reddituum predictorum poſiti nominatim & diviſim plene conſcripti inveniuntur.

Si-

Similiter agri dotis, persone possidentes libro repe-riuntur in eodem & unus mansus inter agros prescrip-tos spectat ad curiam Fronhof Prepositure Frankf. & datur de eodem 1 octale tritici & 1 octale avene ge-husit, i pullus sex sol. hll. IX ova cum ovo j & repe-riuntur in libro missali ibidem circa XIII. libri olei ad coquinam. It. III pulli in Wizenkirchen & nota, quod omnes census, oblaciones & legata & alia in pecunia consistencia usque ad summam XXX. libr. hll. & ultra. Et summa fructuum circa LXXX octalia si-liginis & ultra similiter estimantur. Et collacio pa-rochie ejusdem spectat ad Decanum & capitulum ec-clesie sancti Bartholomei Frankford.

XVII.

Nos Johannes Prepositus, Reinhardus Decanus to-tumque capitulum ecclesie S. Bartholmæi Franken-fordensis & Fridericus miles advocatus in Ursele re-cognoscimus & tenore presencium publice profitemur, quod cum alias inter nos mutuo questio lis seu con-troversia super decimis quorundam agrorum certorum in campis seu terris villarum videlicet Bomersheim superioris & inferioris, Wizenkirchen & Mitteln Ur-sele sitorum aliquamdiu verteretur, tandem super lite hujusmodi in honestos & discretos viros dominos Fri-dericum Scolasticum ecclesie predicte ex parte Fride-rici militis antedicti ex una nec non ex parte Prepo-siti & ecclesie predictorum in Rulmannum dictum Wisse de Lympurg scabinum Frankfordensem tam-quam in arbitros arbitratores sive amicabiles compo-sitores & in honorabilem virum Reinhardum Deca-

Compromissum in controversiæ circa decimas in Bomersheim &c.

num predictum tamquam in perſonam mediam concorditer ſub pena quinquaginta marcarum denariorum Colonienſium tribus hallenſ. pro denario quolibet computatis & ſub periculo cauſe fuit compromiſſum verbotenus nunc vero propter majorem certitudinem & hujusmodi compromiſſi modo ut premittitur, initi efficaciam pleniorem compromiſſum hujusmodi in ſcriptis redegimus & redigimus per preſentes dantes & concedentes eisdem noſtris arbitris arbitratoribus ſive amicabilibus compoſitoribus & perſone medie ut prius auctoritatem liberam & plenam in dicto negocio pronunciandi & diffiniendi in amicitia vel in jure, ſtando vel ſedendo, die feriato vel non feriato, ſummarie & de plano, ita tamen quod quecumque parcium predictarum contra predictam pronunciacionem quam dicti arbitri arbitratores ſeu amicabiles compoſitores aut media perſona decreverint facienda, venerit in parte vel in toto, penam pretactam & periculum cauſe ſolvet & incurret ipſo facto parti arbitrium ſeu pronunciacionem hujusmodi obſervanti. In premiſſorum omnium teſtimonium & debitam firmitatem nos Johannes Prepoſitus prepoſiture noſtre predicte officialitatis, Decanus vero & capitulum eccleſie ad cauſas ſigilla una cum ſigillo proprio mei Friderici militis antedicti preſentibus literis duximus appendenda. Actum & datum anno Dni M°CCC°XL. XIII kalendas Julii ante prandium.

XVIII.

Laudum.

Fridericus Scolaſticus eccleſie ſancti Bartholomæi & Rulmannus dictus Wize de Limpurg ſcabinus Frankenfordenſis arbitri arbitratores ſeu amicabiles compoſito-

ſito-

sitores una cum honorabili viro magistro Reynhardo Decano ejusdem ecclesie promedia persona inter honorabiles viros Dominos Prepositum Decanum & capitulum antedicte ecclesie sancti Bartholomæi Frankenford. ex una & strenuum virum Fridericum militem advocatum in Ursele parte ex altera electi pariter & assumpti notum esse volumus universis presentes literas inspecturis, quod in causa compromissi que vertitur inter antedictas partes super decimis quorundam agrorum in certis & expressis locis sitorum, videlicet tria jugera que quondam fuerunt dicti Har in campis & terminis ville Wizenkirchen. Item unum juger cum dimidio, que quondam fuerunt Hermanni dicti Schelmen. Item sex jugera cum dimidio que sunt plebani in Steden & sita sunt in terminis ville Bomersheim superioris. Item tria jugera sita sunt an dem Bubinstucke que pertinent ad decimam ville Bomersheim superioris. Item tredecim jugera Conradi militis de Bomersheim in terminis ville Mitteln Ursule. Item duo jugera que quondam fuerunt Weczelonis. Item dimidium jugerum quod est Irmengardis sororis Gerlaci Wollinkaufer. Item duo jugera que quondam fuerunt magistri Nicolai dicti Rosen. It. tria jugera que sunt Humberti. Item unum jugerum Nicolai dicti Rodelnheimers. It. quinque jugera que quondam fuerunt Heinrici dicti Rode de Kaldebach. Item tria jugera Hermanni de Kaldebach. It. septem jugera Hartungi pistoris de Frankenford. It. quatuor particule terre arabilis que quondam fuerunt dicti Keyser. Item testes quos dicte partes hinc inde pro suis intentionibus fundandis produxerunt juratos recepi-

cepi-

cepimus diligenterque examinavimus eosdem & ipsorum dicta in scriptis redegimus & ipsorum defensiones hinc inde omnes & singulas audivimus, prout ad nostrum in hac parte spectabat arbitrium, excepcionibus & defensionibns omnibus à sepedictis partibus renuntiatis ac demum in dicta causa arbitrali per nos concluso dictis partibus nobiscum voluntarie concludentibus in eadem statutoque per nos sabbato proximo post viti & modesti ad pronunciandum in eadem ac dicto sabbato, causa sanioris deliberacionis habende usque in feriam secundam proximam immediate sequentem prorogato, jurisperitorum freti consilio ac penes nos deliberacione prehabita diligenti; nos igitur visis dicte cause meritis diligenter & consideratis, & quia invenimus intencionem predictorum actorum per dicta testium legalium & bonorum sufficienter fore fundatam, sub debito eciam nostri juramenti dicimus & pronunciamus in hys scriptis, bona prescripta omnia & singula decimare debere dictis actoribus pleno jure & eadem partim pertinere ad decimam ville Bomersheim superioris & partim Bomersheim inferioris per presentem nostram pronunciacionem sententialem arbitralem & per omnia concordem reo predicto super peticione & usurpacione decime agrorum predictorum perpetuum silencium imponentes neutram partem in expensas litis hujus ex certis causis nos ad hoc moventibus sub pena quinquaginta marcarum denariorum Coloniensium tribus hall. pro den. quolibet computatis, condempnando. Lecta & lata est hec pronunciatio arbitralis & sententialis anno Dni M°CCC°XL, feria secunda supradicta.

Su-

Superiori Urfel contermini funt agri villæ *Bommersheim*, ubi olim inftituta fuit miffa perpetua tefte chartâ fequente.

XIX.

Decanus & capitulum ecclefie faucti Bartholomæi in *Frankinfurt*. Ad inftitucionem miffe perpetue inftitute per honorabilem virum *Heinricum* militem de *Bomirsheim* Burggravium in *Stralenberg* & *Irmengardem* collateralem ejusdem in caftro *Bomirsheim* noftrum confenfum plenarium adhibemus, ita videlicet quod capellanus ejusdem caftri, qui pro tempore fuerit, plebano in *Urfule* noftro perpetuo vicario quicunque fuerit, univerfas oblaciones & fingulas, que ipfi cappellano antedicto in manifefto oblate fuerint vel occulte vel eciam legata aut teftamenta, fi qua fupradicto cappellano à parochialibus quibuscunque predicte parochie in *Urfele* attinentibus legata fuerint, offerat & prefentet integraliter & in toto, cum eciam ipfe Capellanus nulla de premiffis, quia effet in prejudicium parochialis ecclefie, de jure debeat retinere. In cujus rei evidens teftimonium figillum noftre ecclefie ad caufas prefentibus duximus appendendum. Datum anno Dni MCCCXIX°, v idus Augufti

Capellanus in Bomersheim parocho in Urfel tenetur præfentare oblationes &c.

Proventus hi notantur: iiij octalia filiginis. Item tres manfi terre arabilis fiti in terminis ville *Bomirsheim*. Item curia cum ortis & aliis pertinenciis. Ita referebat *Udalricus* primus dicte capellanie capellanus prefentibus Dno *Reinhardo* Decano, *Johanne* de *Petterwil* officiato Frankinf. plebano in *Urfule fuper*.

Conrado dicto *Kaltys* publico notario anno Domini MCCCXLVII, craſtino *beati Nicolai* Epi glorioſi.

§. III.

In die ſancti Bartholomæi *Apoſtoli hora miſſe in* Heckſtat. *Commiſſarii habebunt ibi duas procuraciones conſuetas ſcilicet veſpere & mane & valde ſolemniter. Item univerſitas ibidem dat duodecim ſoll. medium quartale vini & unum ſoll. ſcriptori.*

Item univerſitas in Schœnberg, *que eſt filia in* Heckſtat *dat duodecim ſoll. medium quartale vini & unum ſoll. ſcriptori. Item pro more dant duos florenos. It. quindecim ſoll. pro cathedratico dant idem. It. mola magiſtri Ginges ſacerdotis dat duos cappones.*

Item eadem die in veſperis in Eſchborn. *Ibi nulla eſt procuracio. It. univerſitas ibidem dat unum florenum, duo quartalia vini & duos groſſos ſcriptori. Item ſcabini rehabebunt unum quartale vini. Item pro more ibidem dant unam marcam. Item quindecim ſoll. pro cathedratico dant idem.*

Item univerſitas in Steinbach, *que eſt filia, dat unum octale avene. Item à quolibet legitimo cedit unus hll. ſed ſcabini ſunt exempti & vocantur* Mützegeld.

Sequenti die in Schwalbach *hora miſſe. Commiſſarii ibi habebunt duas procuraciones ſolemnes hucusque conſuetas ſcil. veſpere & mane. Item univerſitas ibidem dat unam libram hll., duo quartalia vini, duos groſſos ſcriptori. Item pro more ibidem dabunt quatuor libr. hll. duo qartalia vini, duos groſſos ſcriptori. Item quindecim ſoll. pro cathedratico dant idem. It. ibidem eſt una mola habens duas rotas.*

It.

Item eadem die in vesperis in Solzbach. *Commissarii habent duas procuraciones solemnes scil. vespere & mane. Item universitas ibidem dat tres florenos, duo quartalia vini & duos grossos scriptori & scabini rehabebunt unum quartale vini. Item more consueto ibidem dant quatuor florenos. It. quindecim soll. pro cathedratico dant idem. It. ibi est una mola habens duas rotas.*

Item universitas in Schneckenhan *& in* Altenhan *dant decem soll. unum quartale vini, & unum grossum scriptori. It. duos grossos dat quilibet molitor & quindecim soll. pro cathedratico dant idem.*

XX.

In nomine Domini Amen. *Reinhardus* Cantor ecclesie *sancti Bartholomaei* Frankenfurtensis executor ad infra scripta à reverendo in Christo patre ac Domino nostro Dno *Mathia* sancte Magunt. sedis Archiepiscopo specialiter deputatus. Noverint universi presencium inspectores, nos litteras infra scriptas reverendi patris ac Domini nostri Dni *Mathie* S. Magunt. Sedis Archiepiscopi recepisse in hec verba: *Mathias* Dei gratia S. Magunt. sedis Archiepiscopus, Imperii per Germaniam Archicancellarius honorabili viro Cantori ecclesie *S. Bartholomaei* Frankfurtensis devoto nostro dilecto salutem in Domino. Ex parte discreti viri *Theoderici* dicti *Frys* canonici ecclesie Aschaffenburgensis ac rectoris parochialis ecclesie in *Sulzbach* nobis extitit supplicatum, quod cum villa dicta zu *Neuenhain* infra limites parochialis ecclesie in *Sulzbach* predicte sita tantum distet ab eadem ecclesia, quod incolis

Capella in Neuenhain separatur à matrice in Sultzbach & in parochialem eccles. erigitur.

ejusdem ville *Neuenhain* non ſine diſpendio more & laboris difficultate maxime hyemali ac inundacionis aquarum tempore adeundi predictam matricem ac parochialem eccleſiam patet acceſſus, nec ſacerdos ſeu paſtor ipſius eccleſie parrochialis tanta voluntate infirmis dicte ville *Neuenhain*, ſicut ſepe expeteret, poſſit ſuccurrere & eisdem absque more periculo ſacramenta eccleſiaſtica miniſtrare; quatenus propter has & alias rationabiles cauſas eandem villam *Neuenhain* à predicta parochiali eccleſia ſeparare & capellam ejusdem ville conſtructam & per incolas ipſius ville de propriis ipſorum facultatibus ſine prejudicio ipſius matricis eccleſie pro ſuſtentacione unius ſacerdotis ſufficienter dotatam in eccleſiam parochialem erigere & dotationem predictam confirmare de noſtra auctoritate ordinaria dignaremur; volentes itaque mandatum ſingulorum reverenter exequi, ut tenebamur, dictam villam zu *Neuenhain* perſonaliter acceſſimus & convocatis incolis ejusdem ville & aliis, quorum intererat, iidem incole & ſingule perſone aſſignaverunt reditus quinque marcarum cum portione denariorum Colonienſ. quolibet denario pro tribus hallenſibus computato in bonis ſubſcriptis ſitis in terminis ville ejusdem in feſto *beati Martini* Epiſcopi cedentes, videlicet: viginti octo jugera ſita in monte Sanctorum dabunt quindecim ſolidos denariorum levium, quodlibet jugerum ſex denar. lev. preter duo jugera, que poſſidet Johannes de Monſter. ſcultetus . . . Item duo jugera que poſſident *Rodermel* & *Byſeln* . . It. an dem *Schnodelberg* unum jug. dabit IX. den. quod legavit relicta *Paulini*. It. tria an dem *Queckhard* dabunt tres ſolidos, quod-

quodlibet jugerum unum ſolidum. Item dicta *Wofſeley* de uno jugere ibidem an dem *Quanhayn* unum ſolidum. It. *Wolffsemi* de duobus jugeribus ibidem unum ſolidum den. lev. Item *Hilz* ſex den. leves de uno jugere ibidem. It. *Hartmud Külbe* unum ſolidum den. lev. de duobus jugeribus ibidem. It. *Arnoldus* de *Altenhayn* novem den lev. de vinea & ſolidum unum denariorum de una area ſita in dem *Altenhain*. It. Dni *ſancti Jahannis Jheroſoymitani* domus in Frankfurdia octo ſolidos denar. lev. de vineis, quas locavit dicta *Greda*. Item *Hermannus Urſeler* cum ſuis heredibus unum ſolidum den. lev. de vinea ſita an dem *beſtebuchole*. Item *Fridericus Blum* unum ſolidum denar. de vinea ibidem. It. *Rudolfus* unum ſolidum den. de vinea ibid. It. *Conradus Ruegel* unum ſolidum den. de vinea ibid. It. *Quillmannus piſtor* quindecim den. Colon. de uno jugere ibidem. It. *Arnoldus* centurio quindecim den. Colon. It. *Henrich* de *Hatſtein* unum ſolidum den. de vinea. It. *Hartmundushube* unum ſolidum den. Colon. de dimidio jugere *in dem Kummer*. It. *Gineltz* de dimidio jugere ibidem tres ſolidos den. lev. It. *Botzge* zu Altenhain tres ſolidos den. de dimidio jugere ſito *in dem Grundt*. It. *Heilmannus Lydenleby* unum fertonem de vinea ſita an der *Schonhelden*. It. *Ruſa* dicta *Gramſterin* quindecim den. lev. It. *Dni de S. Antonio* novem ſolidos den. lev. cum dimidio de quinque jugeribus ſitis prope curiam *Höx*. It. *Urſuler ii* ſolidos den. lev. de bonis . . It. de area ſita in *Schwalbach* unam libram hall. quam colit *Conradus* Molendinarius. It. Dude quatuor den. lev. dem *Gilbery*. It. *Hiltz* unum fertonem

nem de prato ſito zu *Heyſenburn.* Item filius *Erhardi* fertonem unum de prato ibid. It. *Henricus Kerber* tres ſolidos den. lev. de prato ibid. *Mengeborn.* Item *Arnoldus* Armiger 11 den. cum dimidio lev. de prato. It. relicta *Kintzele* dabit tres obulos. It. *Wolferamus Armbrüſter* duos ſolidos lev. de prato in dem *Anger.* It. *Hartwig Letterſack* quindecim den. lev. de prato ibid. It. *Rudolfus Stumpf*, quindecim den. lev. de prato ibid. Item *Heilmannus Urſeler* fertonem de prato ſito bey Sunttenborn. It. *Rodermelle* unum ſolidum hall. de prato ſito bey *Berbzoloche.* It. *Urſeler* quindecim den. Colon. de prato *bey der Harth.* It. *Roſenmantel* tres ſolidos den. lev. de prato ſito in der *Altenhainer grundt.* It. unum ſolidum den. de area ſita ibid. Item tres ſolidos den. de area juxta crucem, nec non ipſa univerſitas redditus trium marcarum denariorum Colon. tribus hallenſibus pro quolibet denario computatis ſimiliter aſſignarunt & tradiderunt pro ſuſtentacione & prebenda ſacerdotis & capellani capelle ejusdem ville in futurum officiantis & de eadem inveſtiti, eligentes ipſa univerſitas, majores & jurati ipſius ville, qui quocunque anno in decollacione *S. Johannis Baptiſtae* negligentes eſſent in ſolutione trium marcarum predictarum, poſſent per reverendos ſancte Maguntine ſedis judices ſeu per Dnum Prepoſitum eccleſie *ſancti Petri* Magunt. ſeu ejus officiales, in cujus prepoſiture centro eadem capella ſita eſt, ad ſolucionem trium marcarum quolibet judiciorum ſtrepitu quieſcente compelli eccleſiaſticam per cenſuram; que quidem bona ſupra ſcripta omnes majores dicte ville per juramentum requiſiti confeſſi ſufficientia ſubpignora pro

red-

redditibus fupra dictis requifivimus etenim noftris litteris fuper hujusmodi feparatione & erectione capelle in Neuenhain reverendum Dnum Abbatem Monafterii *Lympurgenf.* fpir. Dioc. ordinis *S. Benedicti* patronum parrochialis ecclefie in *Sultzbach* matricis ecclefie dicte capelle in *Neuenhain*, qui fuper hoc benevolum fuum adhibuit confenfum & de confenfu rectoris matricis ecclefie in *Sultzbach* fecimus ordinationem de recompenfatione, oblationem incolarum dicte ville *Neuenhain*, que hucusque cedebat plebano officianti predictam eccleſiam matricem, videlicet quia Capellanus, qui fuerit pro tempore inftitutus, in dicta capella recipiat oblationes incolarum ejusdem ville & alia jura habet, que iidem incole fuo plebano folvere & preftare confueverunt & in futurum preftare voluerint & tenentur. Et folvet ipfe capellanus inpofterum perpetuo plebano matricis ecclefie fedecim folidos denariorum Colon. fingulis annis videlicet octo folidos den. Colon. in fefto nativitatis Dni & reliquos octo folidos den. Colon. in fefto Pafche anni ejusdem. His itaque per nos peractis & inquifitis de caufis rationabilibus & neceffariis feparationis prefcripte, habito fuper eis jurisperitorum confilio & tractatu & penes nos deliberatione competenti, quia invenimus dictam feparationem & erectionem ex caufis rationabilibus faciendam effe . . . . . Nos Dei nomine invocato dictam villam in *Neuenhain* ab ecclefia prefata in *Sultzbach* authoritate à predicto Dno Maguntino nobis tradita feparandam duximus & in Dei nomine feparamus & dotationem dicte capelle confirmamus in his fcriptis, ipfam capellam in ecclefiam parrochia-

lem

lem erigentes, sepulturam, baptismum & alia jura parochialia tribuendo eidem ita quod incole dicte ville in *Neuenhain* venient & ibunt perpetuo ad synodum ad ecclesiam suam matricem in *Sultzbach* predictam & contribuent ad edificia ejusdem ecclesie sue matricis modo & forma prout hactenus contribuere consueverunt. Datum anno Dni millesimo trecentesimo vicesimo sexto in vigilia beate *Elisabethe* Landgravie.

Item in ipsa die sanctorum Herenei *&* Habundi *Martyrum in* Niede *hora misse. Commissarii habebunt unam procurationem solemnem. It. universitas ibidem dat quinque florenos & duo quartalia vini & duos grossos scriptori. Item pro more ibidem cum filiabus annexis dant sex florenos, duo quartalia vini & duos grossos scriptori. It. quindecim soll. pro cathedratico dant idem. It. una mola est ibidem.*

Anno MCCXVIII. *Sigefridus* Arch. Mog. confirmavit translationem juris patronatus ecclesiæ in [illegible]*ithe* in capitulum *beatae Mariae Virginis* ad gradus Moguntiæ factam, vid. *Joan. T. 2. p.* 655.

It. eadem die in vesperis in Höchst. *Ibi n*[illegible] *est procuratio. It. universitas ibidem dat duodec*[illegible] *soll. unum quartale vini & unum grossum scripto*[illegible] *Et Dnus Maguntinus dat tredecim cum dimidio* [illegible]*ratione Prepositure ibidem. Item pro more in* [illegible]hst *dant soll. denariorum.*

It. universitas in Zeilsheim, *que est filia,* [illegible]*um florenum auri & quinque minas avene. It.* [illegible]*la est ibidem pertinens Domino Maguntino.*

Quomodo Basilica *sancti Justini* (a), quæ est in *Hosteden*, (Höchst) (b) in jus & potestatem *sancti Albani* transierit sub *Ruthardo* Arch. Mog. anno MXC. vid. ap. *Joann. T.* 2. *p.* 737. ubi insimul notatur: „ ut locus hic religioni monachorum traditus nullum „ advocatum habeat ... nullus Chorepiscopus in illum „ potestatem exerceat, nisi ab Abbate fuerit vo„ catus, tunc quinque solidi in ejus sumptus dentur; „ Archipresbyter vero semel in anno sinodum ibi „ propter corrigendas animas celebrans, solidum „ unum ad expensas prandii sui accipiat.

(a) *Papebrochius in actis SS. ad diem* XVI. *Junii in commentario de S. Aureo & Justina* solicite cupit edoceri. *Quaenam sit illa Heostedinensis sancti Justini Basilica unde ablatum vel corpus vel insignis reliquia indicatur. Hactenus nihil propius occurrit quam Hoogstetten in Suevia; sed nimis incerta est conjectura in sola nominis affinitate fundata?* dubium hoc abstergit diploma *Ruthardi* supra allatum.

(b) In chartis antiquioribus audit: *Hochstedin, Heostedin, Hosteden, Hosten, Osten*, in nummis ibi cusis: *Hoëst supra Mogunt.*

Anno MCXLV *Heinricus I.* Archiepiscopus Mog. incorporationem ecclesiæ *S. Justini* in *Hoëchst à Ruthardo* Archipræsule monasterio *S. Albani* factam confirmat vid. *Joann. T.* 2. *p.* 750.

An. MCCCCXLI, *Theodericus* Arch. Mog. ecclesiam hanc parrochialem fratribus *S. Antonii* sub certis modis, statutis & ordinationibus tradidit regendam. *Gud. T.* 4. *p.* 276.

§. IV.

Item sequenti die hora misse in Sindlingen *commissarii habebunt unam procurationem solemnem. Item universitas ibidem dat unam marcam, unum quartale vini, unum grossum scriptori & unum malterum avene mensure pingwensis. Item pro more ibidem dant novem soll. It. quindecim soll. pro cathedratico dant idem.*

Item eadem die in vesperis in Acrifftel *commissarii ibi habebunt unam procurationem solemnem valde, scilicet, vespere. It. universitas ibid. dat tres libr. hll. duo quartalia vini & duos grossos scriptori & unum malterum avene. Item pro more ibid. dant quatuor florenos in auro, duo qaartalia vini & duos grossos scriptori. It. quindecim soll. pro cathedratico dant idem. It. una mola duas habens rotas. It. nota de mola in* superiori Heidensheim.

Seqnenti die hora misse in Crüfftel. *Commissarii ibi habebunt procurationem solemnem. It. universitas ibid. dat alteram dimidiam libram hll., duo quartalia vini, duos grossos scriptori & tria octalia avene. It. pro more ibidem dant tres florenos in auro, duo quartalia vini & duos grossos scriptori. It. quindecim soll. pro cathedratico dant idem.*

XXI.

Jus patronatus in Crufftel ceditur capitulo b.M.V. ad gradus.

Wir *Conrad* an dem Berge Probist *Heinrich* Dechan und der convent gemeinlichin des stiftes und closters zu unser frauwen berge *bie Folde* sant *Benedictus* Ordins bekennen uffinlichin an diessem brieffe und tun kunt allen luten die yn ummer sehent odir horent lesen, das wir mit rechten wissen willen rate und verhenckenisse

niſſe des erwirdigen in Gotte vatter und herren unſers lieben gnedigen herrn herrn *Friderichs* Apts und der geiſtlichen herrn herrn *Karln* Dechans und des gantzen capitels des Stifftes zu *Folde* des ſelbin ordins gemeinlich in unſerm capitel in capitels wiſe das wir darzu gemacht hatten nach unſers cloſters gewonheid ubirkomen ſyn vor uns und alle unſere nachkommen und umb Gottes willen und umb beſunderen liebe und fruntſchafft die wir han lange zyt gehabt und noch han zu den erbern Herrn dem Dechanten und dem capitel des ſtiftes *unſer fruuwen* zu den *Gredden* zu *Mentze* und auch umb dienſt und furderniſſe die ſie uns getan han und noch tun mogen zu zyten, ſo han wir yn den kirchſatz der kirchen des dorfes zu *Crüffſtel* by *Hoveheim* by de me *Meine* gelegen in Mentzer biſchtum mit wolbedachtem mude und ſynnen wiſſentlichen und willechen gegeben und geben yn auch und irem ſtiffte den mit craffte dieſſes brieſſes ummer eweclichen zu behaben und zu beſitzen mit allen rechten, friheiden, gewonheiden und zugehorde, als wir und unſere vorfarn convent und cloſter denſelbin kirchſatz bisher gehabt und von alder herbracht han, auch virzihen wir fur uns und unſer convent cloſter und alle unſre nachkommen uff denſelbin kirchſatz und uff alles das recht, das wir bisher darzu gehabt han wiſſentlichen willeclichin gentzlichin und gar und mit dieſem geinwirtigen briffe, und han geſatzet und ſetzen ſie fur uns und alle unſer nachkommen in den kirchſatz und in rechte ware ewige beſitzunge deſſelbin kirchſatzes mit crafft und macht unſer worte wercke und dieſſes brieſſ und globin in guten truwen by

rechter warheit fur uns unſer convent und alle unſer nachkommen und cloſter widder die vorgeſchriben giffte virzihunge und alle andere vor und nachgeſchriben artikele ſtucke und poncte nummerme zu tun, noch ſchaffen darwidder werden getan in deheinewys mit worten odir wercken heimelichen odir uffinlichen mit gerichte odir ane gerichte, geiſtlichin oder werntlichin wie man die genennen odir erdencken mochte ane alle argeliſt und geverde, und des zu urkunde ſo han wir *Conrad* Probiſt unſer probiſtie und wir *Heinrich* Dechan und der convent vorgeſchriben unſers conventes groſen ingeſiegel an dieſen brieff gehencket und han wir *Conrad* Probiſt *Heinrich* Dechan und der convent des obegenannten cloſters unſer frauwenbergs by *Folde* gelegen gemeinlich mit gantzem ernſte und vliſſe gebeden den vorgenanten unſern erwirdigen in Gotte vatter und herren herrn *Fridrich* apt und die geiſtlichin herrn *Karln* Dechan und das capitel des vorgenannten ſtiftes zu *Folde* das ſie zu merer ſichirheid aller vorgeſchrieben ſtücke und artickele eweclichen ſtede und veſte zu halden und uns und alle unſere nachkommen zu beſagen ir ingeſigele zu den unſern an dieſen brieff hant gehangen und wir *Friederich* von Gottes gnaden Apt, *Karle* Dechan und das gemeine capitel des ſtifftes zu *Folde* vorgenannt bekennen uffinlichen und tun kunt allen lüden mit dieſſem brieffe das die egenannte gabe virzihunge und inſazunge und alle ander vorgeſchriben ſtücke artikel und poncte getan und geſcheen ſyn von dem vorgeſchriben probiſte Dechan und convent unſer frauwenbergs vorgeſchriben unſere untertanen mit

un-

unserm güten willen, unserem rate, heisse und rechtem verhenckenisse und bestedigen sie auch so wir aller rechtiste und beste konnen mogen und sollen, und des zu einer rechten warheid und merer sichirheit so han wir *Friederich* von Gottes gnaden unser aptie grofs ingesiegel und wir *Karle* Dechan und das capitel unsers stifftes und capitels gros ingesiegel durch bede willen der vorgenannten *Conrad* Probistes *Heinrich* Dechans und des conventes gemeinlichen unser Frauwenberge vorgenant unser untertanen by ire ingesigele an diessem brieff gehencket, der gegeben wart da man zalte nach Christus geburt drutzehenhundert jar und nün und achczig jar uff des *heilgen cruzes* tag als es herhaben wart.

XXII.

In nomine Domini Amen. Anno a nativitate ejusdem millesimo quadringentesimo tricesimo octavo indictione prima die vero Martis sexta decima mensis Aprilis pontificatus sanctissimi in Christo Patris & Domini nostri Dni *Eugenii* divina providentia Pape quarti anno octavo in mei notarii publici testiumque infra scriptorum ad hoc specialiter vocatorum & rogatorum presentia personaliter constitutus honorabilis vir Dominus *Bernhardus Wolmerthusen* pastor parochialis ecclesie in *Crüftel* Mag. dioc. omnibus melioribus modo & forma quibus melius & efficacius potuit & debuit matura delibratione ut dixit prehabita omnia & singula occasione impetrationis certarum literarum à venerabilibus & circumspectis viris Dominis Decano & capitulo ecclesie *beate Marie* ad *gradus* Magunt. dicte

Mandatum pro capienda possessione parochiæ in Crüfftel.

paſtorie collatoribus & alia quecunque ratione & occaſione ipſius paſtorie per honorabilem virum magiſtrum *Henricum Grimar* Canonicum eccleſie ſancti *Severi* Erfforden. dicte dioceſis que nomine ipſius Domini *Bernhardi Wolmerthuſen* paſtoris facta acta dicta geſta ſeu procurata fuerint ratificavit, approbavit & collaudavit ac ea rata atque grata expreſſe habuit ac ſe habere velle dixit & nichilominus omnibus melioribus modo & forma premiſſis quibus potuit & debuit fecit conſtituit creavit & ſolemniter ordinavit ſuos veros certos legitimos & indubitatos procuratores actores factores negotiorumque ſuorum geſtores ac nuntios ſpeciales & generales ita tamen quod ſpecialitas generalitati non deroget nec e contra, videlicet providos & diſcretos viros dominos *Henricum Roſt* beate Marie ad *gradus* Magunt. predicte, *Theodericum Renboge* ſancti *Albani* extra muros Magunt. perpetuos vicarios & *Conradum Raſons* de *Gudensberg* laicum dicte dioc. abſentes tanquam preſentes & eorum quemlibet in ſolidum, ita quod non ſit melior condicio occupantis nec deterior ſubſequentis ſed quod unus eorum incepit alter eorundem id proſequi valeat mediare & finire ad dicti domini conſtituentis nomen & pro eo ſe ad dictam paſtoriam per predictos dominos collatores vel quemcunque alium ad hoc poteſtatem habentem inveſtiri ſeque in corporalem realem & actualem poſſeſſionem ipſius paſtorie juriumque & pertinentiarum omnium ejusdem induci recipi & ut moris eſt induci petendum & faciendum nec non ipſam poſſeſſionem cum omnibus juribus & pertinentiis ſuis arreptandum capiendum adipiſcendum nanciſcendum

manu-

manutenendum regendum & gubernandum & ipſam paſtoriam in divinis laudabiliter deſervire faciendum, fructus quoque redditus & proventus ex dicta paſtoria provenientes à quibuscunque debitoribus levandum petendum extorquendum & recipiendum ipſosque & ipſam quibuscunque honeſtis perſonis dandum concedendum & ad firmam ſeu continuam penſionem tradendum & locandum de habitis quoque & receptis finem & pactum de ulterius nil petendo faciendum & pro premiſſis omnibus & ſingulis ſi neceſſe fuerit in quacunque curia tam eccleſiaſtica quam ſeculari coram quibuscunque Dominis judicibus eccleſiaſticis vel ſecularibus quacunque auctoritate fungentibus pro ipſo domino paſtore & ejus nomine comparendum & agendum ipſumque & ejus jus defendendum litem ſeu lites conteſtandum libellum ſeu libellos & quascunque ſummarias petitiones dandum & recipiendum, darique & recipi videndum, de calumpnia vitanda & veritate dicenda cum omnibus & ſingulis capitulis in & ſub calumpnie juramento contentis & quocumque alterius generis licitum & honeſtum juramentum in animam ipſius domini conſtituentis preſtandum ponendum & articulandum ponique & articulari videndum & quoscunque alios terminos de jure vel conſuetudine ſervari ſolitos & conſuetos ſervandum & obtinendum, ſententiam & ſententias tam interlocutorias quam diffinitivas ferri & promulgari petendum & obtinendum & ab ea ſeu eis ex quocumque alio gravamine appellandum & provocandum, appellationes & provocationes ſuas publicandum inſinuandum & notificandum, unum quoque vel plures

pro-

procuratorem ſeu procuratores loco ſui & cuilibet ipſorum ſubſtituendum eumque vel eos revocandum & onus procuratorium hujusmodi in ſe reaſſumendum totiens quotiens ipſis ſeu eorum alteri viſum fuerit expedire; & generaliter omnia alia & ſingula faciendum que in premiſſis neceſſaria fuerint ſeu etiam quomodolibet oportuna & que ipſemet dominus paſtor & conſtituens faceret ſive facere poſſet ſi premiſſis omnibus & ſingulis preſens & perſonaliter intereſſet etiam ſi talia forent, que mandatum exigerent magis ſpeciale quam preſentibus eſt expreſſum. Promittens nichilominus idem dominus paſtor ſe ratum gratum atque firmum perpetuo habiturum totum id & quicquid per dictos ſuos procuratores actum dictum geſtum procuratumve fuerit in premiſſis & quolibet premiſſorum relevansque & relevare volens dictos ſuos procuratores & eorum ſubſtitutos ab omni onere ſatisdandi judicio ſiſti & judicatum ſolvi ſub obligacione & ipotheca omnium bonorum ſuorum preſentium & futurorum. Super quibus omnibus premiſſis dictus dominus paſtor petiit ſibi & dictis ſuis procuratoribus fieri unum vel plura publicum ſeu publica inſtrumentum ſeu inſtrumenta. Acta ſunt hec *Fritzlarie* in collegiata eccleſia ſancti *Petri* anno, indictione, die, menſe & pontificatu premiſſis preſentibus providis viris domino *Johanne Nebelung* dicte eccleſie vicario presbitero & *Henrico May* clerico Magunt. dioc. teſtibus ad premiſſa rogatis ſpecialiter & vocatis.

Et ego *Johannes Roder* de *Fritzlaria* clericus Mag. Dioc. publicus Imperiali auctoritate Notarius quia

pre-

prediſtorum ratificationi & approbationi, procuratorum conſtitutioni & ordinationi poteſtatis traditioni, promiſſioni & relevationi omnibusque premiſſis dum ſicut prefertur fierent & agerentur una cum prenominatis teſtibus preſens interfui eaque ſic fieri vidi & audivi, ideoque hoc preſens inſtrumentum manu mea propria ſcriptum exinde confeci & in hanc publicam formam redegi ſignoque & nomine meis ſolitis & conſuetis ſignavi rogatus & requiſitus in fidem & teſtimonium omnium premiſſorum.

XXIII.

Officialis prepoſiture eccleſie ſancti *Petri* extra muros Magunt. Nobis in Chriſto dilectis Archipresbytero & camerario ſedis *Eſchborn* ceterisque plebanis & divinorum rectoribus nobis ſubjectis & preſertim plebano in *Crüfftel* ſalutem in Domino ſempiternam. Cum ad parochialem eccleſiam in *Crüfftel* Mag. Dioc. vacantem ad preſens per obitum quondam domini *Johannis Raſoris* ultimi ipſius eccleſie poſſeſſoris honorabilis vir *Bernhardus Wolmerthuſen* Canonicus eccleſie ſancti *Petri* Fritzlarieuſis dicte Mag. Dioc. per venerabiles & circumſpectos viros Dominos *Wigandum* Decanum & capitulum eccleſie beate *Marie ad gradus* Maguntin. ad quos preſentatio ſeu jus preſentandi ad dictam eccleſiam vacationis tempore perſonam ydoneam ad dictos dominos pleno jure dinoſcitur pertinere prout hec & alia in ipſis litteris preſentationis plenius habentur & continentur, ſupplicantes una cum eodem preſentato quatenus ipſum preſentatum ad dictam eccleſiam prout ad noſtrum ſpectare dinoſcitur officium,

Inveſtitura ſuper dicta eccleſia.

investire dignaremur, ipsumque decreta proclamatione premissa cum ejusdem proclamationis termino nullus coram nobis comparuit oppositor seu contradictor discretum virum dominum *Henricum Rost* perpetuum vicarium ecclesie beate *Marie* ad *gradus* Magunt. procuratorem procuratorio nomine honorabilis viri domini *Bernhardi Wolmerthusen* de cujus procurationis mandato nobis constabat legitimis documentis. Quapropter eundem dominum *Henricum* procuratorem in personam dicti Dni *Bernhardi* decrevimus investiendum ac per libri tradicionem quem in nostris tenebamus manibus tenore presentium investimus mandantes vobis & in hys scriptis committentes quatenus eundem Dominum *Henricum* procuratorem per nos investitum ut premittitur in & ad dicte ecclesie possessionem ducentes corporalem facientesque sibi de fructibus redditibus juribus & obventionibus ejusdem integre responderi adhibitis circa hec solemnitatibus debitis & consuetis. Datum & actum sub anno à nativitate Dni millesimo quadringentesimo tricesimo octavo nostri subofficialatus officii sigillo presentibus appenso die nona mensis Maji.

XXIV.

Ordinatio circa competentiam parochi in Crüfftel.

In nomine Domini amen. Anno a nativitate ejusdem millesimo quadringentesimo octuagesimo secundo, indictione quinta decima, die vero Veneris octava mensis Martii hora prima post meridiem vel quasi pontificatus sanctissimi in Christo patris & Domini nostri Domini *Sixti* divina providentia Pape quarti anno undecimo coram venerabili viro Domino *Conrado Kunkell*

kell ecclefie fancti *Petri* extra muros Maguntin. canonico & officiali prepofiture dicte ecclefie *S. Petri* in mei notarii publici teftiumque infra fcriptorum prefentia perfonaliter conftituti venerabilis vir Dominus *Bertoldus de Lorich* decretorum doctor dicte *S. Petri* & *B. Marie Virginis ad gradus* Maguntin. ecclefiarum canonicus pro fe & venerabilibus Dominis Decano & capitulo dicte ecclefie beate *Marie ad gradus* & eorum nominibus ex una & honorabilis Dominus *Petrus Addeln* plebanus in *Crüfftel* partibus ex altera afferens & exponens idem Dominus *Bertoldus* de *Lorich* decretorum doctor prefatos Dominos Decanum & capitulum beate *Marie ad gradus* Magunt. ipfum deputaffe & ordinaffe ad perficiendum & confummandum five concordandum certas lites five differentias preteritis temporibus inter eosdem Dominos Decanum & capitulum beate Marie virginis & prenominatum Dominum *Petrum Addell* plebanum in *Crüfftel* five etiam ipfius predeceffores exortas, volentes itaque ipfi Domini *Bertoldus* doctor & *Petrus Adell* uti plebanus in *Crüfftel* ut afferuerunt & quilibet eorum afferuit de & fuper omnibus & fingulis differentiis, litibus, controverfiis atque rixis inter eodem Decanum & capitulum & predeceffores ipfius Domini *Petri Addell* de & fuper plebania in Crüfftel forfitan preteritis temporibus quomodolibet exortis rebusque aliis tunc expreffis & illius occafione quantum juris fuerit finem imponere litium evitare anfractus & fe ad concordiam feu amicitiam veram atque finceram reducere non vi neque coacti atque feducti aut aliqua alia finiftra machinatione circumventi fed ex eorum certis & fponta-

neis voluntatibus omnibus melioribus via jure causa & forma quibus potuerant & debuerant concordarunt, convenerunt atque pepigerunt atque omnes ulteriores discordias lites atque rixas ratione & occasione dicte plebanie in *Crüfftel* quomodolibet exortas sedare evellere & suffocare penitus & in toto cum omnibus & singulis suis emergentibus & connexis prout & quemadmodum in quadam papiri cedula per me notarium infra scriptum ibidem de verbo ad verbum perlecta plenarie continetur & habetur; cujus quidem papiri cedule tenor de verbo ad verbum sequitur & est talis: Officialis nobilis ac generosi viri Domini *Henrici Russ* de *Plauwe* prepositi ecclesie *sancti Petri* extra muros Magunt. predicte ad futuram rei memoriam. Inter ceteras curas nobis creditas potior nostra est sollicitudo ad ea, que in divine laudis augmentum congruamque & debitam sustentationem personarum in sortem divini ministerii presertim ad regimen parochialium ecclesiarum & curam animarum vocatarum vergere & litium anfractus rixas & discordias in futurum inter illas suscitandas amputari atque è medio tolli atque pacem & tranquillitatem inter ipsas concipere verisimiliter conspicimus, vires quoque nostros eo libentius impendimus, quo id convenientius comperimus ordinandum. Sane intelleximus diversas querelas à plebanis sive perpetuis vicariis ecclesie parochialis ville *Crüfftel* Mag. dioc. ad aures predecessorum nostrorum preteritis temporibus devenisse, quod licet eadem ecclesia parrochialis, que cum omnibus juribus & proventibus suis ecclesie beate *Marie ad gradus* Maguntin. ymo verius illius cottidianis distri-

butio-

butionibus auctoritate apostolica unita & incorporata existat, cujus fructus redditus & proventus tanti sint valoris, quod venerabiles Domini Decanus & capitulum nomine presentie dicte ecclesie beate Marie pro tempore plebano sive perpetuo vicario prefate ecclesie parochialis in *Crüfftel* pro congrua ipsius sustentacione & decenti statu debitam portionem assignare possent, ut ipse plebanus suam personalem residentiam, ad quam in eadem ecclesia continuo tenetur eo commodius continuare & adimplere, episcopalia & archidiaconalia jura solvere & alia incumbentia sibi onera supportare valeat; ipsi tamen Domini Decanus & capitulum id hucusque facere distulissent atque recusassent, quamvis sepius desuper requisiti, quodque etiam ex adverso memorati domini Decanus & capitulum allegassent, qualiter eo tempore, quo predicta unio & incorporatio facte fuerant plebano seu perpetuo vicario predicte parochialis ecclesie in *Crüfftel* pro congrua illius sustentatione & decenti statu sufficienter fuerit provisum, videlicet in quinque mansis terre arabilis, duobus agris vinearum certis pratis & aliquibus censibus pecuniarum ac decimis minutis de vitellis, ancis & pullis ibidem cedentibus illi assignatis, de quibus nec non de offertoriis & votivis ipsius ecclesie quam plures perpetui vicarii sive plebani ibidem fuissent contenti, ita quod ipsi Decanus & capitulum ad aliquam majorem competentiam assignandam non tenerentur, nos vero ex officii nostri debito, ad instantiam predictorum Decani & capituli & *Petri Adelln* moderni plebani sive perpetui vicarii predicte ecclesie parochialis requisiti, volentes hujusmodi que-

relis & altercationibus & majoribus insolenciis, que in futurum verisimiliter ex illis oriri possent, finem imponere, nec non plebano sive perpetuo vicario predicte parochialis ecclesie in *Crüfftel* pro tempore existenti de competenti portione providere, ac alia ordidinare, que inter partes predictas equitatem, pacem & tranquillitatem conservare possunt maxime ut plebanus sive perpetuus vicarius predicte ecclesie parochialis pro tempore suam personalem residentiam, ad quam in predicta ecclesia continue tenetur, eo commodius continuare & adimplere, episcopalia & archidiaconalia jura solvere & alia sibi incumbentia onera supportare valeat, propterea de dictorum dominorum Decani & capituli ecclesie beate Marie ad gradus Maguntin. ac *Petri Adelln* moderni plebani sive perpetui vicarii in predicta parochiali ecclesia in *Crüfftell* scito, voluntate & expresso consensu, auctoritate nostra qua fungimur in hac parte, statuimus & ordinamus tam a prefatis dominis Decano & capitulo quam à *Petro Adelln* moderno plebano sive perpetuo vicario predicte parochialis ecclesie & eorundem ex utraque parte pro tempore successoribus perpetuis futuris temporibus ratum gratum & firmum observandum prout id etiam ab ipsis prefata auctoritate inconcusse observari volumus precipimus atque mandamus, quod deinceps singulis annis perpetuis futuris temporibus ipse *Petrus Adelln* modernus plebanus sive perpetuus vicarius predicte ecclesie parochialis in *Crüfftel* & ipsius pro tempore in eadem successores ultra supradictam quotam ipsis ut premittitur olim pro competentia assignatam percipere sublevare & habere debent tertiam partem deci-

decime vinorum, integram decimam feni, decimam herbarum five olerum & fructuum ex arboribus infra limites predicte ecclesie parochialis in *Crüfftel* existentium, nec teneri ad folucionem decimarum de predictis quinque mansis terre arabilis, duobus agris vinearum vel aliarum vinearum ad dotem spectantium & pratorum ab olim perpetuo vicario ibidem pro quota five competentia assignatorum, sed hujusmodi decimas de dictis quinque mansis dummodo tamen & quamdiu illas per se vel alium suis expensis five stipendiis coluerit, nec non decimas de duobus agris vinearum & de pratis sibi assignatis libere & integre reservare fine omni contradictione & impedimento memoratorum dominorum Decani & capituli & ipsorum successorum atque cottidianarum distributorum predicte ecclesie *beate Marie.* Omnes vero alias decimas quorumcunque bladorum & duas partes decime vinorum infra limites predicte ecclesie parrochialis provenientium prefatis cottidianis distributionibus ecclesie *beate Marie* reservatas esse volumus. In recompensam vero prefate copiose competentie plebano five perpetuo vicario predicte parochialis ecclesie parochialis in *Crüfftell* per nos ut premittitur ita assignate, ne prefati Domini Decanus & capitulum ymo verius cottidiane distributiones in ipsa ecclesia beate Marie que presentie nuncupantur per nimium graventur, pariformiter statuimus & ordinamus de consensu predicti *Petri Adell* moderni plebani five perpetui vicarii in predicta ecclesia parochiali, quod ipse ex nunc & ipsius in eadem ecclesie successores plebani five perpetui vicarii perpetuis futuris temporibus suis expensis

pro-

providere debent communitati ville *Crüfftell* de animalibus que faselfiehe vulgariter dicuntur & illa disponere & his sumptibus nutrire ita quod incole ibidem de illis querulare non habeant, quemadmodum ipsius antecessores in predicta ecclesia de illis etiam providere & disponere obligati fuerunt atque etiam in domo dotis sue ordinare, torcular pro vino duarum partium decimarum vinorum ibidem ad cottidianas distributiones spectantium torculando & illud in bona & debita structura servare ac cum opus fuerit reparare sine omni prefatarum cottidianarum distributionum contributione damno & impedimento nec non eorundem Dominorum Decani & capituli ymo verius cottidianarum distributionum hujusmodi officiatum & familiam ad colligendum decimas vinorum & bladorum hujusmodi annis singulis autumnali & messium temporibus in eadem domo dotis sue voluntarie sine repulsa & dedignatione expensis presentie hospitari honeste & decenter locari atque tractari. Qua quidem papiri cedula sicut premittitur per me notarium infra scriptum perlecta statim & in continenti prelibati Domini *Bertoldus de Lorich* suo & dictorum Dominorum Decani & capituli ecclesie beate *Marie ad gradus* Magunt. nominibus & *Petrus Adell* alter partim hujusmodi nomine suo proprio uti pro nunc plebanus in *Crüfftell* hujusmodi cedulam cum omnibus suis clausulis atque capitulis ac punctis ratificarunt, laudarunt & approbarunt & quilibet eorum nominibus quibus supra ratificavit, laudavit & approbavit stipulatione manuali loco juramenti michi notario infra scripto super hoc libere per quemcunqne ipsorum in manibus

meis

meis tradita, & hec omnia prout prescribuntur prefatus Dominus *Bertoldus* Doctor ut asseruit premissa fuisse & esse de mente & voluntate dictorum Dominorum Decani & capituli beate *Mariae Virginis ad Gradus* Magunt. quodque prelibati Domini Decanus & capitulum ejusdem ecclesie beate Marie ad Gradus ipsum ad premissa faciendum & perficiendum disposuissent & ordinassent & ita nomine dictorum Dominorum omnia & singula sicut premittitur gesta & facta ratificavit & approbavit & in perpetuum per Dominos suos servari debere publice & expresse dixit & allegavit omni fraude & dolo exceptionibus quibuscumque semotis & exclusis. In quorum omnium & singulorum fidem & testimonium premissorum presentes nostras litteras sive presens publicum instrumentum hujusmodi nostram concordiam in se continentem sive continens exinde fieri & per Notarium publicum scribamque nostrum infra scriptum subscribi & publicari mandavimus nostrique sigilli officialatus jussimus & fecimus appensione communiri. Datum & actum *Maguncie* in curia habitationis dicti Domini *Bertoldi Lorich* decretorum Doctoris *zum bauern* vulgariter nuncupata, sub anno indictione die mense hora & pontificatu quibus supra, presentibus ibidem venerabili & discreto viris Domino *Hermanno Erckell* sepedicte ecclesie *S. Petri* extra muros Magunt. Canonico & *Henrico Pistoris* de *Hoest* Clerico Mag. Dioc. testibus ad premissa vocatis specialiter atque rogatis.

Et ego *Johannes Quaedheyn* clericus Maguntinus publicus sacra Imperiali auctoritate notarius cau-

ſarumque coram prefato Domino officiali ſcriba, quia predicte cedule exhibitioni lectioni ejusdem ſtipulationi atque promiſſioni omnibusque aliis & ſingulis premiſſis dum ſic ut premittitur una cum prenominatis teſtibus preſens interfui, eaque omnia & ſingula ſic fieri vidi & audivi, idcirco hoc preſens publicum inſtrumentum manu mea propria fideliter ſcriptum exinde confeci, ſubſcripſi & in hanc publicam formam redegi, ſignoque & nomine meis ſolitis & conſuetis ſignavi rogatus & requiſitus in fidem & teſtimonium omnium & ſingulorum premiſſorum.

XXV.

Præſentatio ad parochiam in Crüſſtel.

Venerabili viro Domino Prepoſito eccleſie *ſancti Petri* extra muros Maguntin. aut ejus officiali ſeu locum tenenti Decanus & capitulum eccleſie beate *Marie ad Gradus* Maguntin. quidquid poterimus reverencie & honoris. Vacante ex nunc vicaria perpetua eccleſie parochialis ville *Crüſſtel* Mag. Dioc. ex obitu quondam honorabilis Domini *Hartmanni Schorkopp* noviſſimi poſſeſſoris ejusdem perpetue vicarie cujus preſentacio ſeu jus preſentandi ad nos pleno jure pertinere dinoſcitur, honorabilem virum Dominum *Johannem Ruwe* presbiterum Maguntinum de vita & morum honeſtate plurimum commendatum ad predictam perpetuam vicariam tanquam abilem & ydoneum vobis duximus preſentandum, nec non in Dei nomine preſencium per tenorem preſentamus eundem ſupplicantes una cum eodem preſentato quatenus ipſum preſentatum ad predictam perpetuam vicariam inveſtire & inſtituere ſibique de fructibus redditi-

ditibus & juribus ejusdem perpetue vicarie reſpon-deri mandare dignemini, ſalvis tamen emolumentis & juribus nobis & preſencie eccleſie noſtre in predicta parochiali eccleſia reſervatis & aſignatis. In teſti-monium premiſſorum ſigillum capituli noſtri, quo ad cauſas utimur, preſentibus duximus appendendum. Datum & actum in capitulo noſtro *Maguncie* propterea celebrato die Jovis prima menſis Julii anno Domini milleſimo quadringenteſimo ſeptuageſimo nono.

§. V.

Item eadem die in veſperis in ſuperiore Lyter-bach. *Commiſſarii ibi habebunt unam procuratio-nem ſolemnem. It. univerſitas ibidem dat duas libras hll., duo quartalia vini & duos groſſos ſcriptori & tria maltera avene. Item pro more ibidem dant duos florenos, duo quartalia vini & duos groſſos ſcriptori. Item quindecim ſoll. pro cathedratico dant idem. It. ibidem eſt una mola habens duas rotas. It. univer-ſitas in* ſuperiori Lyterbach *dat duas libr. hll. unum quartale vini & unum groſſum ſcriptori & duo octa-lia avene. Item pro more ibid. dant triginta ſoll. & unum quartale vini & unum groſſum ſcriptori & eſt una filia.*

Item ipſa die Decollationis S. Johannis in Mon-ſter Lyderbach *hora miſſe. Commiſſarii ibi habebunt duas procurationes ſolemnes à decimatoribus ſcilicet veſpere & mane. It. univerſitas duas dat libras hll. duo quartalia vini, duos groſſos ſcriptori & unum malterum avene. Item pro more ibidem dans duos*

 flore-

florenos, duo quartalia vini & duos grossos scriptori. It. quindecim soll. pro cathedratico dant idem. It. ibidem est una mola tres habens rotas.

Anno MCLIX *Arnoldo* sedem Archiepiscopalem Moguntinam tenente collegium *S. Stephani* ecclesiam in *Münster Liderbach* vindicat *Joan. T. 2. p.* 419.

Item eadem die in vesperis in Fischbach. *Commissarii habebunt duas procurationes hucusque solitas scil. vespere & mane. It. universitas ibidem dat unam libram hll. & unum quartale vini & unum grossum scriptori & unum malterum avene. It. una mola est ibidem.*

Sequenti die hora misse in Born. *Commissarii habebunt ibi duas procurationes dari consuetas ibidem. Item universitas ibidem dat duas libras hll. unum quartale vini, unum grossum scriptori & unum octale avene & colligitur ita, quod quelibet domus dat duos cumpos & campanator colligit ibidem. Item pro more ibidem dant duos florenos, unum quartale vini, & unum grossum scriptori, It. quindecim soll. pro cathedratico dant idem. It. una mola est ibidem.*

Item eadem die in vesperis in Goisbach. *Ibi nulla est procuratio, nec dabunt cathedraticum, quia filia est* Born. *Item universitas ibidem dat triginta soll. & unum quartale vini & unum grossum scriptori.*

An. MCXCVI *Conradus* Arch. Mog. *Gosbach* filialem parœciæ *Brunnensis* in parochialem sub certis modis erigit. *Joann. Tom. 2. p.* 525. Ecclesia in *Brunnon* jussu *Willigisi* constructa & à *Stag-*

gone

gone Danorum Epiſcopo conſecrata ſic determinatur: à fonte fluvii *Wilene* & ſic fluvium deſcendendo usque ad eum locum, qui vulgo dicitur Lach, ubi predia *Hartmanni* & *Baganhardi* finiunt & ſic in fluvium, qui dicitur *Scanwilina* & eundem fluvium aſcendendo ad eum locum, ubi predia *Cuononis* Ducis & *Hartmanni* invicem ſeparantur & inde usque in medium montem *Veltberc* ad eum lapidem, qui vulgo dicitur lectulus *Brunnihilde* & ſic viam quandam usque ad *Esgeneſtruot* ubi *Ronebach* rivulus oritur & inde per medium montem *Bondenhart* & ſic in finem ejusdem montis usque ad eum locum, ubi ſcamna ſunt poſita & à ſcamnis usque in illum montem, qui dicitur *Wazzonis mons* & inde in fontem, qui dicitur *Belebrunnon* & ſic in rivulum qui dicitur *Buochbach* ac totum predium *Beroldi* in loco qui dicitur *Laresbach* & ſic deſcendendo in fluvium qui dicitur *Bruoſdera* & eum fluvium deſcendendo usque ad eum locum, ubi *Duosna* influit & illud flumen aſcendendo usque in ejus fontem & à fonte *Duosne* fluvii in plateam que de *Wiſebadon* tendit in *Logenahi* & ſic per eam plateam usque ad eum locum qui dicitur *pſal* & ſic in *pſal* in circuitu usque ad fontem *Wilene* fluvii predicti, vid. *Joan. T.* 2. *pag.* 514.

Ex hoc corrigenda eſt *nota* * 3. in diplomate Gudeniano Tom. 1. pag. 267. occurrens, quæ eccleſiam *Aldenburc* ponit in præfectura *Alsfeld;* nam *Altenburg*, *Aldenburc vetus caſtrum*, de quo ibi quæſtio, ſitum eſt in Archidiaconatu *S. Petri*, in parochia *Brunnen*. Anno MCCLXXVI III kalendas Februarii Abbas S. Albani eccleſiam *Aldenburg vetus*

tus castrum donavit sanctimonialibus in *Walestorff* testante charta apud *Joann. T. II. pag.* 765.

Ipsa die S. Paulini hora misse in Seelbach. *Commissarii ibi habent duas procurationes dari consuetas ibidem scilicet vespere & mane valde decentes. Item universitas ibidem dat viginti hll. & tres saccos avene. It. quindecim soll. pro cathedratico dant pro more ibidem. It. quatuor mole sunt ibidem & quelibet mola dat unum grossum & nullum capponem pro nunc.*

Item eadem die in vesperis in Nieroth. *Ibi nulla est procuratio, & scabini volunt habere unum quartale vini pro juribus eorum. It. universitas ibidem dat duodecim soll. & grossum scriptori & septem minas avene. Item pro more ibidem dant duodecim soll. & unum quartale vini & unum grossum scriptori. It. quindecim soll. pro cathedratico dant idem.*

Item ipsa die S. Egidii confessoris hora misse in Bremmenthal. *Commissarii ibi habent duas procurationes solemnes dari consuetas ibidem. Item universitas ibidem dat decem soll. unum quartale vini & unum grossum scriptori. It. quindecim soll. pro cathedratico dant decimatores ibidem. It. nota de molis in* Eppenstein. *It. mola* Cerdonis *dat unum soll.*

An. MCCCCLXVI. *Adolphus* Arch. Mog. ad instantiam *Eberhardi* de *Eppenstein* ecclesiam parochialem B. M. V. prope *Königstein* & capellam *S. Antonii* extra muros Eppensteinenses supprimit ac extinguit, easque in collegiatam erigit ad instar domorum *Fontis sal.*, *Weidenbach* & *vallis S. Mariae* in *Rhingavia.* Novo huic collegio cura animarum commissa est, quin

tamen

tamen ejusdem presbyteri aut familia juribus archidiaconi subjiceretur, *Gud. T. IV. p.* 386.

XXVI.

Sixtus Episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam. Decet ex benigno sedis Apostolice provenire subsidio, ut personis ecclesiasticis presertim studio pie vite vacantibus, ne rerum premantur inopia, provisionis succurratur gratia congruentis; exhibita siquidem nobis nuper pro parte dilectorum filiorum Prepositi & capituli ecclesie *beatae Mariae* prope *Königstein* Mag. Dioc. petitio continebat, quod dicta ecclesia tunc parochialis pro divini cultus augmento ac ex certis aliis rationalibus tunc expressis causis in collegiatam ecclesiam sub certo numero sacerdotum & clericorum in communi viventium noviter canonice est erecta & ipsi Prepositus & capitulum de fructibus, redditibus & proventibus mense capitularis dicte ecclesie nequeunt commode sustentari; verum si *sancti Antonii* in dicta ecclesia, cujus quatuor, & ejusdem *sancti Antonii* & *S. Petri* in capella dicti sancti *Antonii* prope *Eppenstein* sita duo altaria, quorum quatuordecim marcharum argenti fructus, redditus & proventus secundum communem extimationem valorem annuum non excedunt, & que de jure patronatus quondam *Eberhardi* Baronis de *Eppenstein* & Domini in *Königstein* dicte diocesis extiterunt, cum omnibus juribus & pertinentiis suis dicte mense unirentur, annecterentur & incorporarentur, ex hoc ipsi Prepositus & capitulum aliquale susciperent relevamen; quare pro parte Prepositi & capi-

Altaria in Epstein incorporantur collegio in Königstein.

capituli eorundem afferentium, quod altaria predi- ćta, que fine cura funt, ex premiffis caufis vigore litterarum felicis recordationis *Pauli* P.P. fecundi pre- deceffories noftri, etiam ad fupplicationem dićti Baro- nis, in cujus dominio dićta ecclefia confiftit, predi- ćte menfe unita fuerunt, quodque adhuc fubfunt cau- fe unionis antedićte, nobis fuit humiliter fupplicatum, ut altaria predićta cum omnibus juribus & pertinen- tiis fupra dićtis eidem menfe de novo perpetuo an- nećtere & incorporare de benignitate Apoftolica dig- naremur; nos itaque, qui dudum inter alia voluimus, quod petentes beneficia ecclefiaftica aliis uniri, tene- rentur exprimere verum valorem fecundum extima- tionem predićtam tam beneficii uniendi, quam illius cui uniri peteretur, alioquin unio non valeret; & femper in unionibus fieret commiffio ad partes, vo- catis quorum intereffet; frućtuum reddituum & pro- ventuum menfe hujusmodi verum valorem annum pro expreffo habentes, eidem menfe aućtoritate Apo- ftolica in perpetuum unimus, annećtimus & incor- poramus, ita quod cedentibus vel decedentibus mo- dernis ipforum altarium rećtoribus feu illa alias quo- modolibet dimittentibus, liceat ipfis Prepofito & ca- pitulo per fe vel per alium feu alios corporalem pof- feffionem altarium juriumque & pertinentiarum pre- dićtarum aućtoritate propria libere apprehendere & predićtos illorum frućtus, redditus & proventus in fuos & dićte menfe ufus & utilitatem convertere, dio- cefani loci & cujuscunque alterius licentia fuper hoc minime requifita; non obftantibus voluntate predićta ac conftitutionibus & ordinationibus Apoftolicis, nec

non

non dicte ecclesie statutis & consuetudinibus, juramento, confirmatione apostolica vel quacumqne firmitate alia roboratis, contrariis quibuscunque, aut si aliqui super provisionibus sibi faciendis de hujusmodi vel aliis beneficiis ecclesiasticis in illis partibus specialis vel generalis predicte sedis vel legatorum ejus litteras impetrarint, etiamsi per eas ad inhibitionem, reservationem & decretum vel alias quomodolibet sit processum, quas quidem litteras & processus habitos per easdem & quecunque inde secuta ad dicta altaria volumus non extendi, sed nullum per hoc eis quoad assecutionem beneficiorum aliorum prejudicium generari & quibuslibet aliis privilegiis, indulgentiis ac litteris apostolicis generalibus vel specialibus, quorumcunque tenorum existant, per que presentibus non expressa vel totaliter inserta effectus earum impediri valeat quomodolibet aut differi, & de quibus quorumque totis temporibus habenda sit in nostris litteris mentio specialis. Volumus autem, quod propter unionem, annexionem & incorporationem hujusmodi dicta altari a debitis non fraudentur obsequiis, sed illorum onera consueta congrue supportentur; & insuper ex nunc irritum decernimus & inane, si secus super his à quoquam quavis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attemptari. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostre unionis, annexionis, incorporationis & voluntatis infringere vel ei ausu temerario contraire; si quis autem hoc attemptare presumpserit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum *Petri* & *Pauli* Apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum

Romae apud *S. Petrum* anno incarnationis dominice millesimo quadringentesimo septuagesimo quinto, septimo idus Novembris, pontificatus nostri anno quinto.

XXVII.

Institutio rectoris di- ctaneo col- legiatæ.

In nomine Domini nostri *Jesu Christi* amen. Tenore presentis instrumenti publici pateat evidenter, quod anno a nativitate ejusdem Domini millesimo quadringentesimo sexagesimo septimo, indictione quinta decima, die autem Jovis, sexta decima mensis Julii, hora vesperarum vel quasi, pontificatus sanctissimi in Christo patris & Domini nostri Dni *Pauli* divina providentia Pape *secundi* anno tertio, in mei notarii publici & testium infra scriptorum presentia personaliter constitutus honorabilis & devotus vir dominus *Joannes* de *Berlyn* rector domus clericorum *zo Wydembach* in *Colonia*, omnibus melioribus modo, via, jure, causa, stilo, forma & ordine quibus melius & efficacius potuit & debuit, tam suo proprio, quam aliorum rectorum colloquii monasteriensis, ut asseruit, nominibus in vim & vigorem certarum litterarum apostolicarum & processuum desuper fulminatorum honestum & devotum Dominum *Henricum* de *Tulpelo* presbyterum seu fratrem domus *zo Wydembach* prefate ibidem presentem ac ut apparuit consentientem & acceptantem in rectorem nove congregationis collegialis & olim parochialis, ecclesie beate Marie in oppido *Königstein* Mog. dioc. ordinaria primo & de post apostolica auctoritatibus in collegialem ecclesiam erecte & institute, instituit, ordinavit, & deputavit,

dans

dans & concedens eidem plenam & omnimodam poteſtatem per auctoritatem atque mandatum ſpeciale, illic perſonas idoneas in confratres juxta & ſecundum tenorem & continentiam litterarum apoſtolicarum & proceſſuum deſuper fulminatorum prefatorum congregandi, colligendi & recipiendi atque cum eisdem dictam novam congregationem fratrum communiter ad inſtar domus *zo Wydembach* pretacte vivere cupientium ibidem inchoandi, continuandi & regendi & generaliter omnia alia & ſingula faciendi, dicendi, gerendi & exercendi, que in premiſſis & circa ea neceſſaria fuerint ſeu quomodolibet opportuna, ſalva tamen atque retenta & reſervata ſibi & aliis rectoribus prefatis plenaria & omnimoda poteſtate & authoritate eandem antedictam novam congregationem ſeu eccleſiam collegialem viſitandi & corrigendi, prefatumque Dominum Henricum rectorem, ut prefertur, inſtitutum, ac alios rectores & fratres ibidem ſucceſſive inſtituendos & quomodolibet aſſumendos, juxta & ſecundum ſtatuta & conſuetudines colloquii monaſterienſis predicti hactenus inconcuſſe obſervata deſtituendi & confirmandi, ipſumque vel alium quemcunque idoneum de novo inſtituendi & deputandi totiens quotiens & quando ſibi placuerit & viſum fuerit expedire, de quo ſolenniter & expreſſe proteſtabatur. Super quibus omnibus & ſingulis premiſſis ipſi hinc inde domini Johannes inſtituens & Henricus inſtitutus me notarium publicum infra ſcriptum requiſierunt, quatenus ipſis deſuper conjunctim vel diviſim unum vel plura publica conficerem in meliore forma inſtrumenta. Acta ſunt hec in domo ſeu curia

venerabilis Domini et magiſtri *Henrici de Verpena* decretorum doctoris, canonici et theſaurarii collegiate eccleſie *ſancti Severini* Colonienſis infra emunitatem ejusdem eccleſie ſituatis, ſub anno, indictione, menſe, die, hora et pontificatu quibus ſupra. Preſentibus ibidem eodem magiſtro *Henrico* et honorabili domino et magiſtro *Gabriele Byel* in ſacra theologia licentiato presbytero predicte Maguntinenſis dioceſis teſtibus ad premiſſa vocatis ſpecialiter & rogatis. Et ego *Johannes Wernher de Borgentryke* clericus Paderburn. dioc. publicus ſacra imperiali auctoritate et in dioceſi Colonienſi ordinaria admiſſione approbatus notarius &c. &c.

XXVIII.

Juramentum fratris neo recepti.

Ego *Nicolaus* frater domus *beatae Mariae in Königſtein* juro, quod ſtatum communis vite clericorum ſub noſtro generali capitulo domorum Almannie ſuperioris, ad quam receptus ſum et communitatem in eodem ſub noſtro generali capitulo non mutabo, neque deſeram, niſi per profeſſionem religionis approbate in aliquo conventu, in quo viget obſervantia regularis. Sic me Deus adjuvet et ſanctorum evangeliorum conditores. Salva tamen auctoritate generalis capituli predicti in caſſando, relaxando et limitando votum ſupra dictum.

XXIX.

Receptio ad collegiatam in Königſtein.

Inſtrumentum *Antonii de Remich* et *F. Joannis Tonſoris de Pingwia* wie ſie in der chorherrn hus angenommen,

In

In nomine Domini amen. Anno à nativitate ejusdem MCCCCLXXVII. indiftione X. pontificatus fanftiffimi in Chrifto patris et Domini noftri Dni *Sixti* divina providentia *Pape IV.* anno ejus VII die vero *Saturni* XII menfis Novembris, hora nona vel quafi in domo habitationis vel capituli fratrum ecclefie *S. Marie in Königftein* Mag. dioc. in venerabilium dominorum *Henrici* prepofiti five reftoris, ceterorumque fratrum canonicorum predifte ecclefie *S. Marie* ad hoc capitulariter congregatorum meique notarii publici *Antonius de Remich* et *Joannes de Pingwia* clerici in fratres ejusdem domus *S. Marie* recipi et admitti petierunt humiliter, qui fic ab eisdem dominis juxta ftatuta et ordinationes ejusdem domus in antea ipfis publicata et lefta in perpetuos fratres difte domus *S. Marie* à prefatis prepofito et confratribus pure propter Deum recipi et admitti petierunt humiliter; qui fic; ab eisdem Dominis juxta ftatuta et ordinationes ejusdem domus in antea ipfis publicata et lefta in perpetuos fratres difte domus *S. Marie* recepti et admiffi quasdam cedulas papyreas in manibus fuis tenentes et manibus propriis, prout afferuerunt, fcriptas, non coafti, nec vi, dolo aut fraude circumventi fed matura deliberatione ac bona voluntate fponte et libere altis, expreffis et intelligibilibus vocibus legerunt ac de verbo ad verbum, prout fequitur, pronuntiarunt: Ego *Antonius de Remich*, ego *Johannes de Pingwia*, frater domus *S. Marie in Königftein* Mog. dioc. omnibus melioribus via, modo et forma, quibus id fieri poteft ac in jure viribus fubfiftit, donatione inter vivos do, confero et irrevoca-

biliter affigno omnia et fingula res et bona mihi tam ex hereditate vel hereditatibus, quam per labores manuum vel alias quomodolibet licite tamen acquifita hactenus vel inpofterum acquirenda, dicte domui S. Marie ejusdemque menfe communi, promittens bona fide, loco juramenti, quod fi me, quod Deus avertat, de domo & congregatione hac fecundum ftatuta et ordinationes capituli generalis expelli aut motu proprio vel paffione victum recedere contingat, ex tunc cum pace recedam, nichil repetam, neque domum iftam, congregationem, rectorem aut quemlibet ex fratribus trahendo ad quodcunque judicium per me vel per alium moleftabo, eroque contentus in eo, quod mihi rector pro tempore fua fponte voluerit affignare. Quibus fic ut premittitur, lectis tam donationem ipfam quam cetera omnia et fingula inibi contenta fe inviolabiliter, irrevocabiliterque firmiter ac perpetuo fervaturos promiferunt prefatis Domino *Henrico* Prepofito fui ac fratrum omnium prefentium et domus ipfius nominibus, michique notario publico infra fcripto folemniter ftipulanti ac promiffionem ipfam recipienti vice et nomine omnium et fingulorum, quorum intereft, intererit feu intereffe poterit quomodolibet in futurum, renuntiaverunt in his omnibus et fingulis exceptioni juris, doli mali, fraudis, beneficii reftitutionis in integrum vel minoris etatis et generaliter omni alii juris canonici et civilis auxilio per quodvis inftrumentum refcindi vel infringi vel aliqualiter vitiari poffit et fpecialiter juri dicenti generalem renuntiationem non valere, nifi precefferit fpecialis. Super quibus omnibus et

fin-

fingulis prefatus Dominus *Henricus* Prepofitus five rector quibus fupra nominibus unum vel plura fibi à me Notario publico fubfcripto confici petiit publicum feu publica inftrumentum vel inftrumenta. Actum anno Domini, indictione, pontificatu, die, menfe, hora et loco quibus fupra, prefentibus ibidem difcretis viris *Joanne Molitore de Itzftein* clerico Mog. dioc. et *Petro Metzler* opidano in *Königftein* teftibus ad premiffa vocatis et rogatis. Et ego *Johannes Scharph de Urfel* Mag. dioc. publicus facra imperali auctoritate notarius &c. &c,

XXX.

Confirmatio altaris in capella Ryfenberg.

Dietherus Dei gratia fancte Magunt. fedis Archiepifcopus facri Romani Imperii per Germaniam Archicancellarius ac Princeps Elector univerfis et fingulis Chrifti fidelibus ad quos prefentes noftre litere pervenerint falutem in eo qui omnium vera falus exiftit. Inftaurationem, fundacionem, erectionem et dotacionem perpetui beneficii in capella vallis *Ryfenberg* noftre Dioc. ad altare fancti Othmari confecratum in eadem capella fitum per *Waltherum* ftrenuum de *Ryfenberg* armigerum pro fue fuorum parentum et fingulorum Chrifti fidelium hominum animarum falute, cum certis fufficientibus redditibus pro unius facerdotis dictum altare regentis congrua fuftentacione fufficienter dotatum, prout in litteris autenticis dotacionis hujusmodi plenius fuimus informati dummodo fine prejudico rectoris dicte capelle et eciam cujuscunque alterius juris injuria facte fint et fiant, ratas atque gratas habentes ipfas perpetuando ap-

pro-

probamus, collaudamus atque in Dei nomine auctoritate nostra ordinaria presentibus confirmamus, fructus redditus et bona in predictis dotacionis litteris nominatos ascribentes ecclesiastice libertati, jusque patronatus sive presentandi dicti altaris seu beneficii perpetui illi vel illis cui vel quibus in prefatis dotacionis litteris reservatum extitit, futuris temporibus reservantes harum nostrarum quibus sigillum nostrum appensum est testiminio litterarum. Datum in civitate nostra Maguntin. die lune post *Dionisii* mensis Octobris anno &c. LXXVII.

XXXI.

Possessio altaris S. Antonii prope Epstein.

In nomine Domini amen. Anno à nativitate ejusdem MDVII. indictione decima, die vero Mercurii, tertia decima mensis Octobris, pontificatus sanctissimi in Christo Patris & Domini nostri Domini *Julii* divina providentia Papæ *secundi* anno quarto, ego *Eberhardus Schiesher* Clericus Maguntinensis publicus notarius infra scriptus vigore litterarum sive processuum reverendi patris et venerablilis quondam viri Dominorum *Hermanni* Abbatis monasterii *sancti Jacobi* ordinis sancti *Benedicti* extra et *Antonii de Oppenheim* in decretis licentiati scholastici ecclesiæ sancti *Stephani* intra muros Maguntinenses commissariorum et executorum apostolica auctoritate deputatorum de data sub anno à nativitate Domini millesimo quadringentesimo sexagesimo septimo indictione quinta decima, die vero veneris decima nona mensis Junii mane hora tertiarum pontificatus sanctissimi in Christo Patris et Domini nostri Domini *Pauli* divina provi-

videntia *Papae secundi*, anno ejus tertio, eorum et cujuslibet ipſorum ſigillis oblongis de cera viridi glauca circumdata in preſſulis pergamenis impendentibus ſigillatorum, ſignoque et manu diſcreti quondam viri magiſtri *Henrici Ortenberg* clerici Maguntinenſis diœceſis publici Imperiali auctoritate notarii ſignatorum atque ſubſcriptorum per venerabilem virum Dominum *Antonium de Remich* præpoſitum ſive rectorem domus eccleſiæ beatæ *Mariae* Virginis in *Königſtein* ejusdem diœceſis in vim decreti in dictis litteris ſive proceſſibus contenti legitime requiſitus eundem dominum Antonium præpoſitum dictæ domus ſive eccleſiæ nomine in perpetui beneficii eccleſiaſtici ſive ſtipendii capellæ ſancti *Antonii* ſitæ extra muros oppidi *Eppſtein* dictæ Maguntinenſis diœceſis eidem domui ac ejus menſæ communi præmentionatarum litterarum vigore apoſtolica auctoritate uniti, annexi et incorporati ad præſens per deceſſum ſive obitum quondam Domini *Johannis Stoll* ejusdem beneficii ſive ſtipendii olim dum vixit ultimi et noviſſimi poſſeſſoris extra Romanam curiam defuncti vacantis, omniumque et ſingulorum illius fructuum, reddituum, proventuum, jurium et obventionum ac emolumentorum corporalem, realem et actualem poſſeſſionem vel quaſi miſſarum ſolemniis inibi celebratis, nemine contradicente, uti obedientia filius auctoritate apoſtolica prædicta per tactum dextri cornu altaris ſummi in dicta capella ſiti et trinam repetitionem verſiculi: *Haec requies mea in ſaeculum ſaeculi &c.* poſui et induxi; ſibi quoque Domino *Antonio* et eccleſie beatæ *Mariae* in *Königſtein* prædictæ et eorum ſucceſſoribus de eisdem

fructibus, redditibus, proventibus, juribus, obventionibus et emolumentis perpetuo plenarie ac integre responderi prout melius potui et debui, mandavi. Super quibus omnibus et singulis præmissis idem Dominus *Antonius* sibi et ecclesie suæ prædictæ unum vel plura fieri petiit atque confici publicum seu publica instrumentum et instrumenta. Acta sunt hæc sub anno, indictione, die, mense, pontificatu et loco quibus supra hora ante meridiem decima vel quasi præsentibus ibidem honorabilibus viris Dominis *Michaele* de *Brunfels* in *Igstatt* et *Joanne Buser* in *Eppenstein* parochialium ecclesiarum Maguntinensis diœcesis prædictæ rectoribus ac *Johanne Pistoris* altarista ibidem in *Eppenstein* testibus ad præmissa vocatis specialiter atque rogatis.

Et ego *Eberhardus Schisher* clericus Maguntinensis publicus apostolica et imperiali auctoritatibus notarius &c.

An. MDXVI *Joannes monasterii* suffraganeus Moguntinus annuam sacelli extra mœnia *Eppenstein* dedicati memoriam transfert ad Dominicam *in Albis Joann. T.* 2. *p.* 910.

§. VI.

Item eadem die in vesperis in Langenhan. *Commissarii habent unam procurationem de sero à plebano ibidem. It. universitas ibidem dat duas libr. hll. & unum quartale vini & unum grossum scriptori. Item pro more ibidem dant unam marcam, unum quartale vini & unum grossum scriptori. It. quindecim soll. pro cathedratico dant idem.*

Item

Item in craſtino beati Egidii *hora miſſe in* Larsbach. *Ibi nulla eſt procuratio, ſed vivunt de burſa dominorum ſuorum. It. univerſitas ibidem dat quindecim ſoll. & octo minas avene & eſt una filia. Item una mola eſt ibidem.*

Item eadem die in veſperis in Hoffheim. *Commiſſarii habent unam procurationem de ſero in caſtro de conſuetudine ibidem. It. univerſitas ibidem dat unum ſoll. & duo octalia avene. It. quindecim ſoll. pro cathedratico dantur pro more ibidem. It. molitor dat duos groſſos ibidem.*

Sequenti die hora miſſe in Marxheim. *Commiſſarii ibi habent unam procurationem ſolemnem de mane. Item univerſitas ibidem dat tres libr. hll. & duo quartalia vini & duos groſſos ſcriptori. Item pro more ibidem dant tres florenos, duo quartalia vini & duos groſſos ſcriptori. It. quindecim ſoll. pro cathedratico dant idem.*

Item alia die in Flörsheim *hora miſſe. Commiſſarii habent duas procurationes ſolemnes per plebanum ibidem. Campanator dat unam minam avene & candelam ceream, ut conſuetum eſt, ibidem in cena. It. univerſitas ibidem dat duodecim ſoll. vel circa, qui colliguntur ibidem & vocantur mutzengeldt. Item quindecim ſoll. pro cathedratico dantur pro more ibidem & molitor ibidem de qualibet rota dat duos groſſos. It. molitor dat ſex cappones de tribus rotis.*

Anno MCLXXXIV. *Conradus I.* Arch. Mog. adhibuit conſenſum, cum *Otto* præpoſitus collegiatæ *ad gradus* ejusdem eccleſiæ decano et capitulo

 con-

concedit jus patronatus ecclesie *Flersheimensis.* vid. *Joann. Tom.* 2. *p.* 650. Tali autem condicione hec tradicio facta est (verbis utor diplomatis) ut Decanus *S. Mariae* communi consilio et consensu omnium fratrum vel saltem sanioris partis sacerdotem in ecclesia instituat & ille ab Archidiacono donum altaris et curam populi recipiat, dotem ecclesie et oblaciones, nec non decimam animalium ad ecclesiam pertinentem et decimam vini id est dimidiam carratam, vel si minus ibi creverit. Preterea octo maldra siliginis et duo tritici in sustentacionem sui recipit; de peticionibus, quas consuetudo introducit et de cathedratico quod auctoritate et racione statum est, Prelatis illius ecclesie omnino respondeat; fratres vero decimam ecclesie etsi forte vinee augmentate decimam vini ultra dimidiam carratam augmentaverint, ad stipendiorum suorum supplementum accipiant.

Item eadem die in vesperis in Wickart. *ibi nulla est procuratio. It. universitas ibidem dat triginta soll. unum quartale vini & unum grossum scriptori. Item pro more ibidem dant quatuor florenos, quatuor quartalia vini, quatuor grossos scriptori. It. quindecim soll. pro cathedratico dant idem. It. molitor duos cappones & campanator mediam minam avene.*
It. universitas in Weilbach *dat unum florenum, unum quartale vini & unum grossum scriptori & est una filia. Item pro more ibidem dant quatuor florenos.*
It. quatuor cappones cedunt in Heydesheim.

Consensum Gerhardi *comitis de* Dietz *de filia* Nider-Weilbach *à matre ecclesia parrochiali in* Wicker

sepa-

ſeparanda an. MCCCV. litteris expreſſum vid. in Joan. Spicileg. pag. 483.

Sequenti die in Hochheim *hora miſſe. Commiſſarii habent ibi unam procurationem ſcil. in veſperis & de mane vivunt de burſa dominorum ſuorum. Ibi etiam colligitur pecunia, que extendit ſe ad decem vel duodecim ſoll. & dicitur mutzengeld & detur ſcabinis pro juribus eorum ibidem. It. univerſitas ibidem dat duos florenos, duo quartalia vini & duos groſſos ſcriptori. It. quindecim ſoll. pro cathedratico dantur ibidem.*

Eadem die in veſperis in Coſtheim, *ibi plebanus procurabit ad cenam ſolemniter & campanator dat minam avene & nauta ibidem duos juvenes pullos & caupo menſuram vini. It. univerſitas ibidem dat quatuor libr. hll. duo quartalia vini & duos groſſos ſcriptori. It. dantur ibidem triginta ſoll. It. quindecim ſoll. pro cathedratico.*

XXXII.

Abbatiſſa veteris cellæ in conventum ſuum transfert jus patronatus eccleſiæ in Coſtheim.

Sifridus Dei gratia ſancte Maguntine ſedis Archiepiſcopus, ſacri imperii per Germaniam Archicancellarius univerſis Chriſti fidelibus preſentem paginam inſpecturis. Pia ſuper grege ſuo geſtans viſcera *Irmintrudis* in Maguntia *veteris monaſterii* Abbatiſſa, ut idem ancillarum Chriſti grex paſcatur uberius, ſuſtentationis ſue paſcuis ampliatis, jus patronatus eccleſie in *Coſtheim* eidem monaſterio contulit, noſtra ſuper hoc invocata licentia ſpeciali. Nos igitur attendentes, quod ipſe grex in monaſterium memora-

 tum

tum noſtris manibus ſit plantatus, et ideo noſtrâ in divinum miniſterium providentia confovendus, utpote qui non ceſſat ibidem benedicere pariter quam laudare Dei filium Jeſum Chriſtum ac ejus matrem *Mariam* virginem ſempiternam, donationem factam a nominata ipſius gregis Abbatiſſa gratam habemus et ratam et perpetuo volumus inviolabilem obſervari, de prudentum virorum conſilio ſtatuentes, quod paſtore, qui nunc in eccleſia ſupradicta deſervit, carnis debitum perſolvente et alio per preſentationem conventus in eadem parrochia ab Archidiacono ſubſtituto, qui curam animarum habeat, eique prebenda, que ad ſuſtentationem ejus honeſtam et ad reſpondendum dioceſano et Archidiacono in ſuis juribus ſufficere poterit, ordinata, proventus et fructus qui ſuper excreverint, in ſepedicti gregis proveniant alimentum, ne ſuper ſollicite colligendis paſcuis cogitatio robur in eis minuat ſanctitatis. Nulli ergo hominum liceat hanc noſtrê confirmationis paginam infringere vel eidem auſu temerario contraire, quod ſi quis fecerit, omnipotentis Deî, beatorum *Petri* et *Pauli* Apoſtolorum ejus, beati *Martini* ac noſtram indignationem ſe noverit incurriſſe, donec reſipuerit, excommunicationis ſententia cohercendus. Datum *Maguncie* xv Kalend. menſis Novembris anno gratie MCCXXXIX.

XXXIII.

Conſenſus Archidiaconi in translationem præfatam.

Fridericus Dei gratia prepoſitus ſancti *Petri in Maguntia* ad cunctorum tam preſentium quam futurorum notitiam volumus pervenire, quod, cum intelleximus, Dominam *Irmintrudem* Abbatiſſam eccleſie

ſan-

ſancte Marie veteris monaſterii in Maguntia eccleſiam in *Koiſtheim* ad uberioris ſuſtentationis ſubſidium ſuo conventui contuliſſe, gratum ſue collationi conſenſum ſicut et Dominus noſter *Siſridus* Archiepiſcopus adhibuit, duximus adhibere, ſalvo per omnia jure noſtro et ſucceſſorum noſtrorum, quibus tanquam Archidiaconis eccleſia ipſa ſubeſt. Ne igitur ſuper hoc noſtro conſenſu dubium generetur impoſterum, hanc preſentem paginam ſuper hoc conſcriptam ſigillo noſtro fecimus communiri. Datum apud *Maguntiam* anno gratie MCCXLI.

XXXIV.

Joannes Decanus, *S.* cuſtos, *V.* ſcolaſticus, *W.* cantor totumque capitulum Maguntinum univerſis Chriſti fidelibus ſcriptum iſtud viſuris ſalutem in auctore ſalutis. Bone memorie venerabilis ille pater Dominus *Siſridus* noſter olim Archiepiſcopus in eccleſia *veteris monaſterii* religionem Ciſtercienſis ordinis et plantavit et plantatam paterno affectu confovit ac beneficiis, quibus potuit, irrigavit; ne igitur gregem dominicum, quem plantaverat, temporalium rerum defectos quandoque abſtraheret a miniſterio ſalvatoris, donationem quam de eccleſia *Coſtheim Irmintrudis* ipſius monaſterii Abbatiſſa pie et provide fecerat ipſi loco, ad quam jus pertinet patronatus, idem Archiepiſcopus gratam et ratam habuit, volens ipſam inviolabiliter obſervari et adjiciens ſtatuendo, ut mortuo tunc paſtore alii per preſentationem conventus ab Archidiacono ſubſtituto et curam animarum habenti talis ordinaretur prebenda, que ad honeſtam

Conſenſus capituli majoris.

ejus

ejus ſuſtentationem ſufficeret et ad diocefano et Archidiacono in ſuis juribus reſpondendum, ad hec etiam Domini *Friderici*, qui tunc Archidiaconus loci fuit, conſenſns acceſſit, quod cum aliis ante ſcriptis, que ſuper his confecte ſunt, eorum littere manifeſtant. Nos autem, quod ad gloriam Domini ab eisdem ſuper his geſtum eſt, in Domino commendantes et ratum habemus et gratum et in teſtimonium noſtri conſenſus tradimus ſcriptum preſens ſigillo noſtri capituli communitum. Datum *Maguntiae* anno incarnationis Domini MCCXLIX v idus Decembris.

XXXV.

Congrua parochi in Coſtheim determinatur.

Gerhardus de *Eppenſtein* Dei gratia prepoſitus ſancti *Petri* Archidiaconus Magunt. preſentes noſtras inſpecturis ſalutem in Domino ſempiternam. Significavit nobis *Hermannus* perpetuus Vicarius eccleſie parrochialis in *Coſtheim*, quod propter incertitudinem proventuum ſingulis annis ex eadem vicaria ſibi provenientium, qui à diverſis perſonis debentur eidem et quod ille perſone, que ad ſolutionem eorundem proventuum tenerentur, debito ſepius minus ſolvant, per incollectionem proventuum ſingulis annis magnis vexetur laboribus et expenſis; quare ſupplicavit nobis ex officiis noſtri debito, eidem dignaremur conſulere ſuper eo et prebendam certam juxta quondam ordinationem Domini noſtri Archiepiſcopi et tum temporis prepoſiti eccleſie noſtre ſancti *Petri* predicte circa hujusmodi prebendam habitam ordinare et providere velimus; nos igitur ejusdem perpetui vicarii juſtis precibus annuentes ita pro preſentibus ſtatui-

mus

mus et de cetero obſervandum ordinamus, quod Domina Abbatiſſa et conventus *veteris monaſterii* Maguntie, ad quas ſpectat collatio ſive preſentatio eccleſie in *Coſtheim* predicte nomine prebende ſingulis annis quinquaginta maltera ſiliginis, decem ſaccos avene, duo maltera rape, centum pondera ſtraminum, de cetero vicario in *Coſtheim*, quicunque pro tempore fuerit, ex horreo ſuo ibidem miniſtrent. Item quod habeat duo jugera pratorum et virgam ad dotem ipſius eccleſie ſpectantia ſingulis annis loco feni. Item ordinamus quod habeat in oleribus infra ſepta ex nutrimentis animalium decimam minutam, de quibus lumen nocturnum, jus ſynodale et cathedraticum vicarius, qui pro tempore fuerit, procurabit. Item ordinamus, quod habeat ſingulis annis carratam vini creſcentis ibidem. Item quod remedia habeat quecunque provenientia, que etiam ex noſtra ordinatione Abbatiſſa predicta et conventus perpetuo vicario, quicunque pro tempore in *Coſtheim* fuerit, nomine prebende de cetero miniſtrabunt. Hanc igitur ordinationem auctoritate noſtra de cetero inviolabiliter obſervari precipimus et mandamus, dantes noſtras litteras in memoriam ſupra ſcriptarum rerum. Anno Dni MCCLXXVII.

XXXVI.

Wernerus Dei gratia ſancte Maguntine ſedis Archiepiſcopus ſacri Imperii per Germaniam Archicancellarius dilecto in Chriſto *Hermanno* perpetuo vicario eccleſie de *Coſtheim* Mag. Dioc. ſalutem in Domino. Juſtis petentium deſideriis facilem decet nos prebere

Confirmatio præcedentis ordinationis.

consensum et vota, que à rationis tramite non discondant, effectu prosequente complere. Cum igitur, sicut tua nobis oblata petitio continebat, ad eandem ecclesiam de *Costheim* ad monasterium sanctimonialium *veteris monasterii* Maguntinens. pleno jure spectantem per dilectum in Christo *Gerhardum* prepositum ecclesie *S. Petri* Maguntie, loci Archidiaconum de consensu et voluntate unanimi dilectarum in Christo Abbatis se et conventus monasterii memorati sis in perpetuum vicarium canonice institutus; ordinatis tibi tuisque successoribus ipsius ecclesie vicariis, qui pro tempore fuerint, certis proventibus à dicto monasterio nomine prebende annuatim perpetuo ministrandis, prout in literis super hoc confectis plenius continetur; nos tuis devotis supplicationibus inclinati quod per eundem prepositum factum est, in hac parte ratum habentes et gratum, illud auctoritate presentium confirmamus et presentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostre confirmationis infringere aut ei ausu temerario contraire; si quis autem hoc attemptare presumpserit, indignationem omnipotentis Dei, beatorum *Petri* et *Pauli* Apostolum ejus et nostram se noverit incursurum. Datum *Maguntie* anno Domini MCCLXXVII, v nonas Julii.

Sequenti die hora misse in Cassel. *Commissarii habent unam procurationem de mane. It. naute, piscatores, carnifices, caupo dant octo solidos, quorum quatuor cedunt scabinis & piscatoribus & quatuor soll. de violatione festorum. It. universitas ibid. dat*

dat triginta foll. It. triginta folidi ulterius ibidem dantur. It. quindecim folidi pro cathedratico.

An. MCXLVII *Henricus* Archiepifcopus Moguntinus inveftituram ecclefiæ in *Caftell* à *Ludovico* præpofito fancti *Petri* traditam conceffit fratribus ejusdem ecclefiæ collegiatæ. Vid. *Joann. T.* 2. *pag.* 466. Cum viri rei litterariæ et boni publici amantes originale diplomatis modo allegati examinandum obtulerint, licuit obfervare, quod Joannis l. c. ita corrigendus fit: Facta eft autem hec traditio anno Dominice incarnationis MCXLIX indictione decima regnante *Cuonrado* rege Romanorum hujus nominis tercio.

It. eadem die in Mofsbach, *ubi commiffariis cena procuratur folemnis. It. univerfitas ibidem dat duodecim foll. It. dantur tres floreni. It. quindecim folidi pro cathedratico. It. fex cappones de molendino ibidem.*

XXXVII.

Nos Decanus totumque capitulum ecclefie *S. Simeonis* civitatis Trevirenfis publice profitemur et per prefentes recognofcimus, quod de fingulari permiffione, confenfu et licentia reverendiffimi in Chrifto Patris et Domini Dni *Joannis* Dei gratia Archiepifcopi Trevirenfis ac Romani Imperii per Galliam et regnum Arelatenfe Archicancellarii ac Principis Electoris Domini noftri gratiofiffimi ecclefiam ville *Mosbach* Moguntinenfis diocefis cum omnibus juribus fuis menfe capitulari *S. Simeonis* Trevirenfis incorporatam, que titulo proprietatis ad nos et dictam noftram fpectavit

Collegiata S. Simeonis Treviris transfert jus patronatus et ecclefiam in Mosbach in monafterium Eberbach.

et pertinuit ecclefiam, prout proprietatis titulo de prefenti ad nos et nominatam ecclefiam noftram fpectare ac pertinere dignofcitur, ob fingulares religionis zelum et favorem, quos ad religiofos Abbatem et conventum monafterii *Eberbacenfis*, Cifterclenfis ordinis, Moguntinenfis diocefis geffimus et gerimus, prefatis Abbati et conventui pure propter Deum omnibus melioribus modo via et jure, quibus melius et efficacius poffumus et valemus, donavimus et conceffimus, illamque cum univerfis fuis pertinentiis in predictos Abbatem et conventum penitus et in totum tranftulimus, illis donamus, concedimus et transferimus in eosdem in Dei nomine per prefentes omnibus folemnitatibus juris forfitan ad hujusmodi donationem quomodolibet requifitis expreffe renuntiantes ita et taliter: quod prefatus Abbas et conventus perpetuis futuris temporibus ecclefiam predictam noftre ecclefie incorporatam cum omnibus juribus fuis proprietatis titulo obtineant et poffideant, illis quoque uti frui et gaudere juxta omnem fuam voluntatem, quemadmodum nos ufi fuimus, perpetuo valeant atque poffint; in cujus donationis, conceffionis, collationis et translationis firmius robur has noftras conceffionis et donationis litteras noftri capituli figillo impendente communimus. Et nos *Joannes* Archiepifcopus Trevirenfis prefatus in vim confirmationis, donationis et translationis fupradictarum et ut de licentia noftra plene conftare poffit, noftrum figillum his litteris duximus preponendo appendendum. Datum decima fexta menfis Julii anno Domini millefimo quadringentefimo feptuagefimo fecundo.

XXXVIII.

XXXVIII.

Adolphus Dei gratia sancte Moguntine sedis Archiepiscopus sacri Romani Imperii per Germaniam Archicancellarius ac Princeps Elector ad futuram rei memoriam. Notum fieri cupimus universis et singulis presentium inspectoribus, quod exposito nobis pro parte religiosorum nobis in Christo devotorum, dilectorum Abbatis et conventus monasterii *Eberbacensis* nostre diocesis ordinis Cisterciensis, qualiter honorabiles, devoti, nobis in Christo dilecti Decanus et capitulum ecclesie *S. Simeonis* Treviris jus patronatus ecclesie parochialis in villa *Mosbach* presate diocesis, quod olim mense capitulari ejusdem ecclesie *S. Simeonis* incorporatum fuit et proprietatis titulo ad ipsos Decanum et capitulum atque eorum ecclesiam spectabat, prelibatis Abbati et conventui pure propter Deum donaverint et concesserint, illudque cum universis suis pertinentiis in eosdem Abbatem et conventum transtulerint, prout et quemadmodum in patentibus inde confectis litteris eorundem Decani et capituli nec non reverendi in Christo Patris Domini *Joannis* Archiepiscopi Trevirensis consanguinei nostri charissimi sigillis munitis plenius continetur, nobisque humiliter supplicarunt, quatenus eisdem donationi, concessioni et translationi authoritatem nostram ordinariam interponere, illasque approbare et confirmare ac defectus, siqui forsan intervenerunt, supplere dignaremur. Unde nos attendentes hujusmodi petitionem rationi consentaneam supradictas donationem, concessionem et translationem juris patronatus ecclesie parochialis in villa *Mosbach* in modum

Archiepiscopus Mog. confirmat translationem prædictam.

dum et formam litterarum prenarratarum, quarum tenorem hic pro insertis haberi volumus, quibusque presens nostra pagina transfixa est, rite et legitime factas, ratas et gratas habentes, eas authoritate nostra metropolitica, quantum possumus et debemus, Dei in nomine confirmandas et approbandas, illisque authoritatem nostram ordinariam pariter et decretum interponenda duximus, confirmavimus, approbavimus et interposuimus, confirmamusque approbamus et interponimus presentis scripti patrocinio, defectus, siqui forsan intervenerunt, eadem authoritate supplendo, juribus tamen nostris episcopalibus, archidiaconalibus, capituli ruralis et aliis quibuscunque salvis et citra illorum prejudicium. In cujus rei testimonium sigillum nostrum presentibus est appensum. Datum anno Dni millesimo quadringentesimo septuagesimo secundo, die vigesima septima mensis Julii.

XXXIX.

Confirmatio apostolica.

Marcus miseratione divina sacrosancte Romane ecclesie et *S. Marci* Presbyter Cardinalis Patriarcha Aquilejensis et apostolice sedis legatus reverendo patri ac religiosis viris Abbati et conventui monasterii in *Eberbach* ordinis Cistercienssis Mog. dioc. salutem in Domino. Ad perpetuam rei memoriam. Tunc nostre legationis debitum arbitramur exercere officium, cum ad ea attendamus, que Christi fideles maxime ecclesiasticas et religiosas personas in pace et tranquillitate videntur conservare. Sane exposito nobis nuper pro parte vestra, quod dudum felicis recordationis *Boni-*

nisa-

nifacius Papa octavus certis et rationalibus causis animum suum ad id moventibus ecclesiam parochialem in *Mosbach* Mog. dioc. mense Decani et capituli *S. Simeonis* civitatis Trevirensis, ad quos pro tunc collatio sive jus presentandi personam idoneam ad ecclesiam predictam ejus vacatione occurrente, dignoscebatur pertinere, per certas suas litteras perpetuo incorporavit, univit et annexuit, que etiam incorporatio suum debitum sortita fuit effectum; postmodum vero prefati Decanus et capitulum *S. Simeonis* religionis zelo moti dictam ecclesiam in *Mosbach* ac jus patronatus ejusdem cum juribus et pertinentils suis universis vobis Abbati et conventui et vestre mense expressa ordinariorum locorum confirmatione interveniente pure et propter Deum transtulerunt, contulerunt et donaverunt, prout in litteris desuper confectis, quarum omnium et singulorum tenores pro expresso habere volumus, dicitur contineri, quodque vos Abbas et conventus vigore litterarum hujusmodi parochialis ecclesie predicte ac fructuum et redituum ejusdem corporalem possessionem sitis consecuti; et quia in donatione hujusmodi authoritas sancte sedis apostolice non intervenit, dubitetis donationem eandem et inde secuta viribus non subsistere et in futurum posse inquietari. Quare nobis supplicari fecistis, vobis super hoc de opportuno remedio providere, easque donationem, translationem et collationem sic ut premittitur, factas confirmare et approbare dignaremur; nos supplicationibus vestris hujusmodi inclinati cupientes pacem et tranquillitatem vestram, ne possitis premissorum occasione in futurum molestari quovis

vis modo, authoritate legationis nostre translationem, collationem et donationem parochialis ecclesie predicte ac ipsius confirmationem, defectus, siqui forsan intervenissent, supplentes majori sedis apostolice munimine confirmandas et approbandas duximus et tenore presentium, sine tamen alicujus, cujus quomodolibet interesse possit, prejudicio confirmamus et approbamus, vobisque indulgemus, ut vos Abbas et successores vestri pro tempore Abbates possitis dicta parochiali ecclesia per cessum vel decessum moderni ipsius possessionis vacante et deinceps perpetuis futuris temporibus ipsa rectore suo carente seu vacante, in ea unum probum, idoneum, secularem vel regularem ponere, inducere et investire toties, quoties opus et vobis visum fuerit expedire, et sic ecclesiam ipsam regi et gubernari, quod tamen cultus divinus et cura animarum non negligatur. Volumus etiam, quod vos episcopalia jura solvere et alia onera consueta ratione dicte ecclesie teneamini pro tempore integre supportare. Insuper ex nunc irritum decernimus et inane, si secus super his à quoquam quavis simili aut inferiori authoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari. Datum Confluentie nostro sub sigillo anno à nativitate Domini millesimo quadringentesimo, septuagesimo quarto, quarto decimo kalendas Augusti, pontificatus sanctissimi in Christo patris et Domini nostri Dni *Sixti* divina providentia Pape *quarti* anno tertio.

Qualiter *Gerardus* præpositus ecclesiæ *S. Simeonis* Trevirensis ecclesiam prædictam in manus ejusdem capituli erga annuam pensionem anno

MCLXX-

MCLXXXVIII resignaverit, vid. apud ill. *Hontheminum T. 1. hist. Trev. dipl. p.* 616.

Item in vigilia nativitatis B. Marie V. hora misse in Schierstein *plebanus procurabit de mane solemniter et campanator dat minam avene. It. universitas ibidem dat duodecim soll. & unum grossum scriptori. It. datur unus florenus. It. quindecim soll. pro cathedratico dantur ibidem.*

Eadem die in vesperis in Dozenheim. *Commissarii ibi habent duas procurationes vespere & mane. Campanator dat unam minam avene, caupo unum grossum, & molitor unum grossum. It. universitas ibidem dat triginta soll. & unum grossum scriptori, porro dantur duo floreni, duo quartalia vini & duo grossi scriptori. It. quindecim soll. pro cathedratico. It. molitor ibidem dat duos cappones. Item unum quartale vini dat universitas ad mensam synodalium.*

§. VII.

Item in crastino nativitatis B. Marie V. hora misse in Erbenheim, *ibi nulla est procuratio. Commissarii tenent scabinum & fabros in expensis. Campanator ibidem dat unam minam avene, molitor duos cappones & unum grossum, caupo unum grossum. Item universitas ibidem dat duodecim soll. & unum quartale vini, unum grossum scriptori & unum saccum avene & ultra. Porro datur ibidem una marca. Item quindecim soll. pro cathedratico.*

Eadem die in Birgstat *in vesperis. Commissarii habent ibi duas procurationes solemnes. It. universitas*

ſitas ibidem dat decem & octo tornenſes & unum quartale vini & unum groſſum ſcriptori. It. univerſitas in Rambach *dat duodecim ſoll. & eſt filia pertinens in* Bürſtät. *It. dantur quindecim ſoll. pro cathedratico.*

Sequenti die hora miſſe in Clopheim. *Commiſſarii habent ibi duas ſolemnes procurationes. Item univerſitas dat unum florenum, unum quartale vini & unum groſſum ſcriptori. It. dantur quindecim ſoll. pro cathedratico. It. molitor dat duos cappones & unum groſſum, caupo dat unum groſſum, campanator dat unam minam avene.*

Item eadem die in veſperis in Ickſtatt. *Commiſſarii ibi habent duas procurationes. It. univerſitas ibidem dat unum florenum, unum quartale vini & unum groſſum ſcriptori. Item dantur quindecim ſoll. pro cathedratico.*

It. molitor dat duos cappones, unum groſſum, campanator dat unam minam avene & unum groſſum.

XL.

Dotatio altaris S. Martini in eccleſia parrochiali villæ Igſtatt.

Judices ſancte Maguntine ſedis preſentium litterarum tenore recognoſcimus et conſtare cupimus univerſis tam preſentibus quam futuris, quod coram nobis perſonaliter conſtituta honeſta matrona *Catherina*, ſoror quondam *Anzonis* ſacerdotis dicti *unter der ſteegen*, matura deliberatione prehabita et pia mota affectione, quam ſe habere dicebat ad cultum divinum exercendum et complendum, interveniente gratia Spiritus Sancti in altari ſtructo in eccleſia parrochiali ville *Igeſtatt* et conſecrando in honorem beatorum *Martini* Epiſcopi et *Katherine* virginis pro reme-

medio ac salute sue, parentumque suorum, aliorumque benefactorum suorum animarum bona sua infra scripta sita in villa et terminis jam dicte ville *Igestatt* et ad hoc generaliter omnia et singula sua bona mobilia et immobilia quesita et non quesita quocumque nomine censeantur, que nunc tenet et possidet ac in futurum tenebit et possidebit in villa et terminis ville *Igestatt* supra tacte, reservato tantum ad vite sue tempora usufructu bonorum eorundem ad perpetuum sacerdotale beneficium infrascripta predia et altare erigendum cessit et donavit ac in his scriptis donat, donatione inter vivos perfecta et irrevocabili, adhibitis et servatis circa hec solemnitatibus consuetis et debitis, in statutis sacri provincialis concilii Moguntini comprehensis atque factis; nam eadem *Katherina* inter cetera tactis sacro sanctis Dei reliquiis juramentum nobis sibi hoc deferentibus prestitit corporaliter, se prescriptas cessionem et donationem non fictam, non simulatam, nec causa mutandi judicium factam esse, eamque etiam ullo tempore ob quamcunque causam revocare publice vel occulte per se vel per alium non velle sed simpliter se ipsam fecisse sine fraude qualibet atque dolo; principaliter tamen et ante omnia in hoc dicte *Katherine* donatricis resedit voluntas et in his scriptis hoc vult et ordinat, quod hujusmodi beneficium, ut profertur, de novo erigendum et de bonis pretactis instituendum seu dotandum primo habeat et possideat, occupet et officiet *Johannes* quondam *Emrigonis* dicti *Wise* de *Maguntia* et sibi de ipso absque aliqua difficultate provideatur. Postquam vero id ipsum beneficium per cessio-

ſionem vel deceſſum dicti Johannis vacare contigerit, predicta *Katharina* ſimiliter ſtatuit et ordinavit ut in antea perpetuis temporibus idem beneficium devolvatur et ſpectet ad collationem, proviſionem, preſentationem et quamcunque aliam diſpoſitionem religioſarum Dominarum Abbatiſſe et conventus ſanctimonialium monaſterii veteris Celle in *Maguntia* et communiter de eodem beneficio per ipſas dominas ſeu moniales provideatur idoneo ſacerdoti vel alii clerico digno et ad hoc apto, qui ex tunc infra ſpatium unius anni ad ſacerdotium valeat atque velit promoveri, dolo et fraude in premiſſis omnibus penitus extirpatis. Situs autem bonorum de quibus ſuperius fit mentio, talis exiſtit . . . . In quorum omnium teſtimonium, robur et evidentiam ampliorem nos judices ſancte Maguntine ſedis preſcripti ſigillum noſtrum ad preces et inſtantias a ſupra ſcripta *Katherina* nobis factas ex certa ſcientia duximus preſentibus appendendum. Actum anno Domini MCCCXXXVIII idibus Maii preſentibus honeſtis viris et diſcretis Domino *Henrico* dicto *Fingerhuth* canonico eccleſie *S. Marie ad gradus* Mog. *Nicolao* dicto *Beſeler* vicario Moguntino, *Arnoldo Meygir* ſacerdote de *Pinguia* paſtore in *Aſpisheim*, *Nicolao* de *Polary* advocato, *Ludewico* de *Ameneburg*, et *Heinrico* de *Nuſſia* notariis ſedis predicte pro teſtibus ad premiſſa vocatis pariter et rogatis.

XLI.

Præſentatio ad prædictum altare

Venerabili viro Domino Dno prepoſito eccleſie ſancti *Petri* extra muros Mogunt. ſeu ejus officiali vel ipſius vi-

vices gerenti, *Margaretha* Abbatiſſa et conventus Monialium *veteris celle Maguntie* quidlibet poterint venerationis et honoris. Ad beneficium altaris ſancte *Katherine* virginis eccleſie parrochialis ville *Igeſtat* dicte Mag. dioc. vacans ad preſens per reſignationem ſeu dimiſſionem *Georgii de Rockenberg* noviſſimi poſſeſſoris ejusdem, cujus collatio ſeu proviſio ad nos Abbatiſſam et conventum dignoſcitur pertinere pleno jure; *Johannem de Guckenberg* preſentandum duximus, cui idem altare propter Deum pure contulimus et conferimus libere per preſentes, ſupplicantes humiliter et devote, quatenus ipſum de dicto altari inveſtire dignemini, prout veſtrum requirit officium, adhibitis ad hoc etiam premiſſis ſolemnitatibus debitis et conſuetis. Datum noſtro ſub ſigillo anno Domini MCCCXC IX. pridie idus Aprilis.

XLII.

Venerabili et circumſpecto viro Domino prepoſito eccleſie ſancti *Petri* extra muros Magunt. aut ejus officiali. *Anna* Abbatiſſa et totus conventus ſancte *Bilhildis* monaſterii *veteris Celle* Maguntie quidquid poterimus in orationibus devotis et reverentiis. Ad altare ſancte *Catharine* virginis et martyris ſitum in parrochiali eccleſia in *Igeſtat* Mag. dioc. vacans ad preſens per liberam reſignationem honorabilis viri Domini *Conradi Ros* cuſtodis et canonici eccleſie ſancti *Stephani* Maguntie ejusdem ultimi et noviſſimi rectoris, cujus collatio, preſentatio, proviſio ſeu quevis alia diſpoſitio, quoties ipſum vacare contigerit, ad nos et conventum noſtrum ſpectare et pertinere

Alia preſentatio ad idem altare.

dignoſcitur ac ſpectat et pertinet, diſcretum *Johannem Goſtenhöfer* clericum Maguntinum tanquam habilem et idoneum veſtre reverentie duximus preſentandum et preſentamus in Dei nomine per preſentes rogando, una cum dicto preſentato, quatenus ipſum ad dictum altare inſtituere et inveſtire dignemini, ſibique de ejusdem fructibus, redditibus et proventibus provideri faciatis adhibitis circa hec ſolemnitatibus debitis et conſuetis. In cujus rei teſtimonium ſigillum noſtre Abbatie duximus preſentibus appendendum· Datum anno Dni milleſimo quadringenteſimo quinquageſimo ſeptimo die lune tertia menſis Octobris,

XLIII.

Collatio ſæpe dicti altaris in Igſtatt.

In nomine Domini amen. Anno à nativitate ejusdem milleſimo, quadringenteſimo ſeptuageſimo quinto, indictione octava, die vero lune nona menſis Octobris, hora veſperarum vel quaſi, pontificatus ſanctiſſimi in Chriſto patris et Domini noſtri Dni *Sixti* divina providentia Pape *quarti* anno quinto coram venerabili et religioſa Domina *Metza* Abbatiſſa monaſterii *veteris Celle* intra muros Moguntinos meque notario publico ac Prioriſſa aliisque ſanctimonialibus et profeſſis ejusdem monaſterii ibidem preſentibus perſonaliter conſtitutus honorabilis vir Dominus *Ruffus Coppenbach* de *Odernheim* presbyter Mog. dioc. principalis predicti et palam pro certo aſſeverans et dicens quod altare *S. Katherine* in villa *Igſtatt* dicte Mog. dioc. quod quondam *Joannes Goſtenhöfer* dictus *Wolber* habuit et in pacifica et quieta poſſeſſione vel quaſi poſſedit, per ipſius Joannis liberam renunciationem vaca-

vacare nunc incepiſſet, ad preſens, quodque altare coram providus vir *Henno Goſtenhöfer* dictus *Walber* pater carnalis dicti *Eckermund* ac ejusdem aſſertus procurator ibidem preſens omneque jus dicto *Joanni* filio ſuo ad illud quomodolibet competens ſive competiturum, in ejus manus ſupradicte Domine *Metze* Abbatiſſe ceſſit et renuntiavit aſſerens et dicens ac bona fide loco juris jurandi affirmans, quod in ceſſione et renuntiatione predicta non interveniat nec intervenerit fraus, dolus ac aliqua ſimoniace pravitatis labes vel corruptela; quam quidem ceſſionem et renuntiationem dicta domina *Metza* Abbatiſſa acceptavit et ratam ac gratam habuit; quo facto dictus Dominus *Ruffus* prelibatam Dominam Abbatiſſam *Metzam* tanquam collatricem dicti altaris humiliter ſupplicavit et petiit ſibi dictum altare modo conſueto conferri pure et ſimpliciter et propter Deum dare ipſumque ad altare ſupra dictum per ſuas patentes litteras velit venerabili viro Domino prepoſito eccleſie ſancti *Petri* extra muros Mog. vel illius officiali, ad quos inſtitutio dicti altaris, ut ſimiliter aſſeruit, ſpectaret et pertineret, preſentare dignaretur; memorata tunc Domina *Metza* Abbatiſſa ſupplicationibus dicti Domini *Ruffi* annuens preſtito prius per eum ad mandatum dicte Domine Abbatiſſe juramento librum in manibus tenentis flexis genibus in nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti pure ſimpliciter et propter Deum contulit ac ipſum ad illud preſentavit, prout in quadam preſentatione pergamenea conſcripta et ſigillo dicte Domine Abbatiſſe munita et ſigillata plenius continetur. Acta ſunt hec *Maguntie* in diverſorio *veteris*

Celle

Celle supradicte, anno indictione, die, mense, hora et loco supra dictis coram testibus ad id requisitis. *Wentzelaus Statzhuber* clericus Ratisbonensis dioc. publicus imperiali auctoritate notarius loco protocolli ac instrumenti publici manu mea propria hoc scripsi ac subscripsi omnibus personaliter interfui.

Sequenti die hora misse in Nortenstat, *ibi nulla est procuratio, sed caupones faciunt scabinis procurationem et campanator dat unam minam avene. It. universitas ibidem dat duos florenos, duo quartalia vini & duos grossos scriptori. It. dantur quindecim soll. pro cathedratico. It. universitas in* Medenbach *dat unam libr. hll. unum quartale vini et unum grossum scriptori et est una filia. It. universitas in* Wedelsassen, *que est filia dat duodecim soll. medium quartale vini & unum grossum scriptori. It. molitor ibidem dat duos cappones & unum grossum.*

An. MCXLV *Henricus* Archiepiscopus præsente Archidiacono *S. Petri* preposito consecrat ecclesiam in *Witelesassen*, eaque ordinat, que respiciunt ecclesiam matricem *Nordenstat* videlicet: ut in pascha, pentecoste et in nativitate domini baptismum et cetera divina agenda et sepulturam in matrice ecclesia, sicut prius, per omnia observent (incolæ in *Wildesassen*) nisi quos suprema necessitas vel ad sepeliendum vel ad baptizandum urget in rogationibus etiam cum reliquiis Sanctorum more suo devote ad eandem matrem suam procedant. Synodis et capitulis Archidiaconi, sicut juris est, subjecta sit, et dum necessitas exigit, baptizandi et sepeliendi inibi facultatem

tem

tem habeant integrum diploma vide apud de *Gudenus Tom.* 1. *pag.* 174. quod, cum varia contineat illius ævi disciplinam quæ illustrant, probe notari meretur.

XLIV.

S. *Sifridus* Dei gracia sancte Maguntine sedis Archiepiscopus sacri imperii per Germaniam Archicancellarius fidelibus suis *F.* ac fratribus ejus de *Aschebur-nin* salutem in Domino. Quia variis impediti causam que inter capitulum Maguntinum ex una parte et vos ex altera super jure patronatus ecclesie in *Nordenstat* vertitur decisioni nostre per compromissum partium fidei impositione firmatum commissam terminare non possumus, dilecto nostro Abbati de *Ebberbach* duximus committendam, sicut nos rogastis mandantes eidem, quatinus eam secundum formam nobis injunctam examinans previa ratione decidat, faciens nichilominus quod decuerit per censuram ecclesiasticam firmiter observari. Datum *Pinguie* VIII. idus Aprilis pontificatus nostri anno decimo.

Lis super jure patronatus ecclesiæ in Nordenstat examinanda committitur Abbati in Eberbach.

Eadem die in vesperis in Delckenheim *ibi nulla est procuratio, sed commissarii vivunt de bursa dominorum suorum. It. universitas ibidem dat decem & octo tornenses, unum quartale vini & unum grossum scriptori. It. dantur quindecim soll. pro cathedratico. It. campanator dat unam minam avene. It. molitor ibidem dat duos cappones & tres soll. It. caupo dat unum grossum.*

An. MCCXCIX *Gerhardus* Arch. Mog. parochialem *Delckenheim* univit sacello *S. Georgii* in valle sub

castro *Eppenstein.* Unionem ratam habuit prepositus *S. Petri.* Vid. *Joann. spicil. pag.* 328 & 344.

Sequenti die hora misse in Walla. *Commissarii ibi habent duas procurationes valde solemnes. Item universitas dat tres florenos duo quartalia vini & duos grossos scriptori. It. quindecim soll. dantur pro cathedratico. It. campanator dat unam minam avene. It. ibidem sunt tres molitores, quilibet dat duos cappones & duos grossos. It. caupo ibidem dat unum grossum.*

XLV.

Presentatio ad altare S. Petri in Wallawe.

Nos *Johannes Jacobus Leyst* decretorum doctor Decanus totumque capitulum ecclesie beate *Marie virginis ad gradus* Maguntin. venerabili Domino preposito ecclesie sancti *Petri* extra muros civitatis Maguntinensis aut ejus officiali quidqnid poterimus reverencie et honoris. Ad altare sancti *Petri* olim capella *superioris* ville Wilbach et nunc propter ejusdem capelle devastationem ad villam *Wallau* translatum et inibi situm per obitum honorabilis Domini *Conradi Hambach* presbyteri Maguntinensis diocesis dicti altaris novissimi possessoris in presenciarum vacans cujus collatio presentatio seu quevis alia dispositio ad nos vacationis tempore pleno jure spectare et pertinere dinoscitur vobis discretum et honorabilem Dominum *Henricum Wenz* plebanum in *Marxheim* et presbyterum Magunt. dioc. tanquam habilem et idoneum presentandum duximus et in his scriptis presentamus, supplicantes una cum eodem presentato quatenus eundem in et ad dictum altare instituere

et

et investire aliaque sibi prout vestrum spectat ad officium, impendere dignemini adhibitis circa hec solemnitatibus debitis et consuetis. In quorum fidem sigillum nostri capituli quo ad causas utimur, presentibus duximus appendendum. Datum *Maguntie* die veneris decima sexta mensis Aprilis anno Domini millesimo quingentesimo decimo octavo.

Anno MCCCCXCIX, die vigesima sexta Octobris *Bertholdus* Arch. Mog. Georgio Heylmann commisit negotium permutationis beneficiorum Jacobi Pistoris de Itstein plebani in Wallauwe et Johannis Sartoris de Kidderich altaristæ S. crucis in ecclesia S. Gangolffi litteræ datæ sunt in oppido Amorbach.

XLVI.

Alia presentatio ad idem altare.

Nos *Johannes Jacobus Leyst* decretorum doctor Decanus totumque capitulum ecclesie beate *Mariae virginis ad gradus* Mogunt. venerabili Domino preposito ecclesie sancti *Petri* extra muros civitatis Mogunt. aut ejus officiali quicquid poterimus reverentie et honoris. Ad altare sancti *Petri* olim in capella *superioris* ville *Wylbach* et nunc propter ejusdem capelle devastationem ad villam *Wallawe* translatum et inibi situm per obitum honorabilis Domini *Heinrici Wenntz* presbyteri Magunt. diocef. dicti altaris novissimi possessoris in presentiarum vacans, cujus collatio, presentatio seu quevis alia dispositio ad nos vacationis tempore pleno jure spectare et pertinere dinoscitur vobis discretum *Mathiam* de *Sara-Castro* clericum Treverensis diocef. tanquam habilem et ydoneum

presentandum duximus et in his scriptis presentamus supplicantes una cum eodem presentato, quatenus eundem in et ad dictum altare instituere et investire, aliaque sibi prout vestrum spectat ad officium impendere dignemini adhibitis circa hec solemnitatibus debitis et consuetis. In quorum fidem sigillum nostri capituli, quo ad causas utimur presentibus duximus appendendum. Datum *Moguntie* die veneris vicesima octava mensis Augusti anno Dni millesimo quingentesimo vicesimo octavo presentibus ibidem honorabilibus viris dominis *Johanne Fischer*, vicario supradicte ecclesie beate *Marie* et *Jacobo Pellificis* plebani in *Lüttershausen* testibus.

Joannes Gotzlinger notarius, scripsit.

Item eadem die in vesperis in Massenheim. *Pastor ibidem procurabit commissariis. It. universitas dat unum libr. hll. unum quartale vini, unum grossum scriptori. It. dantur quindecim soll. pro cathedratico. It. campanator dat unam minam avene. It. caupo dat unum grossum.*

An. DCCCCIX, ecclesia in *Massenheim* cessa est *Hattoni* Arch. Mog. ab Abbate Fuldensi erga locum *Salchimunstere*. Notari meretur diploma cessionis, in quo villa *Massenheim* in comitatu *Cuningishuntra* sita memoratur. De *Guden. T.* I. *p.* 347.

Ipsa die S. Michaelis *equitant de* Moguntia *versus* Blidenstatt *ad plebanum ibidem, qui illo servo procurabit; de qua curatione commissarii solvunt ex consuetudine duas partes et plebanus tertiam partem & in cra-*

cra-

craſtina hora miſſe celebratur ſynodus, ubi conveniunt plures ville ad illam ſpectantes, ut patebit infra & dant unam ſummam avene, ſicut manifeſtabunt ibidem ſcabini. Finita ſynodo Dominus Abbas & conventus procurabunt ſolemniter commiſſariis & plebanis & aliis presbyteris, campanatoribus & fabris. Ibi una eſt mola ſpectans ad Dominum Abbatem de qua nihil poſtulamus propter reverentiam, quam ſolet exhibere Dominis in vectura & in miniſtrando eis avenam que eis cedit ibidem & in Breidhart.

Et eadem die equitant verſus Breidhart *ibidem pernoctando.*

Sequenti die hora miſſe celebratur ſynodus in Breidhart, *ubi quam plures ville conveniunt ad illam ſpectantes, facientes ſua conſueta, uti moris eſt, ut infra patebit; ubi etiam ſcabini faciunt relationem de avena cedente ibidem, de qua cedit tertia pars paſtori. It. quilibet mechanicus dat denarium & ſcabini petunt quilibet denarium, pro quo remittuntur ad mechanicos & notandum eſt, quod a domino comite habent in recompenſam unum malterum frumentorum & duo quartalia vini & univerſitas ibidem ſolet miniſtrare album panem valoris ſex denariorum & ſcapulum à porco valoris ſex denariorum & duo quartalia vini. It. univerſitas in* Blidenſtatt *unum malterum avene. It. tres mine cum dimidia in* Sizenhan. *It. unum malterum avene in* Olla. *It. unum malterum avene in* Hayn. *It. unum malterum avene in* Lydebach. *It. medium malterum avene in* Mackenberg. *It. unum malterum avene in* Wehen. *It. unum malterum avene in* Stryntze *Margarethe. It. unum malterum avene*

in Michelnbach. *It. dimidium malterum avene in* Wünsbach. *Et ſciendum eſt, quod tertia pars illorum frumentorum cedit paſtoribus & plebanis ibidem. It. quindecim ſoll. pro cathedratico dantur in* Blidenſtatt. *It. univerſitas in* Breidhart *dat unum malterum avene & ſex denarios facientes quatuordecim hllr. It. uuiverſitas in* Holzhuſen *dat uuum malterum avene & ſex denarios. It. univerſitas in* Steckenroth *dat unum malterum avene & ſex denarios. It. univerſitas in* Born *& in* Roſsfelden *dat unum malterum avene & tres denarios. It. quindecim ſoll. dantur in* Breidhart *pro cathedratico.*

Item feria ſecunda poſt Galli *in* Kirchberg *ibi nulla eſt procuratio, ſed tres ſolidi denariorum cedunt ibidem commiſſariis. It. cathedraticum non datur.*

Item eadem die in veſperis in Bergen *ibi nulla eſt procuratio, niſi ex benevolentia. Ibi datur cathedraticum. It. univerſitas ibidem dat ſex libr. hll. duo quartalia vini & duos* groſſos *ſcriptori. It. univerſitas in* Seckenbach, *que eſt filia in* Bergen, *dat triginta ſoll. unum quartale vini & unum groſſum ſcriptori. Notandum, quod quilibet molitor dabit de qualibet rota duos cappones & unum groſſum commiſſariis. Quilibet faber dat quatuor babata cum gumphis per ambas ſedes ubicunque morantur per terminos prepoſiture. Quilibet caupo dat groſſum commiſſariis & alias ut ſupra. Quilibet mechanicus dat tres hll. vel duos commiſſariis & alias juxta exceſſum eorum.*

Commiſſarii recipiunt violationes feſtorum, prout conſuetum eſt in terminis et hoc, ſi ita erit conventum cum Dominis de capitulo eccleſie S. Petri *extra muros Moguntinenſes.*

§. VIII.

§. VIII.

An. MCCXI, *Henricus* et *Robertus* comites de *Nassauwe* pro sua suorumque parentum salute ad honorem D. N. I. C. nec non sanctissime terre, quam pedes ejus calcaverunt, tradidere beate et gloriose semper virgini Dei genitrici *Marie de domo Theutonica* transmarina jus patronatus ecclesie in *Wisebaden*, ut magister prefate domus et fratres in ea Christo famulantes ipsam veri pastoris nomine possideant in perpetuum et divinum in ea ministerium populo provideant. *Gud. T.* 3. *p.* 1078. Jus patronatus ecclesiæ in Wisbaden.

An. MCCXIV, *Fridericus* Romanorum Rex, ad quem prædicta ecclesia jure proprietario pertinuit, hospitali Theutonico donavit et supra fatam traditionem regia auctoritate confirmavit. *Gud. T.* 3. *p.* 1080.

An. MCCXVIII, *Sifridus* Arch. Mog. piam donationem ecclesiæ in *Wisbaden* hospitali Theutonico Jerosolymitano factam confirmat. Charta desuper idibus junis data inter alia hæc continet: ea propter donum ecclesie antedicte, sicut ab illustrissimo rege prefato pie ac salubriter noscitur esse collatum, gratuite duximus approbandum, idemque auctoritate metropolitica confirmamus, statuentes ut in ecclesia ipsa perpetui ministrent pastores, tali eis stipendio assignato, quo decenter valeant sustentari et tam dyocesano quam archidiacono jura exsolvere debito et consueta. Curtis vero dotalis cum omnibus decimis majoribus et minutis absque diminutione qualibet serviet usibus infirmorum, quibus providet hospitale. *Guden. Tom. I. p.* 457.

XLVII.

XLVII.

Documenta ecclefiæ in Wifebaden de cambio facto inter dominam Jutham & fratres Theutonicos.

Frater *Hermannus* hofpitalis fancte *Marie* domus Theuton. Jerofolimitani minifter humilis omnibus fidelibus in perpetuum: In nomine Domini noverint univerfi, quod ex quo ad domum Dei in cultu religionis amplius dilatandum nobili fœminæ forori *Juthae* de Dorndorf juxta pium voluntatis fuæ propofitum, monafterium fanctimonialium in loco qui nunc dicitur *Vallis S. Elifabeth* conceffimus inchoare, ne propter bona fua, quæ late diftabant, difpendium paterentur, forfitan et defectum de fratrum noftrorum confilio pro fuis bonis tantundem de bonis noftris in locis vicinioribus jufta æftimatione taxatis permutationis titulo duximus affignandum, bona autem ipfius ifta fuerunt: in *Buslar* et in *Casle* pro quibus et dedimus decimam in *Wifebaden*, et bona alia, quæ ad domum Confluentinam noftri ordinis pertinebant, quorum redditus ad quindecim marcas annis fingulis computantur. Item bona in *Guntersblume*, ad octo marcarum redditus annuatim. Item in *Wickere* bona, quæ fuerant fratris *Gerhardi* de *Diere*, quæ folvunt fimiliter per annos fingulos octo marcas. Item in *Hambach* ad tres marcas, et in nova curia ad duas marcas ei relinquimus annuatim; Infuper habet ipfa de bonis propriis in *Derne* decem marcarum redditus annuatim. Teftes hujus rei funt frater *Henricus* de *Honlo*, tunc habens in Theutonia vices noftras frater *Conradus* quondam Lantgravius, frater *Rudpertus* de *Naffou*: frater *Henricus* de *Ybach*: frater *Conradus Rubfame*: frater *Conradus* de *Ofterna*: frater *Volbertus*,

tus,

tus, et alii quam plures. Acta sunt hæc anno Domini MCCXXXVII, in circumcisione Domini.

XLVIII.

Gerhardus Comes de *Dier*, *Godefridus* de *Biegen*, *Sifridus* de *Vrowenstein* Marscalcus, et frater *Gerhardus* humilis provisor in *Diffendall*, ad notitiam tam præsentium quam futurorum pervenire desideramus, quod controversia et causa, quam habuit Dominus *Adam* nobilis de *Wisebaden*, contra conventum et ecclesiam in *Diffendall* super prediis et bonis hereditatibus, quæ *Theodericus* olim scultetus in *Wisebaden*, cum consensu uxoris suæ *Paulinae* dictæ ecclesie legaverat, specialiter quoque de uno manso, et bonis *Theoderici* semiclerici et omnibus bonis, quæ præfata ecclesia possedit, per arbitrium proborum virorum et amicabilem compositionem penitus fuit decisa, et sopita, ita quod jam dictus Dominus *Adam* libere, et absolute renuntiavit omnibus actionibus et causis, quas egerat contra prædictam ecclesiam ut autem ipsum arbitrium in perpetuum ratum, et firmum permaneat, ad petitionem honestorum virorum conventus memoratæ ecclesiæ in *Diffendall* contulit domino *Adae*, et heredibus suis in quolibet campo in *Wisebaden* sex jugera agriculturæ, perpetuo ab ipso et hæredibus possidenda, quorum summa consistit in XVIII. jugeris si vero quispiam ausu temerario pactum præscriptum, occasione domini *Adae* infringere, seu ipsam ecclesiam pro eisdem bonis impetere attemptaverit; Dominus *Adam* propriis suis expensis et laboribus sine dispendio damno ecclesiæ prælibatæ

Compositio controversiæ inter nobilem Dominum Adam de Wisebaden & conventum in Diffendall.

tollere tenebitur. In hujus igitur facti memoriam, præsens scriptum cum sigillorum nostrorum munimine dedimus prænominatæ ecclesiæ in *Diffendall* corroboratum, testes siquidem hujus rei sunt; *Petrus* de *Vernen*, *Heinricus Franco*, *Ulbertus* de *Sunnenberch Budo* filius suus, *Fridericus* filius *C.* de *Rudensheim Arnoldus* de *Cleberch*, *Simon* de *Rudensheim; Nicolaus* de *Scarpenstein*, *Ruggerus* frater ipsius; *Cunradus* de *Kunegestein*: *Henricus* de *Scherstein*: *Wigandus Mulich*; *Rupertus* advocatus; *Marquardus* advocatus, milites *Bertoldus Kunechin* scultetus *Keppechinus* et scabini: *Wolframus Wigandus, Anshelmus, Heinricus* de *Birgestat*, et scabini in *Wisebaden*. Item *Heinricus* scultetus de *Birgestat*, *Gisbertus* scultetus de *Erbenheim*, et alii quam plures, tam milites, quam rustici. Actum anno Domini MCCXLVIII. III idus Februarii in cimiterio ecclesiæ beati *Mauritii* *Wisebaden*.

Anno MCCLXXXVI jura in *Wisebaden* exercenda hactenus inter *ordinem Theutonicum* et monasterium in *Tiefenthal* contentiosa per arbitros utrimque selectos definiuntur sic, quod jus patronatus alternis vicibus exerceatur ab utraque parte præsentando clericum sacerdotem; aliis super permutatione decimæ et aliorum bonorum olim ordinatis in suo robore perpetuo duraturis. Capella ibidem sita cum omnibus redditibus ad ipsam pertinentibus, sicut olim extitit, sic deinceps remaneat in dispositione Abbatissæ et conventus sanctimonialium. *Gud. T. 4. p. 955.*

XLIX.

XLIX.

Nos frater *Lutherus* commendator, cæterique fratres domus *Theutonice* sancte *Mariae* in *Franckfort*, universis, præsens scriptum visuris salutem in Domino sempiternam ad hoc scribuntur pia gesta hominum, ut bene vivendi fidelibus dent exemplum. Noverint igitur præsentium inspectores, quod *Elisabeth* relicta bonæ memoriæ quondam *Conradi* dicti *Colbe* civis Moguntinensis, ob sui mariti jam dicti anime remedium, et ob sui ipsius tam corporis quam anime felicitatem domui nostræ in *Sachsenhusin* contulit centum et viginti marcas Coloniensium denariorum cum quibus comparavimus undecim mansos, cum omnibus attinentiis suis in *Ekinheim* sitos, erga Dominum *Wernherum* de *Minzinberg*, salvo tamen jure, et redditibus, et ab antiquo, pauperibus hospitalis domus nostræ prædictæ a Domino *Cunone* de *Mizinberg*, videlicet, centum et decem octalibus, siliginis sunt, perpetuo absque omni alienatione sive venditione, qualibet instituti. Ita quod de proventibus, qui ultra redditus centum et decem octalium de eisdem mansis, ac eorum attinentiis cedere poterunt, procurabimus perpetuo sacerdotem, et apud nostram domum mansurus in capella nostra beatæ *Elisabeth*, ad minus bis in qualibet ebdomada, nisi impedimentum legitimum infirmitatis, sive auræ non obstiterit, missam defunctorum, pro antedictis *Conradi* & *Elisabeth* memoria celebrabit, et in aliis missis sepedictorum *Cunradi*, & *Elisabet* memoriam faciet, per collectam tali autem conditione adjecta, quod occasione hujusmodi sacerdotis consuetus apud nos non minuatur numerus

De conditione, qua monasterium in Diffenthall accipere possit bona pertinentia ad domum Theutonicam, in Ekinheim.

facerdotum imo quod ad minus duo apud nos permaneant in divino officio, ut dictum eft, fervituris infuper de bonis predictis lampadem, diebus ac noctibus arfuram in ecclefia noftra extra chorum, ante imaginem beatæ *Mariae* virginis pro animabus dictorum *Cunradi*, et *Elifabet* procurabimus in æternum quod fi hæc omnia prætaxata non fuerint obfervata monitione tamen dimidii anni cum dictis literis nobis factas volumus et fponte eligimus, ut redditus five proventus dictorum bonorum cum prælibata pecunia comparati, integraliter cedant monafterio in *Diffendall*, fine noftra contradictione qualibet vel offenfa. Ad hæc autem obfervanda, de confenfu et licentia fpeciali, religiofi ac reverendi viri fratris *Cunradi* de *Untrewangin* præceptoris fratrum ordinis noftri per Alemanniam, nos aftrinximus per præfentes. Ne autem hæc per fucceffum temporis, aliquatenus oblivioni tradantur, præfens fcriptum inde confectum eft, munimine figilli noftri firmatum: Actum anno Domini MCC°LXXX feptimo menfe Aprili in *annuntiatione beatae Virginis Mariae*.

L.

De libertate bonorum in Wiesbaden, quam conceffit Adolphus Comes de Naffoia.

Nos *Adolphus* Comes de *Naffoia* prefentibus litteris publice profitendo conftare cupimus univerfis, quod nos una cum uxore noftra *Ymagina* et ejus voluntate permutationem fecimus cum venerabili Domina *Sophia* Abbatiffa, totoque conventu fanctimonialium in *Diffenthal* ordinis Ciftercienfis, videlicet quod ipfe fanctimoniales predicte curiam fuam que dicitur *zume Nuwenhove* fitam juxta *Wehene* cum fuis pertinentiis fcili-

ſcilicet agris, pratis et ſilvis, exceptis hominibus cenſibus decimis et curia in *Hambach* nobis et noſtris heredibus dederint et ejusdem poſſeſſionem et dominium in nos perpetualiter transtulerint, ſicut ad ipſas notum fuit permutationis tempore pertinere. Et nos proinde bona predictarum ſanctimonialium, que in *Wisbaden* ſita permutationis tempore habuerunt, ab omni onere exactionum, precariarum et cenſuum annuorum, quæ nobis aut noſtris ſucceſſoribus debebantur, libera fecimus perpetualiter reddidimus et ſoluta, adjicientes quod ſi predictis ſanctimonialibus in prefatis bonis aliquod damnum aut prejudicium violenter aliqualiter inſeretur, nos vel noſtri heredes tale damnum vel prejudicium deponemus infra ſpatium unius anni à tempore illati gravaminis computandum aut infra jam dictum ſpatium de noſtris bonis in certis reditibus tantum quantum à prefatis ſanctimonialibus extortum fuerit reſundemus, alioquin ex tunc prefate ſanctimoniales predictam curiam *zume Nuwenhove* tanquam ipſis pro prenotatis pignori ſubrogatam ceſſante noſtro aut heredum noſtrorum omni impedimento aut obſtaculo rehabebunt, nullam penitus reſuſionem expenſarum à ſepedictis ſanctimonialibus requirendo, ſi ſepedictam curiam variis edificiis emendatam reſignare nos oportet. In cujus rei memoriam firmiorem preſentes litteras dedimus prefatis ſanctimonialibus viri nobilis Domini *Gerlaci* de *Limburc* noſtri et uxoris noſtre predicte ſigillorum appenſionibus communitas. Huic ordinationi interfuerunt *Philippus* marſchalcus de *Frowenſtein*, *Cuno* de *Glimendal*, *Conradus Merckelinus* de *Edechenſtein*,

Ludewicus de *Vokenhoven* milites et *Johannes* Capellanus noster et alii quam plures. Acta sunt hec coram universitate de *Wisebaden* et coram dapifero *Conrado* dicto *Treffere*, *Thilmanno* sculteto et scabinis scilicet *Harcelone*, *Henrico in der Muren*, *Arnoldo* dicto *Higil*, *Bertolfo* dicto de *Aldestelen* et *Bertolfo* de *Jungestelen*, *Hildemaro* molendinario, *Hermanno* dicto *Durrenbergere* et aliis quam pluribus viris fide dignis. Datum anno Domini M°CC°LXXX. v° kal. Augusti.

An. MCCCXVI cives in *Wisebaden* in dubium vocabant, qualiter capella beatæ *Mariae* virginis ibidem per Abbatissam et conventum in *Tieffenthal* officiari deberet? Rei discussio Abbati in *Eberbach* commissa fuit, qui tale medium adinvenit, quod predictæ moniales sepefatam capellam tribus diebus per quemcunque sacerdotem ipsæ voluerint, in qualibet septimana faciant officiari. *Gud. T.* 3. *pag.* 143.

An. MCCCXXVI jus præsentandi alternativum stabilitur vid. supr. *Gud. T.* 4. *p.* 1039.

LI.

Confirmatio præcedentium literarum.

Gerlacus Dei gratia sanctæ Moguntine sedis Archiepiscopus sacri imperii per Germaniam Archicancellarius, notum esse volumus universis quorum interest vel interesse poterit in futurum, quod nos novellam plantationis hospitalis in *Wisebaden* erectam et fundatam, per nobiles viros Dominum *Gerlacum* patrem nostrum, *Adolphum*, et *Johannem* fratres nostros comites de *Nassaw*, cum consensu preceptoris ordinis sanctæ *Mariae* Theutonicorum domus in *Moguntia*,

et

et ſuorum ſubditorum, nec non Abbatiſſæ et conventus ſanctimonialium in *Diffendall* patronorum parochialis eccleſiæ opidi *Wiſebaden* prædicti, in præſentando alternatis vicibus ad eandem eccleſiam plebani pro nunc ibidem exiſtentis, ſub omni modo et forma, ac jure quibus dictum hoſpitale inſtitutum dignoſcitur collaudamus, approbamus, et tanquam loci ordinarius præſentibus confirmamus concedentes et liberaliter tribuentes, omnibus et ſingulis, qui eleemoſynas ſuas ad prædictum hoſpitale, cum debita devotione contulerit, auctoritate nobis a jure permiſſa, quadraginta dies indulgentiarum, quotiens hoc fecerint, in remiſſionem omnium ſuorum peccatorum. In quorum omnium et ſingulorum teſtimonium hanc præſentem literam ſigilli noſtri munimine fecimus communiri: nos quoque præceptor domus Theutonicorum prædictæ in *Moguntia* de conſenſu noſtrorum ſubditorum: ac Abbatiſſa et conventus in *Diffendal* patroni, ut præmittitur parochialis eccleſie prædictæ in ſignum, et memoriam noſtri conſenſus adhibiti, in fundatione, et erectione hoſpitalis antedicti, dum tamen hæc in præjudicium ejusdem eccleſie minime extendantur, noſtra ſigilla appendimus huic literæ, in robur et memoriam omnium præmiſſorum. Data feria tertia poſt dominicam palmarum: anno M°CCC°LIII.

An. MCCCCLXV charta prodiit, quæ denuo agit de jure patronatus parochiæ in *Wisbaden* ſpectante ad domum ordinis Teutonici Mogunt. quod ejusdem ordinis magiſter *Udalricus* de *Lentersheim* tran-

transtulit in *Adolphum* Arch. Mog. et *Joannem* Com. *Nassov.* eo tamen pacto ut salvis juribus cæteris alternative illud cum parthenone *Tieffenthal* exerceant. Congregationem sacerdotum sibi propositam, qualis in *Widenbach* (vid. supr. *Königstein*) Coloniæ extat sic instituant, ut, si hæc successu careat, re tanquam infecta jus præsentandi ad priorem redeat Dominum. *Gud. T.* 4. *p.* 380.

LII.

Dotatio altaris S. Michaelis in Wisbaden.

Sapienter agit, qui mortem, cujus adventu nichil certius est, hora autem ejus nichil incertius reperitur, nititur bonis operibus prevenire, sciant ergo cuncti presentes et futuri, quod ego *Betheidis* relicta quondam *Thi* dicti *Hud* militis pie memorie, non immemor salutis anime meæ in honorem Jesu Christi sanctissime matris ejus *Mariae* virginis et beati *Michaelis* Archangeli et in remedium animæ meæ, animeque predicti *Thi* mariti mei atque omnium Christi fidelium animarum perpetuam consolacionem altare situm in *Wisebaden* in honorem beati *Michaelis* dedicatum cum quinquaginta et sex jugeribus terre arabilis et duabus peciis pratorum sitis in *Erbenheim* et una area in *superiori Erbenheim* sita, que propria pecunia pro nonaginta marcis denariorum comparavi, que etiam *der Volraden Gud* nuncupantur, et ut divinus cultus eo magis augeatur dotavi et doto per presentes eidemque altari prefata bona, ut ex ipsis perpetua missa ibidem summo mane ad consolacionem peregrinantium et laborantium hominum devocius celebretur, donavi, legavi et perpetualiter assignavi

con-

condicionibus tamen intermediis que ſecuntur. Primo, quandocunque dictum altare vacaverit, quod ſemper heredum meorum ſenior ipſum conferendi et donandi præ ceteris heredibus meis liberam habebit poteſtatem; adjectum eſt etiam, quod ſi præfatum altare ſcolari ad ordines non promoto forte conferretur, debet tamen per idoneum ſacerdotem regi, cui etiam prefata bona omnia medio tempore debent aſſignari tamdiu, quo usque ille ſcolaris ad ordinem ſacerdocii eſt promotus, ne in divinis officiis defraudetur; ut autem predicta mea dotacio robur firmitatis adipiſcatur et ut in poſterum maneat inconvulſa, preſentem literam ſigillis nobilis viri Domini *Gerlaci* comitis de *Naſſowe*, religioſi viri Domini commendatoris et conventus ordinis Teuthonicorum domus in *Moguncia*, nec non Domine Abbatiſſe in *Diffendal* feci communiri. Nos vero *Gerlacus* comes, Dominus commendator et Domina Abbatiſſa recognoſcimus antedicti, quod prefate dotacioni ſeu legacioni noſtrum conſenſum et favorem ſpecialem adhibuimus et preſentibus adhibemus, ipſamque per appenſionem noſtrorum ſigillorum, que ad rogatum memorate *Betheidis* preſentibus ſunt inpenſa, in nomine Domini preſentibus confirmamus. Datum anno Domini M°CCC°XXX° in die *beate Elizabeth* vidue.

LIII.

Heinricus Dei gracia ſancte Maguntine ſedis Archiepiſcopus ſacri imperii per Germaniam Archicancellarius univerſis ad quos preſentes litere pervenerint ſalutem in Domino. Erreccionem inſtauracionem et

Confirmatio prædictæ dotationis.

dotacionem altaris beati *Michahel* Archangeli in capella cimiterii parochialis ecclesie in *Wisebaden* constituti, in quantum sine matricis ecclesie predicte ac cujuslibet juris alieni prejudicio facte sunt, ratas habemus atque gratas, easque in Dei nomine presentibus confirmamus; proviso quod pro ejusdem altaris beneficio tanta dos fuerit assignata, de qua unus sacerdos sustentacionem habere valeat congruentem ac alia onera sibi incumbencia supportare. Datum *Aschaffenburg* feria quinta post diem *beati Mathaei* Apostoli anno Domini M°CCC°XXXVIII°.

LIV.

Consensus Archidiaconi.

In nomine Domini amen. Officialis Domini præpositi ecclesie sancti Petri Mogunt. universis presentes literas inspecturis seu audituris et specialiter quorum interest aut interesse poterit quomodolibet in futurum salutem in Domino cum noticia subscriptorum. Humanam creaturam ymagyni et similitudini divine figuratam ipse creator misericordi pietate semper respiciens miro et multiplici sue thesauro clemencie decrevit ad vite gaudia relevare. Hinc honesta matrona *Betheidis* relicta quondam *Theoderici* dicti *Hud* militis infundente altissimo ejus menti timorem sui nominis et amorem ipsa in augmentum divini cultus nec non in remedium animarum ipsius *Betheidis* ac *Theorici* predicti atque omnium Christi fidelium perpetuum consolamen altare situm in parrochiali ecclesia in *Wisebaden* in honore beati *Michaelis* dedicatum pro officiacione unius misse ibidem perpetue celebrande dotavit; cujus dotalicium in bonis agris,

re-

reditibus, cenſibus et juribus infra ſcriptis deputavit, conſtituit et ſolemniter ordinavit. Primo videlicet in villa *Erbinheim* in campo verſus *Nordenſtatt* ij juger juxta dominas de *Gotstal* of *Klopheimer wege.* Item duale infra duas villas *Erbinheim* juxta *Cunradum* militem de *Rudensheim.* Item unum juger dictum *der crumme morge* of *Delkelnheimer wege.* Item i juger prope dictum juger an der ſyte *Delkelnheimer wege.* Item i juger juxta advocatum. Item duale parum ſuperius juxta *Heinricum ſacerdotem.* Item ii jugera bi den *langen ſtrigen* juxta dominos de ſancto *Petro.* Item ij juxta viam dictam *Yſterder wege.* Item duale of der *largruben.* Item i juger uber *Wieſebeder wege.* Item i juger uber *Grunt.* It. ij juger of dem *kappus graten.* It. duale infra dominas de *Diffendal.* It. i juger juxta *Helmannum* dictum *Durne.* Item ij juger juxta *Petrum* de *Lynperg* militem. Item i juger ofme *Koſtheimer wege.* Item i juger an *Koſtheimer velde* juxta *Georgium* de *Solzbach* militem. Item i juger an *handelo* juxta fontem. Item i juger an *Yſteder velde* juxta *foſſatum.* Item i juger *an Birgeſteder velde* obir den *Birgeſtedir wege.* Item duale an *Birgeſtedir velde* juxta dominos de ſummo. Item i juger juxta *Rupertum* de *Sunnenberg* an *Birgeſtedir ſtraze.* Item duale juxta advocatum juxta ſeptem ſua quartalia. Item ij juger ubir *di Sale.* Item i juger juxta *Cunradum* de *Rudensheim.* It. dimidium juger juxta molendinum juxta ſepes. Item duale infra villas cum arboribus. Item ſuperius juxta eundem *Cunradum* ſeptem quartalia. Item prope dimidium juger. Item i juger of dem *wingarth paht.* Item i juger ſu-

ſuper eadem via. Item ij juxta eandem viam juxta Dominos ſancti *Petri*. Item VII quartalia ſupra vineis. Item i juger ubir *Salzawir weg*, juxta *Nicolaum*. Item ij juger of *Wiſebader weg* inferiori. Item i juger of *Wiſebadir velt obir grunt*. Item ij juger of der *Birgeſteder ſtraze* juxta crucem. Item ij juger juxta *Georgium* de *Solzbach* militem. Item ij juger retro vineas juxta *der Wydenhuben*. It. ij jugera of der *Birgeſteder ſtraze*. Item duale juxta dominas *de Dyffindal*. Item i juger juxta Dominas de Diffindal juxta prata. Item i juger ubir *Rinkawirweg*. It. v jugera juxta dominos de *ſancto ſepulcro*. Item duale et quartale ibi prope undir dem *Rinkawirwege*. Item dimidium juger juxta dotem eccleſie ubirm *Huſer wege*. Item dimidium juger *of Merſchirborne*. Item i juger pratorum. It. aream in ſuperiori villa ſuper ripa. Item in *Mezzcilſehe* juxta dominos de ſancto *Petro* ij jugera. Que quidem bona ipſa fundatrix pro ſua pecunia comparavit et volgariter der *Volraden gut* nuncupantur, jure collacionis miſſe ſeu beneficii pretacti ex nunc quociens et ex quacunque cauſa ipſum vacare contigerit, heredum ſuorum ſeniori omnimode reſervato, prout in aliis literis deſuper confectis plenius eſt expreſſum, requirens nichilominus eadem fundatrix et dotatrix beneficii ante dicti ſuper premiſſis omnibus perficiendis et complendis conſenſum rectoris parrochialis eccleſie predicte et noſtram licenciam et confirmacionem, prout ad noſtrum ſpectat officium humiliter ſpecialem, cujus quidem rectoris conſenſus ſua patente litera eſt habitus, cnjus tenor talis eſt: ego *Henricus* plebanus in opido *Wiſebaden* recognoſco publice per preſentes

quod

quod ad dotacionem altaris sancti *Michaelis* siti in ecclesia mea parochiali dicti opidi per Dominam *Bechtam* relictam quondam *Theoderici* dicti *Hut* militis factam et collacionem ejusdem altaris factam *Johanni* clerico dicto *Bertorn* meum consensum adhibui et presentibus consencio et ratum habeo premissa; in cujus consensus et recognicionis testimonium sigillum meum presentibus est appensum. Actum et datum anno Domini M°CCC°XXXIII° XII. kal. Augusti. Nos igitur officialis predictus sacris canonibus informati ac laudabili consuetudini Moguntine dyocesis circa premissa hactenus observate inherere volentes supplicacionem supradicte fundatricis cum adjeccione discrecionis subsequentis duximus admittendam, primo ut capellanus pro officiando missam predictam institutus ut premittitur in eadem capella missam cum notis non celebret sed legat, nisi ad hoc per rectorem parochialis ecclesie fuerit requisitus, die dedicacionis ipsius cappelle duntaxat excepta. Secundo ut oblaciones sibi ad altare provenientes rectori predicte parochie pro tempore existenti integraliter assignet. Tercio ut cum funus in eadem parochiali presens fuerit, idem capellanus ad ipsum eciam venire teneatur, cooperaturus rectori in misse solemniis et aliis exequiis, si fuerit requisitus, ut saltem ea die non celebret in capella, donec funus sit traditum ecclesiastice sepulture. Quarto quod in solemnibus festis totius anni in vigilia cujuslibet festi quoad vesperas in sequenti die quoad matutinas et ad missam cooperaturus dicto rectori, ut predicitur, nec non ad vigilias cene Domini usque in completorium diei sacre

pasche ad ipsam ecclesiam venire sit astrictus; insuper est adjectum, ut articulo necessitatis imminente, rectore quoque ecclesie absente vel alias infirmante idem capellanus ab eodem rectore requisitus morientibus et infirmis penitenciam salutarem injungat, viaticum transeuntibus ad vitam amministret et eis sacri olei conferat ungcionem. Premissis itaque omnibus et singulis rite et canonice dotatis, deputatis et completis ut premittitur ac per modum ordinacionis per nos insertis inposterum inviolabiliter observandis ea et eorum quelibet prout tacta sunt, ratificamus laudamus et approbamus nec non prout ad nostrum spectat officium in nomine Domini in hys scriptis et ex certa sciencia confirmamus. In cujus rei et confirmacionis testimonium sigillum officialitatis nostre presentibus duximus appendendum. Datum anno Domini M°CCC°XXXIV°. VI nonas Mai.

LV.

Nos *Adolphus* comes in *Nassaw* et Dominus in *Wisbaden* venerabili viro Domino *Johanni ferratoris* de *Itzstein* plebano in *superiori Laynstein* quicquid honoris poterimus, ad capellam beate *Marie* virginis in campis in vineis opidi *superioris Laynstein* Treverensis diocesis sitamque ad presens per liberam resignacionem Domini *Johannis Zaegiler* de *Budingen* novissimi et inmediati . . possessoris, vacat, cujus collacio, presentacio seu quevis alia disposicio ad nos, autorisabilis vero institucio ad vos spectare dinoscitur ac pertinet vobis discretum virum Dominum *Dietherum Felthen* de dicto oppido *Laynstein* clericum Treverensis

sis

ſis dioceſis tanquam habilem et idoneum præſentandum duximus et preſentium tenore preſentamus, hortantes quatenus dictum *Dietherum* ad prefatam capellam inveſtire et ad realem et actualem illius poſſeſſionem inducere dignemini, nec non de fructibus et proventibus ejusdem illi correſpondere faciatis, adhibitis circa hæc ſolemnitatibus debitis et conſuetis. In cujus rei evidens teſtimonium preſentes preſentationis literas ſigillo noſtro communiri fecimus et communivimus. Datum anno milleſimo quingenteſimo quarto ſexta Aprilis,

LVI.

Wir *Adolff* grave zu *Naſſaw* herre zu *Wisbaden &c.* bekennen und thun kunt offentlich mit dyſem brive, das wir uns mit dem veſten *Eberharten Vetzer* vonn *Geyspisheim &c.* gutlich und fruntlich vereyniget und vertragen haben dem almechtigen Got zu lobe und ere auch zu merung gotsdienſt umb ein altar oder capell uff dem kirchoff der pfarrkirchen in unſer ſtat *Wisbaden* ſant *Michaels* altar gnant, ſo gemelter *Eberhart* oder ſein erben haben zu verleyhen von der gerechtigkait jus patronatus gnant, dargegen haben wir *Adolff* obgemelt, bemelten *Eberharten* und ſeyn erben eynen andern altar zu *Oberncannſtein* gnant beate virginis in campis zugeſtelt, gegen dem vorangezeigten altar oder capellen zu *Wysbaden*, allſo das furterhin wir *Adolff* obgnant unnd unſer erben den gemelten altar zu *Wysbaden*, ſo der gemelt *Eberhart* byshet zu leyhen gehebt hat, ſollen furter wir *Adoff* und unſer erben zu leyhen haben, urſach ſo-

lichs

lichs kawts unnd wechfal ift gefchehen darumb dweyl der altar zu *Wyffbaden* in unfer Grave *Adolffftat* gerichtszwangk und obrigkait ligt und bemeltem *Eberharden* ungelegen ift, auch das wir *Adolff* grave zu Naffau den gnanten altar nach laut und inhalt feiner ftyfftung zu lobe und ere Got dem allmechtigen bafs dann der gnant *Eberhart* uffhalten und handthaben konnen und mogen unnd zu zimmlichen wechfell oder gleichung fo bemeltem *Erharten* der altar zu *Lanftein* ungelegen und zu weyds ift, fo fagen wir *Adolff* Grave zu *Naffaw* obgeemelt ime zu, das wir allen möglichen vleyfs ankeren und furwenden wollen, ob wir unns mit unferm vettern Grave *Ludwigen* von *Naffau* oder funft vertragen möchten, das derfelb von unnfern wegen bemeltem *Eberharten* ein anndern altar oder beneficium zufteilen wolte uf dem Gawe, das dem obgemelten altar zu *Wyfsbaden* gleich und gemefs oder aber ein andern umb *Mentz* gelegen wäre das wir *Adolff* grave zu *Naffaw* unferm lieben vettern obgemelt vergleichen wollen nach notturfft und aller billichheit, es follen und wollen auch wir *Adolff* Grave zu *Naffaw* dem gemelten *Eberharten* alle unfer jura und gerechtigkait, nemlich die fundacion oder ftyfftung, fo den gemelten altar zu *Lanftein* berurende fein zu ftellen und ubergeben, desgleichen fall der gedacht *Eberhart* berurende fannt *Michaels* altar in unfer ftat *Wyfsbaden* uns auch tun, darzu wolten wir *Adolff* Grave zu *Naffaw* folche fruntfchaft, fo Got dem almechtigen zu lobe und ere, gefcheen ift, in funderen gnaden unnd fruntfchafften gegen gemelten *Eberharten* und feinen erben erken-

nen

nen und in gutem nit vergessen. Dess zu urkunt haben wir grave *Adolff* obgnannt unser ingesigell an diesen brive tun henken, der geben ist uff dinstag nach *Mauricii* anno funffzehen hundert und im funfften.

LVII.

In nomine Domini amen. Serie presentis publici instrumenti cunctis id ipsum intuentibus notum sit et manifestum, quod anno à nativitate ejusdem Domini millesimo quingentesimo vicesimo septimo, indictione decima quinta, die vero saturni que fuit vicesima quarta mensis Augusti, pontificatus sanctissimi in Christo patris et Domini nostri Domini *Clementis* divina providentia Papæ *septimi* anno ejus quinto in mei notarii publici testiumque subscriptorum presentia personaliter constitutus honorabilis et magne litterature vir Dominus *Johannes Hundsrucker* artium liberalium magister possessor seu rector altaris seu verius capelle beatæ *Mariae* virginis extra muros opidi superioris Lanstein Treverensis diocesis siti per robustum et nobilem virum *Eberhardum Fetzer* de *Geysspisheim* tanquam verum et indubitatum collatorem vigore juris patronatus presentatus, prout hæc et alia plenius in litteris presentationis et collacionis in anno Domini millesimo quingentesimo quinto desuper confectis continentur et habentur, quas quidem literas collacionis dictus Dominus et magister *Johannes* dicto Domino *Petro Hacken* ad effectum insertum consequendum et alias non tradidit, dedit et assignavit, qui quidem Dominus *Johannes* ex certis piis causis animum suum moventibus hujusmodi capellam in

favorem persone Domini *Petri Hacken* ibidem presentis et acceptantis sperans ex dicti Domini *Petri* industria et sagacitate dictum altare seu capellam augmentum recepturum, salvo previo consensu et assensu expresso dicti nobilis et robusti viri tamquam collatoris impetrando, quem quidem consensum collatoris si dictus Dominus *Petrus* impetrare non valuerit, ex tunc prout ex nunc et ex nunc prout ex tunc hujusmodi resignationem irritam nullam et invalidam habere volebat et de presenti vult ac sese in sua adepta possessione permanere vult, de quibus tunc publice protestabatur et de presenti protestatur, salvaque illa ut premittitur protestatione dictus Dominus *Johannes* omnibus melioribus modo, via, jure, causa et forma quibus melius et efficacius potuit et potest hujusmodi capellam in et ad manus prefati collatoris seu suorum heredum verorum saltem in favorem persone sepementionati Domini *Petri* et nullius alterius ad effectum novas collationis litteras à dicto domicello ut et tanquam collatore impetrandi cum omnibus et singulis juribus, proventibus et emolumentis universis resignavit, dedit et renunciavit dicte capelle penitus et in toto stipulataque manu dictus Dominus et magister *Johannes* principalis resignans mihi notario infra scripto per fidem nomine juramenti ab ipso corporaliter ad sancta Dei ewangelia prestiti promisit, quod in hujusmodi resignacione ac renunciatione non intervenit neque interveniet fraus, dolus, symoniaca pravitas aut aliqua alia corruptela sinistra aut illicita pactio, super quibus omnibus et singulis predictis Dominus *Petrus* sibi à me nota-

notario publico ſubſcripto unum vel plura publicum ſeu publica fieri atque confici petiit inſtrumentum et inſtrumenta in meliori forma. Acta fuerunt hæc in *ſuperiore Langenſtein* in ede ſolite reſidencie dicti Domini *Johannis*, quam ibidem infra emunitatem ecclesie ſancti *Martini* inhabitat ſub anno, indictione, die, menſe, hora et pontificatu quibus ſupra, preſentibus ibidem providis et honeſtis viris *Johanne Metzhen* ſcabino et *Wernero piſtori* incolis dicti oppidi teſtibus ad premiſſa vocatis atque rogatis. Et ego *Philippus Breitbach* de *ſuperiori Lanſtein* presbiter dicte Treverenſis Dioceſis ſacra apoſtolica auctoritate ac olim venerabilis curie Confluentine communis nec non ordinaria admiſſione approbatus notarius et ſcriba juratus, quia predicti beneficii reſignationi, proteſtationi, literarum collacioni, dacioni, juramenti preſtacioni, omnibusque aliis et ſingulis premiſſis, dum ſic ut premittitur, fierent et agerentur una cum prenominatis teſtibus preſens interfui, eaque omnia et ſingula ſic fieri vidi et audivi, idcirco hoc preſens publicum inſtrumentum ſcripſi et ſubſcripſi ſignoque nomine et cognomine meis ſolitis et conſuetis ſignavi in fidem et teſtimonium omnium et ſingulorum premiſſorum rogatus et requiſitus.

De eccleſia parochiali in *Wiſsbaden*, quæ Patronum veneratur *S. Mauritium*, de capella *B. M. V.* de capella *S. Georgii*, de capella *S. Mariae Magdalenae*, de capella *B. M. V.* in hoſpitali, de capella *S. Michaelis* varia enarrat ſed documentis non confirmat *Gottfried Anton Schenck in der Geſchicht-Beſchreibung der Stadt Wiſsbaden pag.* 313 *&c.* 348 *& ſeq.*

LVIII.

Titulus auctoritatis statutorum.

Sequuntur statuta ruralis capituli *sedis Castellensis* infra limites preposituræ sancti *Petri* extra muros Maguntinenses site. Ab archipresbitero camerario ac ceteris confratribus ejusdem sedis capitularibus cum consensu et de certa scientia ac mandato venerabilis et generosi Domini Domini *Heinrici Russ* de *Plawen* dicte ecclesie prepositi, majorisque ecclesie civitatis Maguntine Canonici ex antiquis predicte sedis statutis, aliqua et pro majori parte sumpta. Aliqua vero ob rerum ac temporum varietatem et mutationem de novo edita. Et a reverendissimo in Christo patri illustrique Principe ac Domino, Domino *Bertoldo* de *Henenbergk* Maguntinensi Archiepiscopo sacro sancti Romani imperii per Germaniam Archicancellario ac Principe Electore graciose ratificata et confirmata. Sub anno dominice incarnationis millesimo quadringentesimo nonagesimo.

Juramentum plebanorum.

Ego N. rector ecclesie parochialis. N. infra limites preposituræ ecclesie sancti *Petri* site, ero obediens et fidelis, reverendissimo in Christo patri et Domino Domino Archipresuli pro tempore existenti, similiter et suis successoribus ac eorundem judicibus. Nec non venerabili viro et Domino preposito ecclesie prefate sancti Petri ac ejus officiali pro tempore existentibus, eorundemque successoribus. Sic et archipresbitero et camerario debitam reverentiam et honorem ipsis exhibendo. Eroque fidelis ecclesie meæ ac personis et fratribus sedis *Castel.* Omnia et singula

gula ſtatuta ordinationes et conſuetudines ejusdem capituli conſueta et conſuetas. Ac quecunque alia per capitulum prefatum impoſterum rationabiliter ſtatuenda bona fide firmiter et inviolabiliter obſervabo. Et omnibus jam per me memoratis nequaquam contraire volo verbo ſeu facto per me vel alium directe ſeu indirecte publice aut occulte. Ita me Deus adjuvet et conditores ſanctorum evangeliorum.

Evangelium ſecundum Johannem.

In illo tempore dixit *Jeſus* diſcipulis ſuis. Ego ſum paſtor bonus, bonus paſtor animam ſuam dat pro ovibus ſuis. Mercenarius autem et qui non eſt paſtor, cujus non ſunt oves proprie, vidit lupum venientem et dimittit oves et fugit, et lupus rapit et diſpergit oves. Mercenarius autem fugit quia mercenarius eſt, et non pertinet ad eum de ovibus. Ego ſum paſtor bonus, et cognoſco oves meas, et cognoſcunt me mee. Sicut novit me pater, et ego agnoſco patrem, et animam meam pono pro ovibus meis, et alias oves habeo que non ſunt ex hoc ovili, et illas oportet me adducere et vocem meam audient. Et fiet unum ovile et unus paſtor

Juramentum Altariſtarum.

Ego N. rector altaris N. infra limites prepoſiture eccleſie ſancti *Petri* ſiti ero obediens et fidelis reverendiſſimo in Chriſto patri et Domino Domino Archipreſuli pro tempore exiſtenti ac ſuis ſucceſſoribus eorundemque judicibus. Nec non venerabili viro et Domino prepoſito eccleſie prefate ſancti *Petri* ac ejus officiali pro tempore exiſtentibus eorundemque ſucceſſoribus ſimiliter et archipresbytero et camerario

debitam reverentiam et honorem ipſis exhibendo. Eroque fidelis ecclefie mee ac perſonis et fratribus ſedis *Caſtel.* Omnia et ſingula ſtatuta ordinationes et conſuetudines ejusdem capituli conſueta et conſuetas ac quecunque alia per capitulum prefatum imposterum rationabiliter ſtatuenda bona fide firmiter et inviolabiliter obſervabo. Et omnibus jam per me memoratis nequaquam contraire volo verbo ſeu facto per me vel per alium directe ſeu indirecte publice aut occulte. Ita me Deus adjuvet et conditores ſanctorum evangeliorum.

Evangelium ſecundum Matheum.

In illo tempore dixit *Jeſus* diſcipulis ſuis. Amen amen dico vobis niſi habundaverit juſtitia veſtra plusquam ſcribarum et phariſeorum: non intrabitis in regnum celorum. Audiſtis quia dictum eſt antiquius non occides. Qui autem occiderit reus erit judicio. Ego autem dico vobis, quia omnis qui iraſcitur fratri ſuo, reus erit judicio. Qui autem dixerit fratri ſuo racha, reus erit conſilio. Qui autem dixerit fatue reus erit gehenne ignis. Si autem offers munus tuum ad altare et ibi recordatus fueris; quia frater tuus habet aliquid adverſum te relinque ibi munus tuum ante altare & vade prius reconciliari fratri tuo et tunc veniens offeres munus tuum.

De acceptatione poſſeſſionum beneficiorum.

Primo ſtatuimus et ordinamus ut omnes beneficiandi infra limites archipresbiteralis ſedis *Caſtel* tam curati quam non curati. Paſtores plebani perpetui vicarii et altariſte quacumque proviſione ſeu etiam permutatione ſua beneficia impetrantes eorundem

dem beneficiorum affignationem feu poffeffionem ab archipresbitero dicte fedis camerario feu alio confratre tui id commiffum fuerit, per fe aut fuos legittimos procuratores recipere teneantur.

De duobus capitulis celebrandis.

Item in predicta fede *Caftel* fingulis annis per beneficiatos infra limites ejusdem fedis duo fub forma fubfcripta celebrentur capitula.

De primo capitulo ac ordine in eo fervando.

Primum capitulum cclebrabitur feria fecunda poft corporis Chrifti. In capella ville *Caftel* ubi primo fummo mane vigilie mortuorum legentur, poft quas miffa pro defunctis per camerarium vel tui commiferit cantabitur, fub qua in cancellis defunctorum commemoratio et de hinc viventium fratrum fiat oblationis finitis fiat proceffio ad ecclefiam fancti *Georii* martiris extra villam fitam. In qua proceffione ab archipresbytero feu alio confratre cui commiferit facerdotalibus veftimentis induto facratiffimum dominici corporis portetur facramentum. Quem duo juniores dalmaticis ac ceteri omnes religione induti cum omni reverentia et canoris laudibus antecedant fratres. Poftquam autem ventum eft ad prefati fancti *Georii* martyris ecclefiam ab aliquo confratrum miffa legetur. Ceteri autem ad honorem gloriofiffime virginis Marie primo falve regina cum verficulo et coll. Deinde an. de beato *Georio* martyre cum verfi et coll. folenniter decantent. Et fingulis confratribus his in religione intereffentibus per camerarium fedis fex denarii diftribuentur. Et demum archipresbiter coram altari ftans dominicum corpus

in

in manibus reverenter tenens in honorem et devotionem ejusdem confratres et populum concitabit et ter exaltata voce. Ecce panis angelorum decantabit. De hinc fratribus una cum venerabili sacramento processionabiliter ad capellam reversis archipresbiter missam de sacratissimo corpore Christi ministrantibus sibi duobus junioribus de capitulo confratibus solenniter decantabit. Quibus omnibus cum ea qua decet reverentia finitis et peractis si qua reverendissimi Domini nostri Archiepiscopi Maguntini vel etiam Domini nostri præpositi sancti *Petri* extra muros Maguntinenses pro tempore existentium emanaverint mandata illa publicentur, statutaque capitularia in hoc libro conscripta ne quis illorum ignorantiam pretendere posset legentur. Et ea que in receptione novorum fratrum vel alias pro pace et concordia confratrum nec non pro conservatione ac manutentione jurium privilegiorum ac libertatum capitularium sunt facienda cum mansuetudine tractentur. His autem omnibus supra scriptis, omnes confratres religione induti interesse debent. Sub pena libre cere. Nisi rationabili causa quis possit excusari. Nullus etiam sub eadem pena in hujusmodi divinis processionibus ac aliis tractatibus capitularibus strepitum cavillationes aut clamores facere presumat.

De secundo capitulo et ejus celebratione.

Secundum capitulum celebrabitur feria quinta post festum *nativitatis beate Virginis*. In quo archipresbiter camerarius et diffinitores cum loco proximioribus vocatis fratribus conveniant. Et primo vigilias ac missam pro fratribus defunctis. Deinde de

octa-

octava nativitatis gloriosissime Virginis solenniter decantent. Quibus finitis si qua reverendissimi Domini nostri Archiepiscopi Maguntinensis ac Domini nostri prepositi mandata emanaverint illa publicentur, et de hinc fratribus absentibus per camerarium expensis capituli insinuentur.

De celebrationibus in capitulis fiendis.

Item rogamus ac per viscera misericordie Dei singulos nostri capituli confratres obsecramus ut quivis saltem in beneficio residens in primo capitulo ac etiam in secundo si ad id per archipresbiterum vocatus fuerit, vel saltem in loco sue residencie singulis annis unam vel duas missas pro felici statu reverendissimi in Christo patris et Domini Domini nostri Archiepiscopi Maguntinensis ac Domini nostri prepositi pro tempore existentium nec non pro vivis et defunctis fratribus celebret ac sicut pro se vivo et defuncto fieri optat devotas altissimo preces fundat.

De refectione.

Item singulis capitulis ut premittitur celebratis. Archipresbiter camerarius diffinitores una cum ceteris confratribus honestam refectionem non nimis crapulosam absque contentionibus detractionibus et dissolutis confabulationibus ibidem facient qua peracta omnes surgent referentes omnipotenti Deo omnium bonorum largitori debitas et devotas gratiarum actiones adjungentes psalmos miserere et de profundis, cum certis collectis pro fratribus ac aliis fidelibus defunctis.

De ordine sessionum in conventionibus capitularibus.

Ut autem debitus ordo et reverentia inter per-

fonas capituli fervetur, ftatuimus quod in omnibus prediftis capitulis prandiis offertoriis fimiliter in aliis fratrum congregationibus feffionibus proceffionibus Archipresbiter camerarius et diffinitores propter eorum pereminenciam et officia primum et fupremum fufcipiant locum, deinde alii capitulares primo curati dehinc altarifte quilibet juxta ipfius introitum et receptionem ad capitulum, fiquis vero hujusmodi ordinationi in menfa contravenerit et ad alium locum fuperiorem federe prefumpferit, dimidium quartale vini melioris pro augmento ejusdem prandii, in aliis vero feffionibus proceffionibus five offertoriis dimidiam libram cere pro candelarum confervatione irremifibiliter folvat.

De fufceptione novorum fratrum ad capitulum.

Cum autem pro duobus capitulis fingulis annis ut premittitur celebrandis ac perfonarum refectionibus ad eadem ex ftatutorum coercione confluentium juriumque fynodalium folutionibus faciendis noftre fedis cenfus annui non fuppetant a predeceforibus noftris ftatutum et longi temporis confuetudine comperimus obfervatum, ut omnis in noftra fede beneficiatus in receptione fua unum florenum Renenfem pro jocundo adventu et fingulis annis quibus in fede beneficium curatum optinet fex albos. Si vero non curatum tres albos pro abfentiis et in morte melius pecus a fe relictum vel faltem in defectum illius unam marcam denariorum in anime fue remedium capitulo camerario vero unum florenum. Si curatus vel faltem dimidium fi non curatus fuerit, folvere et relinquere teneatur. Nos igitur predeceforum noftrorum

ftrorum veftigiis inherentes et hujusmodi ftatutum cum quodam moderamine et pene adjectione innovantes ftatuimus quod omnis in noftra fede beneficium aliquod obtinens, fingulis annis fi curatum fex fi vero non curatum fit, tres albos pro abfentia in primo anni capitulo camerario noftro folvere teneatur, et infra annum a tempore pacifice poffeffionis beneficii hujusmodi obtenti computandum ad capitulum fe recipi facere et de obfervandis ftatutis conftitutionibus et ordinationibus ejusdem fedis juramentum fub forma in primo folio hujus libri prefcripta preftare, et in tali receptione pro jocundo adventu unum florenum Renenfem capitulo noftro cujus tamen quarta pars Archipresbytero et camerario cedet, dare, ceterumque teftamentarii beneficium hujusmodi obtinentis ac in poffeffione hujusmodi decedentis unum florenum Renenfem capitulo noftro pro exitu et dimidium florenum camerario pro tunc exiftenti, infra annum a tempore obitus defuncti computandum folvere et exponere teneantur fub pena triginta florenorum Renenfium reverendiffimi in Chrifto patris illuftrisque Principis ac Domini Domini *Bertoldi* de *Hennebergk* Maguntinenfis Archiepifcopi facrofancti Romani Imperii per Germaniam Archicancellarii ac Principis Electoris ac ejusdem pro tempore exiftentium fucceſſorum fifco irremifibilter folvendorum, nec non fufpenfionis et ceffationis divinorum quas his ftatutis beneficiorum in noftra fede fitorum poffeffores et obtentores ac etiam in illis locum eorum tenentes et poft mortem eorundem teftamentarii feu manufideles contumaces vel rebelles,

nec non ecclesie et altaria ab hujusmodi rebellibus seu contumacibus in nostra sede possesse et obtenta per hec que nos prefatorum reverendissimi in Christo patris illustrisque Principis ac Domini Domini *Bertoldi* de *Hennebergk* Maguntinensis Archiepiscopi sacrosancti Romani Imperii per Germaniam Archicancellarii et Principis Electoris, venerabilisque et generosi Domini Domini *Henrici Russ* de *Plawen* ecclesie sancti *Petri* prepositi eorundemque successorum reputamus quam de alterius consensu et certa scientia ac mandato edita, alterius vero auctoritate recepta ac gratiosissime confirmata sunt statuta ipso contumacie facto incurrant, neque ab alio quam a prefato Domino nostro gratiosissimo Maguntinensi Archiepiscopo vel suis successoribus absolvi possint atque valeant. Sed quia nonnulli consolationum socii passionum vero esse reperiuntur minime beneficiorum fructus sibi imbursare et illorum onera refugere volentes allegantes fructus beneficiorum sibi vel ut ajunt sue communi mense incorporatos ac appropriatos, benefitia vero quorum ratione fructus proveniunt omnino esse extincta ac per hoc quot beneficia in capitulo non habeant, a beneficiorum quondam nunc vero extinctorum oneribus saltem capitularibus se tueri nituntur. Quid autem ex isto tandem oriri possit luce est clarius. Quoniam sicut jam alique tales beneficiorum extinctiones et fructuum eorundem incorporationes seu appropriationes sunt facte, ita et in dies plures fieri possent, et tandem pauci invenirentur qui annuatim juxta provincialia statuta capitula ruralia celebrare et non sine magno damno et

incom-

incommodo ſuo epiſcopalia et ſynodalia jura etiam ſi vellent ſolvere et procurare poſſent. Ne igitur contra apoſtoli ſententiam illiusque cujus auctoritate ſunt facte, procul dubio mentem tales incorporationes et fructuum beneficiorum extinctorum appropriationes aliis fiant remiſſio aliis autem tribulatio, ſtatuimus et ordinamus ut quicumque fructuum beneficiorum ſic extinctorum in noſtro capitulo exiſtentium perceptores infra annum aliquam perſonam etate ad quondam beneficium licet nunc extinctum et ratione cujus fructus percipiuntur habilem nominare et illius nomen inſcriptis tradere et demum de introitu exitu et abſentiis juxta ſtatuta non a nobis noviter ſed a predeceſſoribus noſtris et multis retroactis temporibus introducta et ſupraſcripta ſatisfacere, et poſt illius ſic nominati mortem modo et forma ſupra expreſſis alium nominare ac cetera juxta ſtatuta premiſſa totiens quotiens ſic nominatus moritur agere et facere, vel ſaltem ſingulis annuis abſentiis juxta ſtatutum ſupraſcriptum expeditis et ſolutis quibuslibet quinque luſtris hoc eſt viginti quinque annis decurſis et transactis in duobus et dimidio florenis Renenſ. capitulo et camerario noſtro ſolvere et ſatisfacere teneantur ſub penis in ſtatutis premiſſis et preſcriptis habitis et expreſſis.

Item ſtatuimus et ordinamus ut ſi quandocumque futuris temporibus introitum exituum abſenciarumque annualium ſolutiones pro preſcriptis capitulorum procurationibus ac ſynodalium jurium ſolutionibus faciendis ſufficere non contingat ne capitulum et ſucceſſores ere alieno graventur, Archipresbiter

camerarius et diffinitores cum assumptis ac per se elegendis quatuor confratribus unam competentem et decentem per quoscumque in nostra sede beneficiatos faciendam contributionem cujuscumque etiam contradictione minime obstante indicere ac imponere possent atque valeant, quam etiam contributionem sic indictam et ut premittitur impositam quivis in sede nostra beneficiatus infra mensis spatium realiter et cum effectu solvere teneatur, sub penis ac censuris in suprascriptis statutis proximioribus impositis et expressis.

De testamentariis constituendis.

Item monemus et avisamus singulos nostri capituli confratres quod sua testamenta singulis annis innovare studeant, et quilibet coram notario et testibus duos testamentarios seu manufideles et ad minus unum de capitularibus dicte sedis eligat.

De solario Notarii.

Item statuimus et ordinamus quod nostre sedis notarius pro laboribus suis in duobus capitulis faciendis decem et octo albos et in quolibet fratrum testamento apud se facto pro instrumentorum ac inventarii editione una cum expensarum si quas in via fecerit refusione unum florenum renensem habeat nisi multiplicibus per testamentarios quos ipsi sua remuneratione recognoscent gravetur laboribus.

De susceptione officiorum.

Item statuimus ut quicumque ex capitularibus predicte sedis in Archipresbiterum camerarium aut diffinitorem electi fuerint hujusmodi officia acceptare et illorum onera ad biennium absque contradictione

[por-

portare, et fingulis annis duobus uno Archipresbiter cum duobus diffinitoribus in officio fenioribus altero camerarius cum reliquis duobus nifi de confilio et confenfu tam fratrum quam ipforum officiatorum fecus actum fuerit officio cedere teneantur et alii in locum cedentium capitulariter eligantur.

De onere camerarii.

Item ftatuimus quod noftre fedis camerarius omnes redditus cenfus ac fingulorum abfentias nec non quecumque fubfidia procurationes et contributiones per reverendiffimum Dominum Archiepifcopum Maguntinenfem aut alias qualitercunque impofita vel impofitas colligere præfentare, et de illis fingulis annis in fecundo noftre fedis capitulo rationem et computum facere teneatur.

Item volumus quod noftre fedis camerarius in quibuscumque fubfidiis procurationibus five contributionibus fublevandis nullum fratrum ante requifitionem expenfis capituli faciendam infcriptis prefentet.

De juribus Archipresbiteri et camerarii.

Item ftatuimus quod in fingulis fubfidiis five totalibus five partialibus per reverendiffimum noftrum Archipresbyterum Maguntinenfem impofitis Archipresbiter et camerarius noftre fedis ratione preeminentie et adminiftrationis duos florenos Rhenenfes habeant. A ceteris autem procurationibus feu contributionibus ob earundem collectionem per eosdem faciendam fint liberi et exempti.

Item ut autem Archipresbyterum camerarium ac diffinitores in importatione debitorum noftre fedis promptiores ac in jurium privilegiorum et libertatum

con-

conservatione promptiores et animosiores reddamus statuimus et ordinamus ut si quem eorum vel omnes pro hujusmodi importatione debitorum seu manutentionem jurium privilegiorum vel libertatum assumpto forte jure vel etiam facto in corpore seu in rebus vexari vel molestari contigerit ceteri fratrum una cum molestates seu vexatis omnia damna incommoda et expensas inde provenientia et provenientes ad dictamen officialis pro tempore existentis solvere et refundere teneantur,

De mutua fratrum assistentia.

Item statuimus et ordinamus quod quantumque aliquem ex confratribus dicte sedis Castel super redditibus et juribus beneficii ratione cujus ad capitulum nostrum receptus et litigare et litem de et ex consilio Archipresbyteri camerarii & diffinitorum in judicio spirituali suis expensis et laboribus intentare et prosequi contigerit eundem litigantem singuli concapitularium quousque ad finem litis pervenerit tueri. Et si forte propter expensas in hujusmodi lite factas, paupertate confectus causam ad finem producere non possit, omnes confratres eum juxta moderationem per Archipresbiterum camerarium et diffinitores faciendam relevare et adjuvare teneantur.

De amotione vicarii perpetui.

Item statuimus ut si aliquem vicarium alicujus ecclesie parochialis infra limites dicte nostre sedis per ipsius pastoris residentiam personalem amoveri contigerit ex tunc de edificiis et meliorationibus necessariis vel utilibus per eundem vicarium suis expensis et laboribus factis, debita recompensa per pastorem suum

suum aut ipsius successorem secundum determinationem Archipresbyteri camerarii et diffinitores predicte sedis fiat antequam de eadem vicaria amoveatur.

De assistentia altaristarum.

Item statuimus et ordinamus quod omnes altariste in beneficiis residentes et presentiarum si que in ecclesia existant participes suis plebanis infirmitate non durabili detentis aut in ecclesiarum necessitatibus absentibus in legendo cantando sacramenta ministrando verbum Dei predicando assistere et vices eorum requirentium gerere teneantur. Eosdem autem labores plebanus recognoscere habebit sic quod mercenarius non gratis laboret sed gaudeat de fructibus laborum suorum.

Item statuimus quod onus plebani in exequiarum peractionibus ac ceteris deserviendis emolimentis suos vicarios et altaristos tanquam ecclesie membra primo et præ aliis advocent et admittant.

Item statuimus quod altariste ad celebrandum divina altare non accedant contra voluntatem plebanorum nisi offertoriis in missis eorum peractis neque de his que de jure aut consuetudine ad ecclesiarum rectores spectant se intromittant. Sed sint ecclesiarum rectoribus in licitis et honestis obedientes utilitatem et honorem ecclesiarum in omnibus promoventes. Infra presenciarum divina que in ecclesia celebrantur ecclesiarum rectores altariste residentes et presentiarum participes absque religione non inveniantur strepitus caviilationes sive clamores aut alias dissolutiones in choro et ecclesia omnino caveant sed humiliter et devote per ecclesiam et chorum versus

venerabile sacramentum eucaristie, et altaria se inclinantes pertranseant atque vadant, sub pena dimidie libre cere fabrice ecclesie viremissibiliter solvende.

De provisione ecclesiarum.

Item statuimus quod cum aliquis beneficiatus infra limites nostre sedis humane conditionis debitum persolverit ne beneficia ipsa divinis obsequiis ac ceteri sacramentis ecclesiasticis priventur testamentarii defuncti ad minus per triginta dies post decessum defuncti, tali beneficio quoad omnia et singula in eodem fieri consueta provideant, omnes quoque proventus ipsius beneficii infra predictos triginta dies proportionabiliter cedentes testatoris nomine percipiant.

Item statuimus et ordinamus quod cuilibet sacerdoti infra limites nostre sedis beneficiato et decedenti ministrari debeant ornamenta sacerdotalia pro sepultura ipsius facienda de ornamentis ecclesie in qua beneficiatus et defunctus fuerit. Si vero parochiani eadem denegaverint camerarius et alii confratres capitulares predicte sedis eidem de eisdem providebunt, et tales parochianos ad solutionem eorundem per censuram ecclesiasticam aut alia juris remedia compelli faciant.

Item statuimus ut quandocunque aliquem ex confratribus rebus humanis adimi contingat, tunc quilibet concapitularium mox desuper habita noticia vigilias mortuorum ac divina pro tali confratre defuncto celebret, sicuti sibi ipsi a suis confratribus fieri exoptat atque desiderat.

Item statuimus quod quivis pastor decimas cujuscunque ecclesie in nostra sede site percipientes,

summo

fummo altari de libro miffali et ornamentis ad divinum officium in hujusmodi altari peragendis neceffariis providere et chorum, reliquam vero partem ecclefie quam corpus dicunt magiftri fabrice de cenfibus et redditibus five trunco ecclefie vel faltem illis non fufficientibus communitas opidi vel ville per capitales incolarum contributiones in decenti ftructura fervare teneantur.

Item fi quam domum cujuscumque ecclefie in noftra fede fite violento feu cafuali extraneo tamen igne confumi feu deteriorari contingat, ftatuimus ut decimatores ecclefiaftici vel feculares ecclefie qui vel totam decimam vel illius partem feu partes percipiant neceffarias expenfas totales vel faltim partem illarum vel partes in reedificationem domus factas vel faciendas juxta quotam fe contingentis decime folvere teneantnr.

Quoniam ut experientia rerum magiftra fepe edocuit, lites et diffentiones inter teftamentarios defunctorum ac eorum fucceffores infurgunt atque emergunt, illis quod fructus atque proventus beneficiorum anni quo poffeffores eorum moriuntur defunctis iftis quod fucceforibus cedant afferentibus, nos his diffentionibus quantum nobis poffibile eft obviare, et medium tenere volentes quosdam certos dies ac terminos quibus annus percipiendi libere vel non libere cedentes fructus beneficiorum in noftra fede fitorum incipiat atque finiat eos videlicet qui fequuntur.

Diem fancti Ambrofii pro agnelis decimalibus. Diem fancti Bonifacii pro feno primo libere vel non libere cedente. Diem beati Egidii pro fructibus ar-

borum et feno fecundo libere vel non libere cedentibus. Diem fancti Michaelis pro vino libere vel non libere cedente. Diem fancti Galli pro caulibus et oleribus libere vel non libere cedentibus. Diem fancti Martini pro omnibus in quibuscumque rebus feu animalibus quomodocunque et undecumque provenientibus. Diem fancte Margarete virginis pro omnibus aliis frumentis fiiliginibus leguminibus, feminibus et quibuscumque aliis tam hyemalibus quam eftivalibus libere vel non libere quomodocunque et undecunque et fupra non expreffis, fructibus provenientibus cum moderamine quod fequitur, ftatuimus et ordinamus.

De fructibus libere cedentibus.

Item ftatuimus et ordinamus ut fi quis in noftro capitulo beneficiatus aliquem vel aliquos dierum et terminorum fingulis fructibus feu proventibus fupra afcriptorum fupervixerit vel faltem fuus tricefimus aliquem vel aliquos dierum ac terminorum illorum attigerit quocumque tempore anni moriatur ejus teftamentarii in omnibus fructibus feu proventibus libere cedentibus a fingulis terminis et diebus fingulis fructibus feu proventibus fupra asfcriptis, usque in finem tricefimi obitus fui proportionabiliter fecundum eatum temporis quotam percipiant. Et quod reliquum in talibus fructibus feu proventibus fuerit, inter teftamentarios defuncti, et fucceflorem equaliter divitatur, ut fuum defunctum teftamentarii eo honorabilius fepelire et ejus debita fi qua forte per ipfum contracta et nondum foluta fint folvere fucceffor vero alia et fe contingente portione usque ad novorum fructuum feu proventuum perceptionem commodius pervenire poffint.

De

De fructibus non libere cedentibus.

Item ſtatuimus et ordinamus quod ſi quis in noſtra ſede beneficiatus moriatur eo tempore anni quo fructus qui non libere cedunt ſed laboribus culturis et expenſis proveniunt ſunt jam per eum collecti vel veriſimiliter infra triginta dies poſt obitum defuncti per teſtamentarios utiliter colligi poſſunt, ſic per defunctum vel teſtamentarios collecti ſi hiemales ordeum vel piſa ſint in duas ſi vero eſtivales ſint in tres partes dividantur, et in hyemalibus ordeis vel piſis de duabus unam, in eſtivalibus vero de tribus duas partes teſtamentarii defuncti pro laboribus culturis ac expenſis per defunctum vel forte ſe ipſos factis ante omnia capiant. Et de reliquo quod ſupra eſt et jam libere cedit fiat talis diviſio et diſtributio qualis ſupra in ſtatuto de fructibus libere cedentibus ſcripta eſt et expreſſa.

Si autem quis in noſtra ſede beneficiatus moriatur eo tempore anni quo fructus non libere cedentes ſed laboribus et expenſis provenientes nondum ſunt per defunctum collecti neque per teſtamentarios ipſius infra triginta dies obitum defuncti immediate ſequentes utiliter colligi poſſunt. Si tunc omnes culture pro fructibus percipiendis usque ad collectionem excluſive per defunctum vel ſuos teſtamentarios ſunt facte vel ſaltem infra triginta dies per teſtamentarios utiliter fieri poſſunt, ipſorum teſtamentariorum erit unum de duobus eligere vel fructuum per ſe ſuoque tempore faciendam collectionem et ex illis portionem ſe contingentem expectare vel refuſionem laborum ac expenſarum pro fructibus percipiendis factarum ſicut

de utrisque ſequitur capere. Et ſi priorem optionis partem elegerint, fructus ſuo tempore per teſtamentarios colligantur. Et ſi hiemales ordeum vel piſa ſint in duas ſi vero eſtivales in tres partes dividantur, et in hiemalibus ordeis et piſis de duabus unam, in eſtivalibus vero de tribus duas teſtamentarii defuncti pro laboribus culturis et expenſis per defunctum et ſe ipſos forte factis, ante omnia accipiant et de reliquo ſi quod defunctum vel teſtamentarios contingit et jam libere cedit, fiat talis diviſio et diſtributio qualis ſupra in ſtatuto de fructibus libere cedentibus expreſſa eſt et ſcripta. Si autem teſtamentarii aliam optionis partem elegerint laborum videlicet et expenſarum refuſionem vel forte quis in noſtra ſede beneficiatus ſit defunctus eo tempore anni quo nondum omnis culture pro fructibus percipiendis per defunctum ipſum vel teſtamentarios usque ad collectionem excluſive ſunt, ſunt facte, neque veriſimiliter per teſtamentarios infra triginta dies utiliter fieri poſſunt. In hunc eventum ſtatuimus et ordinamus quod ſucceſſor infra duos menſes a tempore obitus defuncti computandos omnes labores ſumptus et expenſas in ſtercoriſatione ſeu impiguatione bonorum cultura una vel pluribus ſi qua forte per defunctum vel teſtamentarios illo facta eſt anno ad taxationem bonorum virorum per teſtamentarios et ſucceſſorem electorum realiter et cum effectu ſolvat atque refundat ſub pena viginti florenorum Renenſium reverendiſſimi in Chriſto patris et Domini Domini Archiepiſcopi Maguntinenſis et pro tempore exiſtentis ſiſco viremiſibiliter applicandorum ſolutione et expenſarum refuſione minime tamen ſublatis. Hoc

Hoc tamen ſtatutum ita moderamus ut ſi quis in noſtra ſede beneficiatus moriatur, cui viventi viſum non fuit, bona beneficialia quecumque illa fuerint laboribus et expenſis propriis colere, neque illa forte propter illorum ſterilitatem pro communi aratri parte ſupra qua ſtatutum ſupraſcriptum eſt fundatum, etiam ſuſpitione carentibus potuit locare, quoniam in hunc eventum, ſtatuimus et ordinamus quem extraneus ille bonorum cultor in perceptione fructuum ſuis expenſis et laboribus jam factis provenientium juxta locationem bona fide ſibi per defunctum factam absque contradictione cujuscumque permaneat, parte autem ſua ſuo tempore de fructibus ſubducta, de reliquo ſi quid ſuper eſt, fiat talis diviſio et diſtributio qualis ſupra in ſtatuto de fructibus libere cedentibus ſcripta eſt et expreſſa.

His autem ſtatutis hoc adicimus ut ſi quis in noſtra ſede beneficiatus moriatur, eo tempore quo nondum omnes culture pro fructibus ex labore provenientibus ſint facte, ſi aliqua vel alique ſint, etiam ſi ſeminatio fuerit, que absque veriſimili damno et incommodo ultra triginta dies differri non poſſent, illam vel illas teſtamentarii facere ſeu procurare fieri teneantur, ſub pena refuſionis omnis intereſſe et damnorum ſncceſſori inde provenientium et futurorum.

Item ſtatuimus et ordinamus quodquod omne quod ſupra in ſtatutis de fructibus hyemalibus ordinatum eſt, hoc idem et ſimile in vino feno primo et ſecundo et quibuscunque aliis ſeminibus et leguminibus non libere ſed labore et expenſis provenientibus quecumque illa ſint intelligatur ſic tamen quod

in

in omnibus fructibus et proventibus ad ſingulos dies et terminos ſingulis fructibus et proventibus ſupraſcriptos reſpectus habeatur, et illud quod ſupra in fructibus hyemalibus de collectione continetur in feno, de importatione ſeu invectione intelligatur, et in vino vaſorum expenſas non minus ſucceſſor quam teſtamentarii et e contra proportione vini quemquam contingente ſolvant.

Item ad declarationem ſupra et infra ſcriptorum ſtatutorum ſtatuimus et ordinamus ut omnia et ſingula que ex decima proveniunt, libere cedentes fructus eſſe intelligantur.

Item cum ſupra de aucis anetis pullis vitulis porcellis ceteriſque animalibus ex decima provenientibus agnellis exceptis, nulla mentio habent quoniam non uno neque contiguo ſed diverſis et longe a ſe diſtantibus terminis cedere ſolent. Statuimus et ordinamus ut quicquid ex illis quisquis in noſtra ſede beneficiatus vivens vel poſt obitum ſuum infra triceſimum teſtamentarii omni dolo et fraude ſemotis ſuſcipiunt pro ſuo habebunt.

Item in agnellorum olerum ſeu caulium ex decima proveniencium raro vel portione noſtri capituli quemquam defunctum vel ejus teſtamentarios et ſucceſſorem contingente ſtatuimus et ordinamus ut pro unoquoque agnello ſupervivente ſeu in uſum defuncti accepto et pro quocumque centum olerum octava pars floreni monete currentis ſolvatur, aut agni vel olera juxta ratum ab ipſis teſtamentariis quorum alteram partem eligere intererit ſucceſſori dentur.

Item ſtatuimus et ordinamus ſi beneficiatus in no-

noſtra ſede aliquos cenſus vel redditus annuos pro remediis et anniverſariis animarum fidelium legatos habuerit, ſiquidem idem beneficiatus anniverſarium hujusmodi vel ſui teſtamentarii infra triceſimum obitus ſui juxta ſtatuta tempora peregerint cenſus et redditus hujusmodi anniverſariis deputatos ipſe vel ſui teſtamentarii ſublevabunt. Si vero beneficiatus morte preventus vel ſui teſtamentarii infra triceſimum obitus ſui hujusmodi anniverſarium juxta ſtatuta tempora non preregerint, ſucceſſor defuncti cenſus ad hoc conſtitutos ſublevabit et anniverſarium non peractum celebrabit.

Item ſtatuimus, quod fimus et ſtercora jumentorum ſeu animalium et omnia ſtramina ex bonis et decimis beneficialibus provenientia et circa noſtre ſedis decedentes relicta apud beneficium et defuncti ſucceſſorem ex integro remaneant.

Item ſi forte quod poſſibile eſt plures in eodem beneficio uno anno mori contingat ſtatuimus et ordinamus ut tam defuncti quam ſucceſſores quivis in portione que ſibi juxta ſtatuta premiſſa debetur, ſuccedant et illam pro ſua habeant.

Item ſtatuimus et ordinamus ut quidquid ſupra de rato et perceptione quorumlibet fructuum et proventuum poſt mortem in noſtra ſede beneficiatorum cavetur et habetur, hoc item et ſimile in beneficiorum permutationibus intelligatur, ſic tamen quam nullius triceſimi ad diem translationis ſolum diviſionis rati ſeu portionis quemquam permutancium fructuum contingentium reſpectus habeatur.

Item quia in preſenciis annuis et fixis deſervien-

dis ecclesie diverse variam et diversam habent consuetudinem neque etiam uno sed multis solent promereri terminis statuimus et ordinamus ut juxta unius cujusque consuetudinem hactenus introductam et servatam rati ipsius portio mecietur et dividatur.

Item si alicujus defuncti testamentarii una cum successore ratione rati differentes fuerint statuimus et ordinamus ut utraque pars nostre sedis camerarium dissensionis causam proponendo adeat, qui parcium expensis, Archipresbiterum et diffinitores in locum ipsis convenientem convocet, qui predictam diversitatem statutorum nostrorum ordinatione aliave equitate per suam diffinitionem amoveant et concordent.

Item statuimus et ordinamus quod quicumque aliqua subsidia procurationes seu contributiones in anno obitus alicujus infra limites nostre sedis beneficiati imposita, seu imposite ac tali anno solvenda vel solvende fuerint, tam defunctus vel sui testamentarii quam successor partem hujusmodi subsidiorum procurationum seu contributionum juxta fructuum per quamlibet partem pro rato proportionabiliter perceptorum solvat atque exponat. Item statuimus observandum in censuum si qui solvendi sint solutione de bonis immobilibus hujusmodi beneficiorum cedentium.